ANONİM

ÇİN ÖYKÜLERİ

Çeviren
Wolfram Eberhard
Hayrünnisa Boratav

Dünya Klasikleri

DÜNYA KLASİKLERİ DİZİSİ: 26

ÇİN ÖYKÜLERİ

ANONİM

ÇİN ÖYKÜLERİ

Çeviren:

Wolfram Eberhard

Hayrünnisa Boratav

GİRİŞ

Çin yazınında öykünün yeri

Destanın eski Türklerde en önemli yazın türlerinden biri olmasına, Avrupa yazınında da çok önemli bir yer tutmasına karşılık, Çin'de bir destan türü gelişememiştir. Bunun birçok nedeni vardır. Destan, temsilî bir sanat biçimidir ve hükümdarların ya da hükümdar çevresinden kişilerin yiğitliklerini anlatır; hükümdarların saraylarında ya da yüksek tabakadan olanların önlerinde okunur.

Çin'deyse, yüksek tabaka yiğitlik niteliğini almak istemezdi ve alamazdı; bu ülkede "iyi memur" ülküsü egemendi. Kendisini yalnızca "en yüksek memur" sayan İmparatordan da yalnızca Tanrı'nın istemini yerine getirmesi beklenirdi; o, kendi güç ve istemini kullanarak yiğitlikler gösteremezdi. Bundan başka, yazının yerleştiği yerlerde destanın daha çabuk ortadan kalktığı görülüyor. Çin'deyse yazı, çok erkenden yerleşmişti.

Çin'de destanın yerine, batı illerinde destandan sonra beliren başka sanat biçimleri ortaya çıkıyor.

Bu türden yapıtlar olarak; baladları, öykücülerin anlattıkları öyküleri, moritatları, roman ve tiyatroyu sayabiliriz. Balad bol sayıda Çin'de Hanlar dönemini izleyen zamandan, demek ki İ.S. 200 yıllarından, ya da biraz daha öncesinden başlayarak görülüyor. Balad genellikle uyaklı, yedi dizeli koşuk biçimindedir, çoğunlukla kısadır, seyrek olarak 100 dizeyi geçer. Baladlar, örneğin erkek kılığına girmiş bir kızın (Mu-lan adında) yiğitliklerinden (1) ya da örneğin, bir subayın "Han P'eng" adındaki karısının bağlılığından, Hsiung-nu'ların hanıyla evlenmiş bir prensesin sonundan, kovulmuş bir kadının kocasına bağlılığından vb. söz eder. Bütün bu baladlarda iki tipik kişilik vardır. Birincisi; bunlar destandan çok moritata yakındırlar. Moritat terimiyle koşuk olarak ve çoğunlukla uyaklı bir biçim içinde bir olay anlatan ve buna, sonuç olarak genel, ahlaksal bir öğüt ekleyen yazınsal biçimi söylemek istiyorum. Baladlar da, genel nitelikte bir ahlak dersini, güzel bir biçim içinde vermek zorundadırlar. İkincisi: baladlar, bildiğimize göre, müzikle birlikte söylenir, oysa destan, yüksek sesle (belirli bir makamla) okunur; pek azı müziklidir. Bu konuda da baladlar moritatlara yakınlık gösterirler. Çin'de, baladların, kuzey budunlarının tarihte bir rol oynadıkları, Çin topraklarında kendi soplarını kurdukları ve kuzey Çin'de egemen oldukları zamanlarda ortaya çıkması ilginçtir. Kuzey budunlarının Çin tarihinde rol oynamadıkları dönemlerde (T'ang döneminin ortası) baladlar da ortadan yitiyor.

Elimde baladların kuzey kavimlerinin etkisiyle oluştuğuna ilişkin kanıtlarım yoktur, ama bunu olanaksız da saymıyorum. Moritat, görüldüğü her yerde olduğu gibi Çin'de de toplumun aşağı tabakalarının yazınsal biçimidir. Bu kimliğini koruyarak kısmen bugüne dek yaşamıştır. Bu koşuk biçimi, alçakgönüllüdür, az işlenmiştir. Bir sanat yapıtı olmak savında da değildir. (Destanda ise bu sav kesinlikle vardır). Bir tek olayı ve çoğu kez oldukça yakın bir zamanda geçmiş olan bir olayı anlatır. Moritatın tipik bir özelliği, ömrünün kısa olmasıdır. Bu türlü yapıtlar, yerlerini hep başka yeni benzerlerine bırakır ve yitip giderler.

Türk meddahlarına karşılık olan öykücülerin anlattıkları öykülerle romanlar, Çin'de aynı ulama girerler. Yazılı olarak saptanmış olan roman, okuma bilen yukarı tabakaya; sözlü olarak anlatılan öyküyse aşağı tabakaya seslenir. Roman düzyazıyla [nesirle] yazılmıştır; çünkü okunacağı hesaba katılmıştır ve düzyazı da okuma için en uygun biçimdir. Gerçekten de düzyazı, yazara ayrıntıyla betimleme yapma olanağını verir ve okurun da hızla kavramasını sağlar. Çin'de roman, başka ekinlerde destanlara özgü bütün konuları işler. Romanda büyük yiğitlerin işleri, serüvenleri anlatılır, büyük geziler öykülenir, aşk serüvenleri betimlenir. Buna karşılık romanlar, yiğit bir kişinin şan ve ününü, yiğitin ya da onun çocuklarının isteklerine göre betimlemeyi gözetmezler; bunlar, bilgin yazarlarca yazılmışlardır ve bilginlerin ahlaksal düşüncelerini çekici bir biçimle anlatırlar ya da toplumsal yaşamın eleştirisini verirler. Çin'de roman, destan gibi, yiğitlik anlayışıyla düşünen bir yüksek tabakanın kullandığı yazınsal biçim değil, belki, yiğitlik serüvenlerini anlattırıp dinlemek isteyen ve bunlar konusunda ahlaksal ya da başka türden görüşleri ortaya koyan, ama hiçbir zaman böyle serüvenlere girişmek niyetini taşımayan orta tabakaların anlatım aracıdır. Eski roman, konularını çoğu kez öykü anlatıcılardan alıyordu; ama, eski zamanlarda sık sık, daha sonraki zamanlarda genellikle, öykü anlatıcı, konularını basılı romanlardan almıştır.

Öykücü (meddah) toplumun okuma bilmeyen aşağı tabakasına seslenir. Bu tür sanatçılar, bugün de dinleyicilerini çayhanede ya da pazar yerlerinde bulurlar ve okudukları ya da herhangi bir yoldan duydukları şeyleri anlatırlar. Bunlar halka hep yeni, değişik türde şeyler anlatmak zorundadırlar; böylece, ya olağanüstü uzun bir tek romanı (100 bölümlü Çin romanları az değildir), ayrı ayrı bölümler olarak ve ayrı ayrı pazar günlerinde öykülerler; ya da her kezinde yeni bir öykü anlatırlar. Böylece meddah-öykücü, hiçbir zaman bir tek konu üzerinde uzmanlık ve beceri kazanmayı, onu yetkin bir biçimde söylemeyi ve ona sanatsal bir biçim vermeyi başaramaz. Aslında o çoğunlukla, böyle bir iş için yetmeyecek denli az okumuş, öğrenim görmüş bir adamdır.

Aynı biçimde tiyatro, kukla ve gölge oyunu da, Çin'de bir ulam oluşturur. Tiyatro yüksek tabakalara özgü bir sanat biçimidir. Tiyatro, oyunculara, onların sanat için zorunlu olan ve uzun süren yetişme ve gelişme koşullarını sağlamak için, güvenli bir geçinme olanağı verebilecek bir dinleyici ve seyirci kitlesi ister. Kukla ve gölge oyunuysa, aşağı tabakalarda, tiyatronun yerini tutan sanat türleridir. Bunlar, öyle uzun ve çok harcama gerektiren bir yetişme dönemine gereksinim duymaz; az sayıda sanatçıyla yetinebilir; bundan dolayı da ucuzdur.

Tiyatro, destan gibi, temsile dayanan bir sanat biçimidir: bugün bile tiyatronun bu özelliği reddedilmemiştir. Çin için (bugün bile), tiyatronun kökeninde dinin bulunduğu açık olarak anlaşılıyor. Belki bu sanat, Tanrı'dan bir şey istendiği zaman onun önünde yapılan büyücü dansları ve büyülü ritimlerden çıkmış ve gelişmiştir. Bu konuyu bugün biz kesin olarak bilemiyoruz; sanırım bu büyülü ve dinsel danslar tiyatronun biricik kökeni olmasa bile, kaynaklarından birini oluşturuyordu. Ama şu bir gerçektir ki, bugün bile tiyatro, tanrıları eğlendirmek, onların hoşuna gidecek eğlenceler düzenleyerek onlara herhangi bir şey için şükran ve minnetleri belirtmek ya da onlardan bir şey elde etmek için oynanıyor.

Gerçi, bugün eski tiyatro oyunları kalmamıştır. Bugün elimizde bulunan oyunların tümü, tiyatronun daha sonraki bir dönemiyle ilgilidir (10-11'inci yüzyıl). Bunlar üç kümeye ayrılabilir: 1-Savruklama [bürlesk] oyunlar: Bunlar gerçekten yalnızca eğlence aracıdır; 2-Savaş oyunları: Bunlar cambazlık ve dansla ilgili sanat becerileri göstermek amacı taşırlar. Bu oyunlarda önemli olan yiğitlik olgusu değil; teknik, dans becerisi ve cambazlık becerilerdir. Yiğitlik olayları, bütün bunlarda ancak bir tür "fon" (arka plan) oluşturur; 3-Sivil oyunlar: Bunlar memurluk ülküsünü,

memurluk ahlâkını över ya da bu ahlâkın eleştirisini yaparlar.

Bu yazın türlerinden öykü, "moritat"la roman arasında yer alır. Öykü de tıpkı "moritat" gibi, bir tek olayı betimler; bu olay gerçekten olmuş olabilir; bu bir koşul değildir. Öykü, koşuk biçiminde değildir, düzyazıyla yazılmıştır. Roman gibi aşağı halk tabakalarına değil, yüksek tabakalara, kentsoylulara seslenir. (2) Öykü, romandan şu niteliğiyle ayrılır: Öyküde bir tek olay anlatılır. Romandaysa birbirine bağlanmış olaylar dizisi vardır; biçim bakımından da, öykünün yazınsal bir deyişle yazılması farkı vardır; dahası, çoğu kez her tür ince, zarif sözlerin kullanıldığı, oraya buraya, eski yapıtlarla ya da olaylarla ilgili anıştırmaların [telmihlerin], ya da başkalarından alınmış sözlerin sokuşturulduğu da olur. Romansa, halk diline yakın bir dille yazılmıştır. Böylece, bu iki yazın türü birbirinden toplumbilimsel bakımdan da ayrılır; çünkü öykü daha çok kentsoylu kesiminin yukarı tabakaları, "bilginler sınıfı" için yazılmıştır.

Bu yargıları yalnızca vermiş olmakla kalmamak, kanıtlarıyla birlikte ileri sürmüş olmak için, birçok öykü toplamını [külliyatını] dikkatle inceledim. XVIII. yüzyıl yazarlarından Ho Pang-o'nun "Yeh-t'an sui-lu" ("Gece Söyleşilerinden Yazılmış Parçalar") adlı toplamı üzerinde yaptığım incelemenin sonuçlarını aşağıda veriyorum. Bu kitap, bir bakıma, kendi türündeki bütün öteki öykü toplamlarının tipik bir örneğidir; yazarı Mançu soyundan olduğu ve bu soy da o zamanlar asker kastını oluşturduğu için, bu kitapta başka toplamlardakinden daha çok asker çevrelerini anlatan öykü vardır. Toplam, 139 bölüme ayrılmıştır; çoğu kez her bölümde bir öykü bulunur; kitaptaki öykülerin sayısı 157'dir. Bunlar olaylara karışan kişiler bakımından aşağıda gösterildiği gibi tabakalara ve toplumsal katmanlara ayrılabilir:

Yüksek tabaka

Üzerine pek bilgi verilmeyenler 8

Prensler 1

Yüksek memurlar 18

Orta ve küçük memurlar 14

Bilginler 45

Yüksek rütbeli askerler 21

Zengin kişiler 4

Toplam 111

Orta tabaka

Tüccarlar 7

Kent halkından: Serbest meslek ve küçük gelir sahipleri 1

Hekim 2

Mülk sahibi 1

Budist rahip 2

Taocu rahip 1

Toplam 14

Aşağı tabaka

Küçük esnaf 7

Köylüler 6

Ortakçılar 1

Zanaatçılar 2

Asker (rütbesiz) 5

Aşağı halk tabakasından kişiler 5

Toplam 26

Genel Toplam

Yüksek tabakadan 111

Orta tabakadan 14

Aşağı tabakadan 26

Toplumsal tabakası üzerine

bilgi verilmeyenler 6

Toplam 157

Bu çizelge açıkça gösteriyor ki, öykülerin üçte ikisinde yüksek tabakadan olanların serüvenleri anlatılmaktadır; bunların da çoğunu bilginlerin başından geçen olaylar oluşturur; çünkü, biliyoruz ki, memurlar da bilginlere özgü sınavları geçirmek zorundadırlar. Dahası, askerlerin bile bir bölümü bu sınavı kazanmış kişilerdir. Öykülerin ele aldıkları konular, daha çok yüksek tabakayı ilgilendiren konulardır.

Öykünün tarihsel gelişmesi

Çin'de öykü, yukarda gösterildiği gibi, toplumbilimsel bakımdan yüksek tabakaya bağlı bir yazınsal tür olduğuna ve bu yüksek tabaka da bir yüksek kentsoylu tabakası olduğuna göre, öykülerin, bu kentsoylu toplumunun oluşum tarihinden, demek ki İ.Ö. III. yüzyılın sonlarından başlayarak ortaya çıktığını kabul edebiliriz. Bu tarihlerden önce Çin'de yüksek ve soylu sınıfa dayanan feodal bir devlet vardı. Bunun için bu sınıfın her şeyden önce kendi yaptığı işleri öven bir yazın türüne ilgi duyması doğaldı: bunun için de, yazının bulunuşundan sonra destan türünden bir betimleme ve temsil sanatı söz konusu olamayacağına göre, o, en çok tarih türüne yaklaşıyordu. İlk dönemlerin yüksek kentsoylu tabakası, birçok konuda, yüksek feodal tabakanın gelenek ve göreneklerini yansılıyordu. Bunun için, bizim elimize geçen öyküye benzer ilk yapıtlar dış biçimleriyle tarih görünümündedirler; içlerinde tarihsel betimlemeler yapılıyormuş, tarihsel olaylar anlatılıyormuş izlenimini verirler. Çağdaş öyküler bile bu niteliği tümüyle yitirmemiştir; hepsinde, hemen her zaman, öykünün kahramanının kişiliği, oturduğu yer ve öğrenimi, eğitimi konusunda inceden inceye bilgi verilmek istenir.

Öykünün bu ilk öncüleri, daha Hanlar çağında (İ.Ö. 200'le İ.S. 220 yılları arasında) oluşmuş olsa gerektir; ama bunlardan hiçbiri bize kadar gelmemiştir. Bu dönemden kalmış olması gereken ve bize kadar gelmiş olan roman ya da öykü kahramanını gösteren birkaç kitap, hiç kuşku yok ki daha sonraki zamanlarda oluşmuştur. Kan Pao'nun "Sou-shen-chi, "Cinler ve Tanrılarla İlgili Söylentiler" adlı ünlü öykü toplamı (sanırım İ.S. IV. yüzyıl) bile henüz bir öyküler toplamı sayılamaz. Bu kitap oldukça çok sayıda cin, peri öyküleri ve buna benzer şeyleri bir araya toplamıştır ki, bu türden öyküler, daha sonraları, öykülerin çok kullanılan örgelerini oluşturacaklardır. Ama, bu toplam bunların yanında birçok başka yazıyı da bir araya getirmişti; bunlar az çok bilimsel özellik taşır. Bu kitaptaki bütün yazıların deyişi, tarihsel deyiş diyebileceğimiz yalın, süssüz bir deyiştir. Aslında Çinlilerin kendileri de bu toplamı ve daha sonraki dönemlerle ilgili buna yakın kitapları öykü toplamı saymamışlardır. Resmî yazın yapıtları katalogları da, tıpkı romanlar, baladlar vb. gibi, öyküleri de yazından saymıyorlar. Eski Çinlilerin tanımına göre ancak ahlaksal ya da siyasal bir değeri olan yapıt yazınsal sayılabilir. Tarihsel ve bilimsel özellik taşıyan kitapların böyle öğretici bir değeri vardır ve bunlar, bunun için yazından sayılır. Oysa, özellikle estetik değeri olan öyküler yazından sayılmaz. "Sou-shen-chi" ise Çinlilerce yazın yapıtı sayılmaktadır.

Bütün bu söylediklerimize, başka bir takım sorunlar da bağlanıyor. "Sou-shen-chi"de anlatılan şeyler, Çinlilerce olmuş olaylar ya da hiç olmazsa bir dereceye dek olabilecek şeyler kabul ediliyor; yani bu öyküler, bir bakıma olanak oranında, resmî tarih yapıtlarını tamamlamaya yarayacak olan, değerleri oldukça kuşkulu, tarihsel gereçlerdir. Öykülerin olayları da gerçek olaylar olabilir. Çoğu kez de böyledir. Ama, onların içerikleri, tarih yapıtlarını tamamlamak için kullanılmaz. Dahası, çoğu kez insan, anlattığı öyküye yazarın kendisinin de inanmadığı izlenimine kapılır. Her şeyden önce, öykücü için, olayın gerçek olup olmaması, hiç de üzerinde durulacak bir sorun değildir.

İlk gerçek öyküler T'anglar döneminde, M.S. VII.-IX. yüzyıllarda ortaya çıkmış olmalıdır. Bir yandan "Sou-shen-chi" toplamının, gerçek sayılan cin-peri öyküleri; öte yandan da, zamanın ünlü kişilerinin sözleri ve işleriyle ilgili notlar (örneğin Liu İch'ing'in V. yüzyılda yazılmış "Shih-shuo-hsin-yü"), bir de, daha çok tarihsel fıkralar toplamı diyebileceğimiz kitaplar, bunların öncüleri sayılabilir. Bunlardan önce var olan başka bir yazınsal biçim de masaldır. Daha, "Sou-shen-chi" gibi toplamlarda, tarihsel bir biçime bürünmüş gerçek masallar bulunmaktadır. Daha sonraki öykülerde bu durum sürüyor. Sonunda bu türün ilk biçimlerinden biri olarak, bir de ahlaksal budist öyküsü vardır.

Bu türün kaynağı aranınca, Hindistan'dan geldiği görülür. Hindistan'da budist dinini yayma amacıyla birbirinden çok ayrı kaynaklardan öyküler toplanmış, bunlar budist görüşüyle değiştirilmiş ve büyük toplamlar olarak sınıflandırılmıştır. Bu tür toplamlar, kısmen Çinçe'ye çevrilmiştir. (E. Chavannes'ın "500 contes et légendes" adlı kitabında adı geçen çevirilere bk.). Bunlar halk dili denebilecek bir Çinceyle yazılmışlardı ve budist rahiplerinin, vaazları içinde söylenmeye elverişli olduğu için, pek işlerine yarıyordu. Çok geçmeden bu türlü yapıtlar Çin'de de yansılanarak yazılmaya başladı. (Örneğin: T'anglar döneminden T'ang Lin'in "Ming-pao-chi" [Ödül ve Ceza Üstüne Öyküler] adlı yapıtı). Bunlar deyiş bakımından öykülere çok yakındır, yalnızca gerçek olayları anlatmak ve her zaman belli bir ahlâk kuralının doğruluğunu kanıtlamak koşullarını taşıma bakımından öykülerden ayrılır; ama asıl öykü türü üzerinde etkisi çok büyük olmuştur. Örneğin, yukarda adı geçen "Yeh-t'an sui-lu" adlı öykü toplamında 22 öykü, tümüyle budist öyküsüdür. Toplamdaki bütün öykülerin üçte biri de budist etkisi taşımaktadır.

T'anglar dönemi (VII.-X. yy.) öyküleri, çok daha sonraları önem kazanacak olan 3 büyük kümeye ayrılır: 1-Aşk öyküleri ("Hui-chen-chi", "Ch'in-meng-chi" ve başkaları); 2-Yiğitlik öyküleri ("Liu-Wu-ch'ou-chualn"); 3-Cin ve peri öyküleri ("Chen-chung-chi" toplamı). Bunlardan başka, T'anglar döneminde, gerçek öyküyle "Sou-shen-chi" deyişinde öykü arasında bulunan öyküleri bir araya getirmiş olan toplamlar da vardı: "Tu-yang-tsa-pien" ve "Yu-Yang tsa-tsu" toplamları gibi. Daha o zamanlar "düş" biçimine sık sık raslanır. Örneğin, bir adam, düşünde birçok büyük işler başardığını görür; uyanınca anlar ki o gerçekte karınca olmuş ve bu işleri bir karınca yuvasında yapmıştır; (bu düş ilk kez "Sou-shen-chi"nin, 10. bölümünde anlatılıyor); ya da, bir adam, yaşamının gelecek yıllarını, o zaman yapacağı işleri düşünde görür; uyanır bakar ki bütün bu gördükleri, birkaç dakikalık bir düşmüş yalnızca; (bu konu ilk olarak T'anglar döneminde gelişmiştir; bk. "Yü-chih-t'ang", 6. bölüm, önlü arkalı 5. yaprak; burada kaynaklar da gösterilmiştir). Her iki durumda da, aynı konuların eski türlemlerine [varyantlarına], insanların dünyada bütün bu uğraşıp didinmelerinin değersiz, boş şeyler olduğuna değinen görüşler eklenmiştir. Bu "düşler", değişik biçimlerle, ta XIX. yüzyıla dek öykülerde görülüyor; tiyatro, metinlerini genellikle öykü ve romanlardan aldığı için, bu konu birçok tiyatro yapıtının da konusunu oluşturuyor.

Sunlar döneminde (960-1280), her şeyden önce, yukarda belirttiğimiz ve öyküyle tarihsel özellikli öykü arasında duran öykü türü gelişti. Bunlar, "Yazı fırçası notları" diye genel bir ad altında anılan toplamlarda bulunur. Sanat açısından büyük bir değerleri yoktur. Bu türden yapıtlara karşılık, öyküler önemlerini yitiriyorlar. O tarihten beri, eskiden öykü için kullanılan "Sh'uan-ch'i" ("Şaşılacak işlerle ilgili söylentiler") adı yalnızca tiyatro yapıtları için kullanılıyor; öyküler, bugünkü "Hsiao-shuo" (Küçük öykü") adıyla anılmaya başlıyor. Bu dönemde her şeyden önce dram ve roman gelişiyor. Moğollar döneminde de bu durum sürüyor.

Öykünün asıl büyük gelişmesi, ilk kez Mingler döneminde (1368-1644) başlıyor. Bu dönemin ilk öykü toplamları, (Chü Yo'nun "Chi'en-teng hsin-hua" adlı, 1378'de yazılmış yapıtı gibi) deyişleri bakımından hâlâ T'anglar dönemi öykülerini örnek alıyorlar ve bunların deyişini geliştirerek yeni ve kendilerine özgü bir deyiş kazanıyorlar. Avrupa'da bu dönem öykü toplamlarından "Chin-ku ch'i-kuan" (Eski ve yeni zamanlarda garip öyküler toplamı"; burada 1574-1645 yılları arasında yaşamış Feng-Meng-Lung'un, 1644'te ölmüş Ling Meng-ch'u'nun ve başkalarının öyküleri vardır) adlı olanı çok tanınmıştır. Bu yazarlar, aynı zamanda çok ünlü roman ve dramların da yazarlarıydı. Böylece görülüyor ki, daha Sunglar döneminden başlayarak, bu üç yazın türü, yani öykü, roman ve tiyatro arasındaki ilişkiler gittikçe daha sıkı olmuştur. Bu durum daha sonra da sürmüştür.

Öykü yazarları, tıpkı roman ve dram yazarları gibi, hiçbir zaman yapıtlarına asıl adlarını yazmıyorlar, bunları ya imzasız olarak bırakıyorlar ya da takma ad kullanıyorlar; çünkü bilgin olmaları nedeniyle, kendileri adlarıyla ancak ciddî yazınla uğraşmak ve ahlaksal ve siyasal bakımdan değeri olan yapıtlar yazmak zorunluğunu duyuyorlar.

Öykünün klasik dönemi Mançular dönemidir (1644-1911); biz de bu kitap için çevirdiğimiz öyküleri hep bu dönemden seçtik. Bu dönemden Li Yü'nün, 1658'de basılmış "Shihern-lou" ("On İki Ev") adlı öykü toplamı çok ünlüdür. Li Yü tanınmış bir dram yazarı ve estetikçiydi. Onun öyküleri, Mingler dönemi öykülerinin gelişmiş, yetkinleşmiş yeni biçimleridir. Bununla birlikte, bunlarda yeni olarak, hafif, alaylı bir eda buluruz, yani yazar anlattığı öyküye artık inanmaz; bunları kısmen salt estetik nedenlerle, kısmen de toplumsal eleştiri yapmak için anlatır.

Çin'de pek o denli olmasa bile, Avrupa'da pek iyi tanınan öykü toplamı 1640-1715 arasında yaşamış olan P'u Sung-lung'un "Liao-chai-chih-i" (Bir Çalışma Odasından Şaşılacak Şeyler") adlı toplamıdır; bundan pek bilinmeyen birkaç parçayı kitabımıza aldık. Bu toplamda deyiş, artık yetkinliğin doruğunu bulmuştur; Çinli bir yazın adamı için, eski şiirden alıntılarla dolu olan, aynı zamanda insanı coşkuya sürükleyecek biçimde yazılmış bulunan bu öyküleri okumak gerçek bir zevktir. Ünlü yazın adamı ve estetikçi Yüan Mei'nin (1716 - 1797) "Tse-pu-yü" ("Üstat Konfüçyüs Söz Etmedi…"; yani -bu toplamda bol bulunan- cin ve peri öykülerinden söz etmedi) adlı toplamıyla Mançuryalı Ho-Pang-o'nun, hemen hemen aynı tarihlerde oluşturulmuş, 1789'da basılmış "Yeh-t'an sui-lu" ("Gece Söyleşileriyle İlgili Notlar") adlı toplamı için de aynı yargıya varabiliriz. Bununla birlikte, bu son iki yapıtta öyküler, "Liao-chai-chih-i" adlı toplamdakilerden daha kısadır ve üzerinde daha az uğraşılmış, işlenmiştir. Çinli görüşüyle de bu öyküler eleştiriye uğrar; çünkü bunlardan birçoğu biraz fazlaca serbesttir; bu türlü yapıtlar için gerekli olan ahlaksal düşüncelerden yoksundur.

XIX. yüzyılda, bütün benzerleri arasında çok ün kazanmış büyük toplam "Yüeh-wei-ts'ao-t'ang-pi-chi" (Küçücük Bitkiler Seyredilen Salondan Notlar") adını taşır; bunun yazarı Chi Chün'dür (1724-1804). Bu yapıt kadar ünlü olmamakla birlikte, deyişi ve konuların işlenmesi bakımından daha yetkin bir öykü toplamı da, XIX. yüzyıl başlarının yazarı Tseng Yen-tung'un "Hsiao-tou-p'eng" ("Küçük Fasulye Çadırı") adlı yapıtıdır. Böylece, diyebiliriz ki, XVII. ve XVIII. yüzyıllar, Çin öyküsünün altın çağı olmuştur; bu dönemde klasik öykü, gelişmesinin sonuna erişmiş ve en yüksek niteliğe ulaşmıştır.

Bununla birlikte XIX. yüzyılın öyküsü de bir alçalış görünümü göstermez. Bu yüzyılın sayısız öykü toplamlarından kitabımıza örnek olarak yalnızca Wang Tsih-ch'üan'ın 1875'te basılmış olan "Tun-k'u lan-yen" adlı toplamıyla Mançular döneminin sonlarında oluşmuş, yazarı bilinmeyen "Liu-hsien wai-shih" adlı toplamdan öyküler alınmıştır. Bunlardan betimleme ve öyküleme biçimi bakımından eski öykülerden üstün olanlar az değildir, ama deyişleri eski öykülerin yetkinliğine pek erişemez.

XX. yüzyıl başlarında eski biçimde öykü, artık ölmeye başlıyor. Avrupa yazınının etkileri kendisini gösteriyor ve 1917-1918 yıllarındaki "yazınsal devrim"e ayak uydurarak bir "yeni öykü" türü oluşuyor ki, bu, büsbütün ayrı özyapıda ve deyiştedir.

Öykülerin konuları

Çin öyküsü belli bir takım konuları kullanmış ve işlemiştir; bunlar, yazarların ve okurların, yani yüksek tabakaların özellikle ilgileneceği ve önem vereceği nitelikte konulardır. Kuramsal kalmamak, somut bir örnek vermek için "Yen-t'an sui-lu" adlı toplamdaki öykülerin içeriklerini gözden geçirelim:

1. küme: Çinler ve tanrılar

Cin öyküleri 4

İnsanlara yardım eden ruhlar, cinler 3

Mağaradaki evliyalar 1

Evliya söylenceleri 2

Tanrılaşma 1

Olağanüstü olaylar (mucizeler) 18

Toplam

29

2. küme: İyi ve kötü işlerin ödül ve ceza görmesi

Ödüllendirme ve cezalandırma 22

Yıkımların kendilerini önceden belli etmesi 3

Ceza olarak yıldırım inmesi 1

Toplam 26

3. küme: Hortlaklar

Hortlak öyküleri 27

Ölünün kendisi için bedel araması 3

Ölünün cesedine geri dönmesi 4

Ölülerle cinsel serüvenler (6)

Toplam (40)34

4. küme: Hayvan öyküleri

Tilkilerin iyi, ahlâklı hayvan olması 10

Tilkilerin kötü hayvan olmaları 6

(Tilkilerle cinsel serüvenler) (12)

Hayvan ruhlarıyla serüvenler 6

Hayvan kalıbına girme 1

Toplam (35)23

5. küme: Cinsel serüvenler

Dişi tilkilerle serüvenler 12

Ölülerle serüvenler 6

İnsanlarla serüvenler 4

Duygusal serüvenler 1

Oğlancılık serüvenleri 2

Toplam 25

6. küme: İnsan yaşamıyla ilgili serüvenler

Az görülen türden yargısal olaylar 3

Az görülen türden oyunlar, düzenler 1

Az gürülen türden olaylar 3

Bağlılık ve dindarlık olayları 3

Düşler 1

Sihir, büyü 4

Mezar ve ev için uğurlu yeri bulma 1

Şamanizm ve ruhçuluk 2

Siyasal konular 1

Gezi yazısı 1

Toplam 20

Genel Toplam 157

Bu konuların böyle dağılışı, bütün toplamların tipik özyapısını verir; yalnızca kimi toplamlarda bu konulardan biri, kimilerinde de öteki daha çok yer alır. "Tse-pu-yü" adlı toplamda ruhçulukla ilgili öyküler daha çoktur; bir başkasında, örneğin, az görülen türden oyunlarla, düzenlerle ilgili öyküler daha çoktur. Bunun için, burada belirtilen tipteki konuların birkaçı, birtakım toplamlarda hiç yoktur. Hemen hemen bütün öykülerin sonunda ahlaksal bir sonuç bulunur; öykü sanki, örneğin, cinlerle, perilerle ya da tilkilerle geçirilen serüvenler güzel olabilir, ama, sonu kötü bitecektir; çünkü insan insana, hayvan hayvana yakışır, ya da kötü işlerin sonu kötüdür, kötülük yapan cezasını bulur, vb. gibi ibret dersleri vermek ister. Bu türlü serüvenler anlatılırken yazarın içinde yaşadığı toplumu

eleştirmesi için en uygun fırsat -dahası, hattâ biricik fırsat- kendisini gösterir. Öykücü o zaman, örneğin bir memurun halkı nasıl soyduğunu, yasal olmayan yollardan nasıl zengin olduğunu, nasıl ahlaksızca yaşadığını, nasıl rüşvet aldığını bütün ayrıntılarıyla anlatır; sonunda da bütün bu kötü işlerin bu dünyada, insanların eliyle değilse bile, Tanrı eliyle cezasını bulacağını bildirir. Kimileyin bir tilkinin ağzından, bütün insansal çabaları ve haksız kayırmalarla yüksek konumlara erişildiğini, bütün bu evrenin, ciddiye alıp önem vermeye değer olmayan içi oyuk, boş bir gölge, bir görünüş olduğunu söyler. Çoğu kez, bu öyküleri yazan, düş kırıklıklarına uğramış, kendisini herkesin bıraktığını, bir kıyıda unutulduğunu duyumsayan bir bilgin, sınavları kazanamamış ya da memurlukta ilerleyememiş bir adamdır. Bu adam, aynı zamanda, ya Taocudur ya Budacıdır ya da hem Taocu hem de Budacıdır; böylece o, mistik-idealist bir dünya görüşünü temsil eder, ki bu görüşü biz bütün öykülere yansımış buluruz. Günlük yaşama karışmış olan bilgin, uyarı yazıları, tutanaklar ya da klasik yapıtlara notlar yazar; bu yazılarının içine, kendi siyasal görüşünü de sokuşturup sindirebilir; fırsat bulursa şiirler de yazar. Başarı kazanamamış, yaşama karışmamış bilgin de öyküler yazar.

Öykülerin konuları yalnızca yazarın düşleminin ürünü olan şeyler değildir. Bu gerçeği de yapıtların kendilerinden çıkarıyoruz. Yukarda sözü geçen, "Yeh-t'an sui-lu" adlı toplamdaki 157 öyküden 62'si Hopei eyaletinde geçer: yazar burada yaşamının büyük bir bölümünü geçirmiştir. Bu 62 öyküden 49'u yazarın oturduğu Pekin kentinde geçer; 15 öykü, yazarın uzun zaman kaldığı Snensi eyaletinde, 8'i de iyi tanıdığı Kansu eyaletinde geçer. Buna karşılık, toplamda Yünnan'da geçen hiçbir öykü yoktur; Kui-chou ve Hunan'dan söz eden birer, Chekiang, Kiangsi ve Kuangtung bölgelerinden söz eden ikişer öykü buluyoruz; buraları, öyle anlaşılıyor ki, yazar hiç görmemiştir. Başka toplamlarda da durum böyledir; yazarın bildiği, tanıdığı yerlerden söz eden öyküler hep sayıca daha çoktur (örneğin Sunglar döneminden "İ-chien-chih" adlı toplamda Kiangsi eyaletinde geçmiş öyküler daha çoktur); yani, her toplamda bir eyalet ötekilere bakarak, açıkça üstün bir durumdadır. Demek ki yazarlar yaşadıkları ya da bildikleri, memur olarak bulundukları eyaletlerde işittikleri öyküleri yazmışlardır. Çoğu kez doğrudan doğruya: "Bu öyküyü, filân yerde falanca beyden işittim," diye yazarlar.

Buna göre öykücüler, çağdaş anlamıyla "yaratmıyorlar". Bunun içindir ki, öykülerin içine, birçok masal konuları da girmiştir: Bunlar, yazarların bir nedenle duymuş oldukları masallardır; öykücüler bunları öyküye uyacak biçimde işledikten sonra, uygun yere sokarlar.

Çoğu kez öyküye yazarın beğenisini belirten bir söz eklenmiştir. Bu, tarih yapıtlarında her zaman başvurulan bir yöntemin yansılanmasıdır; tarihçiler, kitaplarına resmî tutanaklardan, sicillerden parçaları alır, ama bunları hiçbir zaman değiştirmez (yalnızca kısaltabilirler), ancak sonlarına ayrıca kendi düşüncelerini -bunlar çoğu kez ahlaksal nitelikteki görüşlerdir- eklerler. Öykücü de, öyküsüyle gerçek, nesnel bir haber aktarıyormuş ve buna kişisel, öznel düşüncesini ekliyormuş izlenimini uyandırmak ister.

Bu kitaptaki öyküler için kimi notlar

Bu kitaptaki öyküleri Hayrünnisa Boratav'la sürekli, ortak bir çalışma sonunda, doğrudan doğruya Çince'den çevirdik. Almanca'dan Türkçe'ye çevirdikten sonra da Çince metinlerle karşılaştırmayı, deyiş ve anlatım özellikleri bakımından öyküleri yeni baştan işlemeyi savsaklamadık. İlk öykü dışında, öykülerden hiçbiri, şimdiye dek herhangi bir Avrupa diline çevrilmemiştir. Adı geçen bu tek öykü de çevrilirken Çince metinde olmayan öyle çok şeyler eklenmiş ve metinde dil bakımından güç görülen öyle çok yer atlanmıştır ki, okuduğumuz öyküye (A.von Rottauscher: Der Pantoffel der kleinen Yen-ş dschi; Viyana,1940) Çince'den yapılmış bir çeviri değil, bir Çin öyküsündeki konunun Almanca olarak yazılmış biçimi diye bakmak daha doğru olur.

Biz çevirilerimizde olanak ölçüsünde metne bağlı kalmaya çalıştık; yani, ancak açıklayıcı kimi sözcük ya da terimlerin eklenmesiyle anlaşılabilecek olan parçalar dışında, metinden hiç ayrılmadık. Ama, notlardan elden geldiğince kaçınmak istediğimizden, örneğin memur unvanları ve benzerleri gibi tümüyle Çin'e özgü olan terimler için, Çince'deki anlamına en yakın bir Türkçe karşılığını kullanmakla yetindik. Çeviri geniş bir okur kitlesi düşünülerek yapıldığında, bu yöntem Avrupa'da da her zaman kullanılmaktadır.

Birçok öykünün asıl kahramanı "bilgin"dir; bundan başka yine öykülerin çoğunda, "sınavlar" büyük bir rol oynar. Bunlarla ilgili birkaç söz söylemek, sanırım yararlı olacaktır. Eski Çin'de "bilgin" deyince, devlet sınavlarını vermiş olan adam anlaşılır. Bu sınavlar toplumun onurlu sınıflarından olanlara açıktır. İlk sınav adayın doğduğu bölgenin ilçe merkezinde, ikincisi il merkezinde, üçüncüsü hükümet merkezinde, sonuncusu da sarayda yapılır. Aday, bir sınavdan geçmeden sonrakine giremez. Her sınavda ancak sınırlı sayıda aday sınavı kazanabildiğinden sınavı bir kez ya da birkaç kez kazanamamak bir ayıp sayılmazdı. Sınavların kazanılması, en aşağısından en yükseğine dek bütün memurluk konumlarına atanma olanağını verirdi. Sınavlarda sorulan şeylerin hepsi, yazın türünden şeylerdi; bunların memurluk işleriyle hiç ilgisi yoktu. Bu sınav düzeni ancak 1904'te kaldırıldı. Demek ki, sınavı kazanan "bilgin" adını alıyor. Yani klasik edebiyatta bilgili, makale, şiir, uyarı, rapor gibi yazıları yazmakta yetkili bir kişi oluyordu. Aynı zamanda, çoğu kez sınavı kazanır kazanmaz memur olarak atanıyor ve böylece asıl mesleği olan memurluğa girmiş oluyordu.

1.-4. öyküler, P'u Sung-ling'in "Liao-chi chih-i" adlı toplamından alınmıştır. Bu yapıt, bir zaman yazma olarak elden ele dolaştıktan sonra 1740'ta basıldı. "Strange Stories from a Chinese Studio" (dördüncü basımı Londra'da, 1926'da yapılmıştır) adı altında bu toplamdaki öykülerin yarısına yakın bir bölümünü İngilizce'ye çeviren (bizim kitabımıza alınanlar onun çevirisinde yoktur) H. Giles, kitabın 1679'da bitmiş olduğu düşüncesindedir; ancak toplamın içinde 1683 tarihi geçen öykülere raslandığına göre bu yargı tam olarak doğru olamaz. Yazarla ilgili olarak bildiğimiz şey, yalnızca, onun ilk sınavı kazanmış, daha yükseğini kazanamamış olduğu gerçeğidir. Özyaşamöyküsü de yaşamı konusunda daha çok bilgi vermiyor; ne zaman yaşadığı konusunda bile anlaşılmış değildir.

5. ve 6. öyküler Yüan Mei'nin "Tse-pu-yü" adlı toplamından alınmıştır. Çokluk Nankin'de oturan Yüan Mei, XVIII. yüzyılın en ünlü yazın adamlarından biridir. Özellikle, deyişiyle ün kazanmıştır. Şiirlerden, makalelerden, siyasal ve yazınsal konulardaki yazılardan başka estetik nitelikte yapıtlar da yazmıştır: Örneğin Çin yemekleri ve ahçılığı konusunda bir kitabı vardır.

7. öykü, Mançuryalı Ho Pang-o'nun "Yeh-t'an-sui-lu" adlı öykü toplamından alınmıştır; bu yazar,

sanırım Yüan Mei'in yaşadığı tarihlere yakın bir tarihte yaşamış olmalıdır. Daha çok Pekin'de oturmuş, ama, başka birçok eyalette de memur olarak bulunmuştur.

8. öykü, "Yüeh-wei-ts'ao-t'ang pi-chi" adlı toplamdan alınmıştır. Bu kitap 1800 yıllarında çıkmıştır ve XIX. yüzyıl içinde çok sevilmiş, okunmuştur.

9., 10., 11., 12. öyküler, Tseng Yen-tung'un "Hsiaotou P'eng" adlı toplamından alınmıştır. Bunun yazarı konusunda da öykücülerin çoğu için olduğu gibi, görebildiğim yapıtlardan pek bilgi edinemedim. Bu toplam 1800'den sonra yayımlanmıştır.

13., 14. ve 15. öyküler, "T'un-k'u lan-yen" adlı toplamdan alınmıştır. Bu kitap "Wang Tsih-ch'üan" tarafından yazılmış ve 1875'te çıkmıştır. Yazarın yurdu Kiangsu eyaletidir, ama o, T'ai-p'ing kargaşalıkları yüzünden orada barınamamış, 1862'de Hong Kong'a kaçmak zorunda kalmıştır; kitabı da burada oluşturmuştur.

16. ve son öykü, "Liu-hsien wai-shih" adlı toplamdan alınmıştır; bu yapıtın yazarı, kitabında adını vermemiştir; kitabın yazılış tarihi de belli değildir. XIX. yüzyılın sonlarında, belki de XX. yüzyıl başlarında yazılmış olduğu sanılıyor.

Wolfram Eberhard

YEN-CHİH

Tung-ch'ang kentinde oturan baytar Pien'in Yen-chih adında bir kızı vardı. Bu kız yetenekli, aynı zamanda akıllı ve güzeldi. Babası kızını çok seviyor, onu daha yüksek düzeyden biriyle evlendirmeyi düşünüyordu. Fakat yüksek aileler, Pien ailesinin konumunu aşağı gördükleri ve onlardan kız almak istemedikleri için Yen-chih on altı yaşına gelinceye dek nişanlanamadı. Baytarın Wang adında dedikoducu bir komşusu vardı. Bu kadın, kızın da arkadaşıydı. Günün birinde kadın Yen-chih'e oturmaya gelmişti. Kız, Wang'ı kapıdan uğurladığı sırada, oradan üstünde beyaz bir giysi, başında beyaz bir şapka olan bir adamın geçtiğini gördü. Bu, güzel bir adama benziyordu. Kız ondan pek hoşlandı. Genç adam başını önüne eğmiş hızlı hızlı giderken Yen-chih de gözleriyle onu izledi. Adam iyice uzaklaştığı halde kız ona hâlâ dalgın dalgın bakıyordu. Bu durum Bayan Wang'ın gözünden kaçmadı. İşi şakaya vurarak dedi ki: "Sizin gibi yetenekli ve güzel bir kız böyle bir adamla evlenirse ne kadar güzel bir şey olur." Yen-chih'in yanakları ateş gibi kızardı. Hiçbir şey söylemedi. Bayan Wang, "Onu tanıyor musunuz?" diye sordu. Kız, "Hayır," diye yanıt verdi. Bunun üzerine kadın, "Bu adam, Ch'iu-chun diye anılan, Ou adında bir bilgindir," dedi, "Güney yolunda oturur. Aydın, eski bir ailenin oğludur. Bir zamanlar onunla aynı mahallede yaşadığım için bilgini tanırım. Dünyada onun kadar sevimli bir adam yoktur. Karısı yeni öldü, yas süresi henüz bitmedi. Onun için üstünde hâlâ beyaz yas giysileri var. Eğer isterseniz sizi onunla evlendirmek için araya girerim."

Genç kız bir şey söylemedi. Bayan Wang gülümseyerek gitti. Günler geçti. Kız hiçbir haber almayınca, Wang'ın bu işin üstüne düşecek zamanı olmadığını düşündü. Bir yandan da bilginin, bir memur ailesinin üyesi olduğu için, kendisiyle evlenmeyi reddedeceğinden korkuyordu. Her gün biraz daha kaygılanıyor, için için üzülüyordu. Sonunda hiçbir şey yiyemez, içemez duruma geldi, yatağa düştü.

Bayan Wang, hastalığının nedenini öğrenmek için geldiğinde, kız ona: "Neden hastalandığımı gerçekten bilmiyorum. Benimle konuşup gittiğiniz günden beri kendimi iyi duyumsamıyorum. Gün geçtikçe güçten düşüyorum. Sanırım çok geçmez ölürüm," dedi. Bunun üzerine Bayan Wang, "Kocam bir ticaret işi için gezide bulunuyor. Hâlâ da gelmedi. Onun için Bay Ou'ya gidip konuşamadım," dedi ve hafif bir sesle ekledi: "Sakın hastalığınızın nedeni o olmasın?" Kız adamakıllı kızardı. Bunun üzerine Wang yavaşça şunları söyledi: "Öyleyse ve hastalığınız böyle kötü bir durum aldığına göre, artık toplumsal göreneklere önem vermenin anlamı var mı? Nişanlanmadan bir gece önce sizi gelip görmeyi, bilginin reddetmeyeceğini pek umuyorum." Kız içini çekerek dedi ki: "Artık ok yaydan çıktı, olan oldu; eğer o, soyumu aşağı görmez de bana hemen bir dünür yollarsa o zaman kesinlikle iyileşirim. Ama bizim gizli gizli birleşmemiz kesinlikle olanaksızdır."

Bayan Wang her şeyi yoluna koyacağına söz verdi. Bırakıp gitti. Bu kadın daha gençliğinde, evlerinin yakınında oturan bilgin Hsü adında biriyle tanışmıştı. Onlar bir süre birlikte düşüp kalkmışlar, kadın sonra başka biriyle evlenmişti. Hsü, Wang'ın kocasının, bir zaman için evinden ayrılmış olduğunu öğrenir öğrenmez kadınla buluştu. Artık her firsatta görüşüyorlardı. Wang'ın Yen-

chih'le konuştuğu günün gecesi de Hsü yine onun evine geldi. Kadın söz arasında adama kızdan söz etti ve bilgin Ou'ya bu konudan söz etmesini ondan rica etti.

Bay Hsü Yen-chih'in güzel bir kız olduğunu daha önce de işitmişti. Onun için bu habere çok sevindi. Fırsattan yararlanmayı düşündü. Bayan Wang'la kız konusunda konuşmak istedi. Fakat kadının Yen-chih'i kıskanacağından korkuyordu. Onun için bu işle ilgili değilmiş gibi bir tavır takındı. Bir yandan da kızın nerede oturduğunu, evin hangi odasında yattığını adamakıllı öğrendi. Ertesi gece duvardan atladı. İçeri girdi. Kızın yatak odasının bulunduğu yere gitti ve parmağıyla pencereyi tıklattı. İçerden, "Kim o?" diye bir ses geldi. Adam, "Bay Ou…" diye yanıt verdi. Kız bunun üzerine dedi ki: "Beni isteyen adam, yüz yıl için benim olmalı, bir gece için değil… Eğer beni gerçekten seviyorsanız, düğün için bir adam yollayın. Böyle gizli bir buluşmaya kesinlikle razı olamam." Bay Hsü önce bu işi yapacağına söz verdi. Sonra da, sözünün belirtisi olmak üzere bir kezcik sarılmasına izin vermesi için ısrarla yalvardı. Kız çok sert davranmanın, delikanlının her isteğini reddetmenin doğru olmayacağını düşündü. Pencereyi açtı. Hsü hemen içeri atladı ve kızı sımsıkı kucakladı. Yen-chih kendisini savunmak için yeterince güçlü değildi. Yere düştü. Az kalsın soluğu tıkanacaktı. Adam ona yine kabaca sarılmaya kalkışınca, kız dedi ki: "Amma da haydutmuşsunuz. Sanırım siz Bay Ou değilsiniz. Çünkü o, ince, nazik bir insandır, benim neden hasta olduğumu da biliyor. O olsaydı durumuma acırdı. Bana karşı neden böyle acımasız ve kaba davranıyorsuz? Beni serbest bırakmazsanız bağırırım. O zaman her şey mahvolur. İkimiz de bu işten zararlı çıkarız." Hsü korktu. İkiyüzlülüğü ortaya çıkabilirdi. Kıza daha fazla eziyet etmedi. Ama, başka bir gün için ondan söz istedi. Yen-chih buluşmayı düğün gününe bıraktı. Fakat Hsü, düğünün uzayacağını ileri sürerek daha önce buluşmak için yalvarmayı sürdürdü; öyle ki kız adamı reddedemedi, hastalığı geçer geçmez görüşmeye razı oldu. Bu kez Hsü, kızdan, sözünü tutacağının rehini olacak bir hediye istedi. Yen-chih buna razı olmadı. O zaman kızın ayağındaki işlemeli terliğini çekti aldı ve kızı bırakıp gitti. Kız arkasından bağırdı: "Size, evet dememe karşın, bir de rehin olarak neden başka bir şey istiyorsunuz? Atalar sözü: 'Kaplan görünümüne girmiş bir köpeğin foyası çabuk ortaya çıkar,' der. Korkuyorum ki bu iş duyulur, namusumuz kötü olur. Şimdi elinizde benden alınmış bir rehin var. Artık bu işten geri dönemezsiniz. Beni aldatırsanız, o zaman benim için ölümden başka yol kalmaz."

O gece Bay Hsü kızın yanından ayrılır ayrılmaz doğru Bayan Wang'a gitti. Yatağa yatınca aklına Yen-chih'in terliği geldi, kadına belli etmeden onu giysisinin cebinde aradı. Fakat terlik yoktu. Hemen kalktı, ışığı yaktı, giysisinin her yerini yokladı, ama bir türlü terliği bulamadı. Sonunda baklayı ağzından çıkardı; kadına her şeyi olduğu gibi anlattı. İkisi birlikte çıktılar. Lambayı yakarak her yeri, kapının önünü bile boş yere aradılar, terliği bulamadılar. Sonunda Hsü, keyfi kaçmış bir durumda uyumaya gitti; yatağına girdi. Adam şöyle düşünüyordu: "Şimdi adamakıllı geç, yollarda kimseler yok. Terliği sokakta düşürdüğüm kesin. Yarın ararım." Ertesi gün erkenden kalktı, yine boş yere her yeri aradı. Terlik ortada yoktu.

Bu mahallede Bay Mao Ta adında biri vardı. Bu adam şurada burada boş boş gezen serserinin biriydi. Zamanında Bayan Wang'ın çevresinde dolaşmış, ama kadın onun isteklerine kulak asmamıştı. Adam Hsü'nün Wang'la ilişkide olduğunu biliyor ve kadını fahişeliğe kadar düşürmeyi, böylece elde etmeyi kuruyordu. Adam o gece, Bayan Wang'ın kapısı önünden geçiyordu. Kapı kilitli olmadığı için içeri daldı. Pencerenin önüne gelince; ayağına pamuk gibi yumuşak bir şey ilişti. Eğilip baktı, bu, beze sarılmış bir kadın terliğiydi. Yere yattı, kulak verdi, Hsü'nün kadına herşeyi anlattığını işitti. Bunun üzerine büyük bir sevinçle oradan sıvıştı.

Birkaç gece sonra adam, Yen-chih'in evinin duvarı üstünden avluya atladı. Fakat kapıları iyi tanımadığı için yanlışlıkla evin efendisinin odası önüne vardı. Yen-chih'in babası bir ses işitip dışarı baktı, orada bir adam gördü. Söylediği sözlerden, onun kızı için geldiğini anladı, kızdı, bir bıçak yakalayarak fırladı. Mao müthiş korkmuştu, koşarak kaçtı. Duvarın üstüne çıkmak istedi. Fakat arkasından gelen adam ona yetişmişti… Kaçıp kurtulmak olanaksızdı. Onun için döndü; adamın elinden bıçağı çekti aldı. Bu sırada kızın annesi kalkmış avazı çıktığı kadar bağırmaya başlamıştı. Mao'nun kaçması olanaksızdı. Elindeki bıçağı adama sapladı. Oldukça iyileşmiş olan Yen-chih de gürültüyü işitip kalkmıştı. Lamba getirdiler, başından yaralanan baba biraz sonra duvarın dibinde can verdi. Sonra orada işlemeli bir terlik bulundu. Anası Yen-chih'in terliğini tanıdı. Kızı sorguya çekti. Kız, gözyaşları arasında anasına her şeyi olduğu gibi anlattı ama, Bayan Wang'ı bu işe karıştırmamak için Ou'nun kendiliğinden geldiğini söyledi.

Ertesi gün kız merkeze gönderildi. Bölge Müdürü Bay Ou'yu hapsettirdi. Bilgin sessiz bir adamdı. On dokuz yaşındaydı ama, bir ziyaret yaptığında hâlâ bir çocuk gibi beceriksiz, ürkek olurdu. Hapsedilince korkudan az kalsın ölecekti. Sorguya çekilince konuşmadı. Tir tir titredi durdu. Bölge Müdürü onun bu durumunu görünce suçlu olduğu kanısına vardı. Bilgine işkence yaptılar. Zavallı adam bunlara dayanamadı. Üstüne yüklenen suçların hepsini kabul etti. Bunun üzerine Ou ilçe kaymakamlığına teslim edildi. Orada da, bölge merkezinde olduğu gibi dayak attılar. İşkence ettiler. O zaman bilgin, kendisine yapılan haksızlıkların acısına dayanamadı, isyan etti. Kızı görmek istediğini söyledi. Kız onun yanına gidince öyle kötü sözler söyledi ki, adamın dili tutuldu, durumu anlatamadı. Ou böylece ölüme hüküm giydi. Onu bir çok yargıç sorguya çekti; ama bilgin, hep aynı şeyleri söylüyordu. Sonunda onu Chi-nan-fu'daki yargıtaya yolladılar. O sıralarda bu kentin valisi Bay Wu Nan-yo adında biriydi. Vali bilgini görünce, onun durumundan, davranışlarından, bir katil olamayacağı kanısına vardı. Gizlice adamlarına Ou'nun konuştuğu şeyleri dinletti. Böylece onun suçsuz olduğunu anladı. Günlerce düşündü, taşındı… Sonunda suçluyu, tanıkları çağırdı. Önce onlara: "İçinizden herhangi bir kişi Yen-chih'le yapılan sözleşmeden haberli mi?" diye sordu. "Hiçbirimiz haberli değiliz." yanıtını aldı. "Kız Bay Ou'yu ilk kez gördüğünde yanlarında kimse var mıydı?" Adamlar, "Hiç kimse," diye yanıtladılar. Bunun üzerine vali bilgini çağırttı. Ona tatlılıkla davrandı. Bunun üzerine bilgin, "Günün birinde ben onun kapısının önünden geçerken, eski komşum Wang'ın bir genç kızla dışarı çıktığını gördüm. Bir yana çekildim. Fakat onlarla bir söz bile konuşmadım," dedi.

O zaman Yargıç Wu, kıza sert bir sesle, "Biraz önce yanınızda kimsenin olmadığını söylüyordunuz. Peki, komşu kadın kim oluyor?" diye sordu. Ceza vereceğini söyleyerek onu korkuttu. Kız çok korktu. Dedi ki: "Evet, Bayan Wang oradaydı. Fakat onun bu işle hiçbir ilgisi yoktur." Yargıç bunun üzerine duruşmayı erteledi. Wang'ı tutuklattı. Kadın birkaç gün sonra geldi. Onu Yen-chih'le görüştürmeden doğru yargıcın önüne getirdiler. Yargıç kadını yanıltmak istedi; dedi ki: "Yen-chih, Pien'i kimin öldürdüğünü bildiğinizi söyledi, siz bunu niçin saklıyorsunuz?" Bunun üzerine Bayan Wang bağırdı: "Bu haksızlıktır. O ahlâksız kız bilgini seviyordu. Ona, 'Seni Ou ile evlendirmek için araya girerim,' dediğimde şaka yapmıştım. Kız sevgilisini evine çağırdığında, ben nasıl olur da bundan haberli olabilirim?" Kadın adamakıllı sorguya çekilince, o zaman kızın söylediği her şeyi açıkladı.

Yargıç, Yen-chih'i mahkemeye çağırdı. Ona büyük bir öfkeyle, "Sen Bayan Wang'ın hiçbir şey bilmediğini söylüyordun," dedi. "Ama o şimdi, evlenmenizde aracılık yapmak istediğini bile açığa vuruyor." Kız gözyaşları arasında, "Dikkatsizliğim yüzünden babamı yitirdim. Beni yıllarca

mahkemelerde süründürecek bir davaya neden oldum. Onun için bir insanı daha böyle bir işe karıştırmaya gönlüm razı olmadı." dedi.

Yargıç, Wang'ı yeniden sorguya çekti: "Peki, kıza şakadan söz verdikten sonra kiminle konuştunuz?" Wang, "Hiç kimseyle," diye yadsıdı. Bu yanıt yargıcı yeniden öfkelendirdi. "Kadınla erkek bir araya gelince her şey tartışılır. Nasıl oluyor da bu sorunu hiç kimseyle konuşmadığınızı söyleyebiliyorsunuz?" Bunun üzerine Wang "Kocam uzun zamandır gezide. Daha da geri dönmedi," dedi. Yargıç, "Olabilir," diye yanıt verdi, "Kimi insanlar kendilerini akıllı göstermek için oyun oynadığı adamın aptallığına güler. Bu sorunu kimseyle konuşmadığınıza göre, bu oyunun anlamı ne?" Yargıç, Wang'ın parmağının işkence çarkında sıkıştırılmasını buyurdu. O zaman kadın ister istemez gerçeği söyledi. "Ben bunu Hsü'yle konuşmuştum," dedi. Yargıç, bilgin Ou'yu serbest bıraktı ve Hsü'yü hapsettirdi. Hsü mahkemeye çıkınca, hiçbir şey bilmediğini ileri sürdü. Yargıç, "Orospularla düşüp kalkan, iyi bir insan olamaz," dedi ve Hsü'ye adamakıllı işkence ettirdi. Bunun üzerine adam şöyle bir açıklamada bulundu: "Evet, kızla gönlümü eğlendirmek istedim, bu doğru, ama terliği yitirdikten sonra bir daha ona gitmeyi göze alamadım. Öldürme olayıyla ilgili gerçekten bir şey bilmiyorum." Yargıç coşkuyla, "Onun bunun duvarlarından atlayan bir adamdan, her şey umulur!" dedi. Adama yeniden işkence ettirdi. Buna dayanamayan Hsü, öldürenin kendisi olduğunu söyledi. Bu ifadeler daha yüksek mahkemelere gönderildi. Herkes yargıç Wu'nun böylesine karmaşık bir dâvâyı çözmekteki becerisini beğenerek karşıladı. Ötede Hsü, bitkin bir durumda, Güzde yapılması görenek olan idamı bekliyordu. Hsü gerçekten alçak bir adamdı, ama öte yandan da ünlü bir bilgindi. Eğitim Bakanı Bay Shih'in çok aydın bir adam olduğunu, bundan başka kendi durumundaki yetenekli bir bilgine acıyacağını umuyordu. Bir dilekçe yazarak başına gelen haksızlığı anlattı. Bunu öyle dokunaklı yazmıştı ki, Bakan dilekçeyi okuyunca uzun uzun düşündü. Sonunda masanın üstüne yumruğuyla vurdu ve "Bu bilgine haksızlık edilmiş!" diye bağırdı. Adalet Bakanlığına giderek davaya bir kez daha bakılmasını diledi. Kendisi de Hsü'ye, "Terliği nerede yitirdiniz?" diye sordu. Hsü, "Bilmiyorum," diye yanıt verdi, "Yalnızca Bayan Wang'a kapısını çaldığım zaman terlik giysimin kolu arasında duruyordu." Bunun üzerine Bakan, Bayan Wang'a dönerek, "Hsü'den başka kiminle düşüp kalkıyorsunuz?" diye sordu. Wang ondan başka kişiyle ilişkisi olmadığını söyledi. Fakat Bakan, "Senin gibi düşkün bir kadının bir tek erkekle düşüp kalkması ne zamandan beri görenek olmuş?" dedi. Kadın bunun üzerine şöyle yanıt verdi: "Hsü ile gençliğimden beri tanışırım. Onun için evlendikten sonra da ondan ayrılamadım. Sonradan birçok adam çevremde dolaştılar, ama ben hiç kimseye kulak asmadım." Kadından, peşinde dolaşanların adları istendi; o da dedi ki: "Bizim mahalleden Mao Ta adında biri birçok kez bana yanaşmak istedi. Fakat onu, hep reddettim." Bakan, "Peki, bu adama karşı bu kadar namus göstermek nereden aklına esti?" diye sordu ve kadının dövülmesini buyurdu. Wang yere kapandı. Kafasını yere öyle çok vurdu ki, sonunda kanlar aktı ve Mao ile aralarında hiçbir şey geçmediğini yineledi. Bunun üzerine dayaktan vazgeçildi. Ona bir kez daha şunları sordular: "Kocanız uzak yerlerde gezide bulunuyor. Peki, her hangi bir adam, her hangi bir bahaneyle evinize gelmedi mi?" "Evet, filan filan adamlar geldiler, benden ödünç para istediler; iki gece de evimde kaldılar. Bunların hepsi bizim mahallenin adamlarıydı. Belki onlar, hakkımda kimi kötü niyetler besliyorlardı, ama o adamlarla aramda hiçbir şey geçmemiştir." Bakan bütün adları yazdı, adamların hepsini mahkemeye çağırttı. Sonra onları "Kent Tanrısı'nın tapınağı"na gönderdi. Her birine mahkeme gidişini gösteren tutanakları okuttu. Sonra da dedi ki: "Tanrı bana düşümde öldürenin bu beş kişiden birinin olduğunu söyledi. Tanrı'ya karşı yalan söyleyemezsiniz. Öldüren suçunu açıklarsa, belki bağışlanır, ama saklarsa genel bağışlamadan bile yararlanamaz." Hepsi bir ağızdan, "Biz kimseyi öldürmedik," dediler. Bunun üzerine Bakan, üç işkence tahtası getirtti.

Adamları oraya adamakıllı bağlattı. Çırçıplak soydurttu. Saçlarını kestirtti. Fakat yine, hepsi birden, "Biz suçsuzuz!" diye bağırıyorlardı.

Bunun üzerine adamlar serbest bırakıldı. Bakan onlara dedi ki: "Doğruyu söylemek istemediğinize göre, Tanrı bize suçluyu bildirecektir. Kapıları, pencereleri halılarla öyle kapayın ki, ufak bir güneş ışığı bile içeri sızmasın. Bütün suçluların sırtları çıplak bırakılsın. Hepsi bu karanlık odanın içine konsun. Orada bir tasın içinde su vardır. Herkes yüzünü o suyla yıkasın, duvarın yanında ayakta dursun. Yalnızca şuna çok dikkat edilsin. Yüzler duvara çevrilecek ve hiç kimse kesinlikle kıpırdamayacaktır. O zaman Tanrı, öldürenin arkasına bir işaret yapacaktır."

Biraz sonra Bakan içerde bulunanları çağırdı. Hepsine ayrı ayrı baktı. Mao'yu göstererek, "Öldüren kişi bu adamdır!" dedi.

Bakan, önceden duvarı badana ettirmiş, adamların ellerini kurumlu bir suyla yıkatmıştı. Tanrı'nın kendisine bir işaret yapacağından korkan, duvara dayanmış, onun için arkası da tümden kireç olmuştu. Dışarı çıkarken sırtına bir işaret konmasına engel olmak düşüncesiyle ellerini arkaya koyduğu için sırtı da isle boyanmıştı. Aslında Mao'dan kuşkulanan Yargıç, bu durumdan sonra, öldürenin o olduğuna büsbütün emin olmuştu. Sıkı işkenceden sonra Mao herşeyi açıkladı.

Mahkemenin kararı şöyleydi: "Hsü bir aşk serüveni arıyordu. Bu yüzden bir serseri ve bir alçak ünü kazandı. Ama, gerek o ve gerekse kadın, ikisi de deneyimsiz oldukları için, yasal olmayan bir aşkı kendilerine yasal gördüler. Günün birinde bir sır ortaya döküldü. Adam, başka bir kadınla ilgilenmeye başladı. Eski çağların bir serüvenine öykünmeye yeltendi. Duvarlardan aştı, ama bir karga gibi yere yuvarlandı. Uydurma adla kızın odasına sokuldu. Ona bir evin kapısı açıldı, o bütün bir evi yıktı. Bu namuslu bir insanın yapacağı iş midir? Bereket versin hasta çocuğun yalvarması onu acındırdı. Böylece kıza dokunmadı. Çok şükür ki, o, yufka yürekli bir insandı. Yoksa narin söğüt dalı kırılabilirdi. Bunu düşünerek acıdı. Ağa düşen bir ankayı salıvermek, soylu bir duygunun, düşüncenin belirtisidir, ama kızın ayağından rehin olarak terliği çekmek en büyük ahlaksızlıktır. O, bir kelebek gibi duvarların üstüne çıktığında, pencerenin arkasında, onu dinleyen kulaklar vardı. Nilüfer çiçeğine benzeyen terlik yere düştü, hiçbir iz bırakmadan yitti. Yalan yalanı doğurur, haksızlık haksızlığı. Buna kimse inanabilir miydi?. Onun için Tanrı onu cezalandırdı. İşkencelere katlandı. Az kalsın ölüyordu da.

"Suçu çok büyüktü ve neredeyse kafası koparılacaktı. Hem bir kez kafası koptu mu yerine konamazdı da. O, duvarların üstüne çıkarak zorla hareme girdi. Bu, utanılacak bir davranıştır. Bir bilgin böyle şeyler yapmamalıdır. Ama, onun başka insanların yerine ceza çekmesi de doğru olamaz. Bunun için bilgine artık dayak atılmayacaktır. Şimdiye dek çektikleri, ceza yerine sayılacaktır. Bundan başka bilginlik rütbesi elinden alınacak, ama kendi kendini yeniden yükseltmesine olanak verilecektir.

"Mao'ya gelince: Yersiz yurtsuz serseriler, öyle câni insanlardır ki, bunlar, pazar yerlerinde, sokaklarda çok kötü şeyler yaparlar. Komşusu olan kadın onu reddettikten sonra da bu adamın hırsı sönmedi. Gene çapkın adam kadının evine girince Mao'nun içinde haydutça istekler uyandı. Bu adam önce bir kadını hırsla istiyordu. Başka bir kadının adını işitti. Bu kez ona bulaştı. Ruhunu cinlere kaptırmış bir insan gibi serüvene atıldı, genç bir kızın evine zorla girdi. Ama, cennete giden yolu şaşırdı. Hırsının ateşi küllendi. Tutkusunun denizinde dalgalar koptu. İnsan yaşamına hiçbir değer vermeksizin eline bir bıçak aldı, yürüdü. Bir çıkmaza girmiş, nereye gideceğini bilmiyordu. Kendini

savunmak için saldırıya geçti. Genç bir kızı kaçırmak için uydurma bir ad takındı, duvardan atladı, tanımadığı bir eve zorla girdi. Boğuşma sırasında da işlemeli terliği yitirdi. Sonra da bu haydut sıvışıp kaçtı. Böyle cinayetler aşk serüvenlerinden doğar. Evli insanların yaşamında böyle bir şey olur mu? Bu adamın kafası koparılsa herkes bundan hoşnut olacaktır.

"Yen-chih, on altı yaşındadır ama, henüz nişanlanmamıştır. Bu kız aydaki sarayın perileri gibi güzel olduğu için, yeşim taşı gibi temiz bir erkeğe lâyıktır. Namuslu bir ailenin kızıdır. Böyle bir kız, koca bulamayacağım diye niçin korksun? İşte bu kız da evlenmeyi düşünüyor, kendisine uygun bir adam arıyor. Bu düşünce onun düşlerine varıncaya dek giriyor. Bir sevgili bulmak özlemi, onu en sonunda hasta ediyor, bu kaygıları yüzünden birçok kötü insanı da kendisine çekiyor.

"Bunlar kızın sevgisini kazanmak istediler. Ama ondan korktukları için Bay Ou'nun adını aldılar ve kızın terliğini aşırdılar. Ama bütün bunlara karşın istediklerine ulaşamadılar, yalnızca kızı bir tehlike içine attılar. Oyunlarını oynadılar, ancak bu oyunun zararı kendilerine dokundu. Baltalarının vuruşuyla büyük bir ağaç devrildi. Zavallı baba yaşama gözlerini kapadı. Fakat kız kendisini denetleyebiliyordu. Beyaz yeşim taşı lekesiz ve temiz kaldı. Kız hapishanede çok acı çekti. Ama, bereket versin ki hak yerini buldu.

"Kızın, odasına gelen bir adamı reddetmesi dürüst bir davranıştır. Asıl beğendiği adama karşı olan aşkı da temizdir. Bundan dolayı bölge müdürüne Yen-chih ile Ou'nun nikâhlarını kıyması için buyruk veriyorum."

Uzaktan yakından herkes bu kararı alkışladı. Yen-chih, ancak bakanın yaptığı soruşturmayla Bay Ou'nun suçsuz olduğunu öğrendi. Mahkeme salonundan çıkıp da ona raslayınca gözlerinden yaş geldi. Adama avutucu sözler söylemek istedi, fakat konuşamadı. Kızın büyük aşkı, bilginde de ona karşı bir sevgi uyandırmıştı. Ancak, kızın sıradan bir aileden geldiğini, aynı zamanda her gün mahkemeye çıktığını, herkesin onu parmakla gösterdiğini de düşünüyordu. Eğer bu kızla evlenirse alaya alınacağından korkuyordu. Bir karara varamadan gece gündüz bunları düşünmüş durmuştu. Ancak mahkemenin yargısı duyurulunca kızla evlenmeye razı oldu. Bölge müdürü onları evlendirdi. Kız dümbelek ve borazanlarla evine götürüldü.

İKİ KIZ

Wei-nan'da Chiang'ın evinde cinler vardı. Bunlar, evdekileri türlü şakalarla pek rahatsız ediyorlardı. Bu yüzden ev halkı başka bir yere taşındı. Bekçi olarak da eve yaşlı bir uşak bıraktılar. Ama çok geçmeden adamcağız öldü. Bundan sonra evde kalan bekçilerin hepsi arkası arkasına öldü. Böylece ev büsbütün boş kaldı. O ülkede T'ao Wang-san adında bir bilgin yaşıyordu. Bu adam zevk ve eğlenceye düşkün bir yaşam sürer, zamanını genelevlerde geçirir, evine ancak bulut gibi sarhoş olduğunda dönerdi. Arkadaşları ona şarkıcı kızlar yollarlardı. T'ao bunları güler yüzle kabul eder, hiçbirini geri çevirmezdi, ama geceleri onlara hiç dokunmazdı. Bir gece bilgin, Chiang'ın evinde konuk kalmıştı. Gece olunca T'ao'nun yanına bir hizmetçi kız geldi. Her zamanki gibi, bilgin bu kıza da bir şey yapmak istemedi, onu geri çevirdi. Bay Chiang, onun bu dürüst davranışını beğendi. T'ao çok yoksuldu, karısı da ölmüştü. Küçücük bir evde otururdu. Bu ev yazın sıcaktan barınılmaz olurdu. Bunun için T'ao ev sahibine, cinli evi kendisine bırakması için rica etti. Chiang da evin tekinsiz bir ev olduğunu söyleyerek onun ricasını reddetti. Bunun üzerine bizim bilgin "Cin Diye Bir Varlığın Olmadığı Konusunda" adını taşıyan bir yapıt yazdı. Bunu ev sahibine sunarken: "Cinler bana ne yapabilirler?" diye ekledi. Bilgin ısrarla yalvardığı için, Chiang sonunda evi ona bıraktı.

Bilgin içeri girdi, evi temizledi. Akşama doğru birkaç kitap da getirdi. Yeniden başka şeler almak üzere oradan ayrıldı. Geri döndüğü zaman baktı ki kitaplar ortada yok. Bilgin bu işe şaşırdı. Yatağına oturdu. Ne olacağını büyük bir sessizlikle bekledi. Biraz sonra, gerçekten ayak sesleri işitti. İki kızın arkadaki odadan çıkıp geldiklerini ve alınan kitapları masanın üstüne koyduklarını gördü. Bunlardan biri yirmi, öteki on yedi, on sekiz yaşlarında kadardı. Her ikisi de çok güzeldi. Kızlar odanın içinde dolaştılar, yatağın önüne geldiler, bakıştılar, güldüler. Bizim bilgin kımıldanmadan durunca, büyük kız ayağıyla ona dokundu. Genci gülmeyeyim diye eliyle ağzını tutuyordu. Bizim bilginin yüreği, kendisine egemen olamayacakmış gibi çarpmaya başladı. Fakat çabuk toparlandı. Kızlara aldırış etmedi. Bunun üzerine büyük kız, sol eliyle bilginin sakalından yakalayıp sağ eliyle de yanağına hafifçe vurdu. Bunu yaparken hafif bir ses çıkardı. O zaman küçük kız daha çok güldü. Bunun üzerine bizim bilgin yerinden fırlayarak: "Sizi gidi cinler sizi, ben böyle terbiyesizlik istemiyorum," deyince, iki kız da korkarak kaçtılar ve gözden yittiler.

Bizim bilgin korktu. Cinler geceleyin ona bir şey yapabilirlerdi. Onun için eve dönmek istedi. Fakat bir gün önceki övünmelerini düşünerek utandı. Bir lamba yaktı, okumaya başladı. Cinlerin hayaletleri, sıçrayarak karanlıkta dolaşıyordu; öyle ki bilgin hiçbir şey okuyamadı. Gece yarısına doğru lambayı söndürmeden yatağına uzandı. Uykuya dalar dalmaz, burnunun içine, birinin ince bir şey soktuğunu duyumsadı. Burnu öyle gıdıklandı ki, aksırmaktan kendini alamadı. O zaman karanlıkta birinin güldüğünü işitti. Hiçbir söz söylemedi. Uyuyormuş gibi yaptı, ne olacağını bekledi. Bilgin birdenbire küçük kızın, bir kâğıdı ince bir çubuk biçiminde kıvırdığını, parmaklarının ucuna basarak kendisine doğru geldiğini gördü. Bizim bilgin hemen yerinden fırladı, kıza öfkeyle bağırdı. Bunun üzerine kız koşarak kaçtı. Henüz dalmıştı ki, birisi kulağına bir şey soktu. Böylece T'ao bütün gece hiç rahat edemedi. Horozlar ötmeye başlayınca ses seda kesildi, gelen giden olmadı. Bizim bilgin de ancak o zaman uyuyabildi. Bütün gün cinlerden perilerden hiçbir iz belirmedi. Fakat gün batar batmaz yeniden ortaya çıktılar.

Bilgin yemek pişirmeye oturdu, o geceyi öyle geçirmeye karar vermişti. Bir aralık kızların büyüğü yavaş yavaş geldi; T'ao'nun yanındaki masaya dayandı, onun ne okuduğuna baktı. Sonra kitabı kapadı. Bilgin öfkeyle onu yanından kovunca, kız hemen gözden yitti. Ama çok geçmeden adamı yine

rahatsız etmeye başladı. T'ao, kitabı eliyle sıkıca tuttu, okumayı sürdürdü. Bunun üzerine arka taraftan yavaşça küçüğü geldi, iki eliyle adamın gözlerini kapadı, biraz sonra bıraktı. Az uzakta durdu, onunla alay etti. Bilgin parmağıyla kızı göstererek sövdü ve dedi ki: "Hey küçük cinler, sizi bir yakalayabilsem, döve döve geberteceğim." Fakat kızlar hiç korku belirtisi göstermediler. Adam bunun üzerine şaka olsun diye, "Kadınla erkek arasındaki şeylerden çakmam. Onun için bana yaklaşmanızın yararı yok," dedi. Bunun üzerine iki kız gizlice güldüler, ocağa doğru gittiler. Odun parçaları getirdiler, pirinç yıkadılar, bizim bilgine yemek pişirdiler. Bilgin kızlara baktı, onların bu davranışlarını beğenerek dedi ki: "Kızlar burada saçmasapan şeyler yapacağınıza böyle işe yarasanız daha iyi değil mi?" Biraz sonra pirinç pişti. Kızlar masaya, bilginin önüne kaşıkla bir kâse getirdiler. T'ao dedi ki: "Yoruldunuz; teşekkür ederim. Bu hizmetinizi nasıl ödeyebileceğim bilmem?" Kızlar gülerek "Pirincin içinde arsenik ve pislik var…" dediler. O zaman bilgin, "Şimdiye dek sizinle hiçbir düşmanlığım yoktu. Bana neden böyle davranıyorsunuz" diye sordu. Önündekileri yedikten sonra, kızlar tabağını bir daha doldurdular. Sonra oraya buraya koştular, bilgin onları seyretti, eğlendi.

Yavaş yavaş bilginle kızlar birbirlerine adamakıllı alıştılar. Her gün biraz daha senli benli oldular. Kimi zaman karşı karşıya oturuyorlar, konuşuyorlardı. Günün birinde T'ao onlara adlarını sordu. Büyük kız, "Benim adım Güz Yüzü'dür. Ch'iaoların soyundanım. Bunun adı da Küçük Çiçek'tir. Ailesi de Yüan'lardır," dedi. Bilgin onlara geçmiş günlerini sorunca küçüğü alay ederek dedi ki: "Seni gidi aptal delikanlı seni; sen bize daha bir kez bile dokunmadın. Ne diye bizim geçmişimizi sorup duruyorsun; bizimle evlenmek mi istiyorsun yoksa?" Bunun üzerine bilgin çok ciddi bir yüz takınarak şunları söyledi: "Böyle güzel kızlara bakar da kim sevinç duymaz? Ancak, böyle cehennemin soluğuyla kirlenmiş yaratıklarla düşüp kalkan insanın ölmesi uygundur derler. Eğer evimde kalmak hoşunuza gitmiyorsa bırakıp gidin. Kalmak istiyorsanız kalabilirsiniz. Siz beni sevmedikten sonra ben böyle iki güzel kızın namusunu nasıl kirletebilirim? Eğer beni seviyorsanız, zavallı bir bilgini ne diye öldürmek istiyorsunuz?" İki kız üzülerek birbirlerine baktılar. O günden sonra bilgine artık böyle kötü şakalar yapmaktan, onunla cilveleşmekten vazgeçtiler. Yalnızca ara sıra ellerini göğüslerine sokuyorlar, yere donlarını düşürüyorlardı. Fakat bilgin bunlara hiç aldırış etmiyordu.

Günün birinde bilgin yazmakta olduğu metinlerin örneğini çıkarmayı bitirmeden, sokağa çıkmak zorunda kaldı. Geri döndüğünde, Küçük Çiçek'i masaya oturmuş buldu. Kız bilginin yazacağı yazıları kopyalıyordu. T'ao'yu görünce elindeki fırçayı attı, ona gülerek baktı. Bilgin kâğıdı gözden geçirdi. Yazılan şeylerden hiçbir anlam çıkmıyordu ama, bunlar temiz yazılmıştı. Bunun için bilgin genç kıza, "Aferin," dedi, "Sen akıllı bir şeye benziyorsun; istersen sana okuma yazma öğretirim." Kızı kendisine doğru çekti, kolunu tuttu. Ona nasıl yazılacağını gösterdi. O sırada içeri Güz Yüzü girdi. Yüzünün çizgileri kıskançlık belirtircesine değişmişti. Küçük Çiçek gülerek dedi ki: "Ben küçükken yazmayı babamdan öğrenmiştim. Fakat o kadar uzun zamandan beri yazmıyorum ki, bildiğim şeyler şimdi sanki uykuya dalmış gibi." Güz Yüzü, ağzını açıp tek bir sözcük söylemedi. Bilgin kızın içinden neler geçtiğini anladı, ama hiçbir şeyin farkında değilmiş gibi davrandı. Kızı kolundan yakaladı. Ona bir fırça verdi," "Yazmayı biliyorsan sen de bir dene bakalım!" dedi. Kız fırçayla birkaç şey çizdi. T'ao bunları görmek için ayağa kalktı ve "Güz Yüzü'nün yazıya karşı büyük bir yeteneği var," dedi. Bunun üzerine kızın yüzü yeniden güldü. Bilgin onlara örnek olarak iki sayfa yazı yazdı, bununla onları çalıştırdı. Kızlar bu işle uğraşırken, kendisi de lambayı yakıp kitap okumaya başladı. Bilgin iki kızın böyle kendilerine bir iş bulmuş olmalarına, birbirlerinden kopya etmeden yazmalarına gerçekten seviniyordu. Kızlar yazılarını bitirince adamın masasının önüne geldiler, yanlışlarını sordular. Güz Yüzü hiç okuma bilmiyordu. Onun için yazısı karmakarışık ve okunaksızdı. Yazılara bakılırken, o da

kendi yazısının Küçük Çiçek'inkinden daha kötü olduğunu görmüş, utanmıştı. Ama bilgin, kızı avutmak için, "Aferin!" deyince, kız yeniden neşelendi.

O andan sonra, iki kız bilgini öğretmenleri gibi görmeye başladı. Gece gündüz onun işlerini gördüler. Bilgine karşı terbiyesizlikte bulunmadılar, her zaman saygı gösterdiler. Birkaç gün sonra Küçük Çiçek çok güzel bir yazı yazmıştı. Bilgin yalnızca onu övdü. Güz Yüzü bundan çok utandı. Yüzündeki allığın altında rengi sapsarı oldu, ağlamaya başladı. Bizim bilgin elinden geldiğince onu avuttu. Sonunda kız yatıştı. Sonra, Güz Yüzü'ne okuma öğretti. Kızın okumaya çok yeteneği vardı. Anlatılan şeyi bir söylenişte öğreniyor, bir daha sormuyordu. Kız yarış edercesine bütün gece durmadan okuyordu. Küçük Çiçek günün birinde babalarının üçüncü oğlu olan erkek kardeşini getirdi. O da bilginin öğrencisi oldu. Oğlan 15-16 yaşlarındaydı. Güzeldi. Bilgine ücret yerine altından bir asa getirdi. T'ao oğlanla Güz Yüzü'ne aynı kitaptan ders veriyordu. Onların böyle yüksek sesle okumaları, bütün evi çınlatıyordu. Böylece bilgin bir cinler okulu açmış oldu.

Ev sahibi olan biteni işitince bu işe sevindi. Bilgine ara sıra para yolladı. Birkaç ay sonra Güz Yüzü ve oğlan şiir yazabiliyorlardı. Çoğunlukla karşılıklı çalışıyorlar, birbirlerine şiirle yanıt veriyorlardı. Küçük Çiçek bilgine gizlice, Güz Yüzü'ne ders vermemesi için rica etti. Adam ona söz verdi ama, diğer kız gelip de Küçük Çiçek'e ders vermemesini rica edince ona da söz verdi. Günün birinde bizim bilgin devlet sınavına girmek istedi. İki kız da ağlayarak onunla vedalaştılar. Yalnızca oğlan dedi ki: "Bir hastalık bahanesiyle sınava gitmemelisiniz. İyi bir sonuç elde edemeyeceksiniz diye korkuyorum." Ancak T'ao böyle bir özüre herkesin güleceğini, kendisiyle alay edeceklerini ileri sürerek bu öğüdü dinlemedi, gitti.

Bizim bilgin önceleyin kentte çok zengin bir adamın oğluna yergiler yazarak onu aşağılamıştı. Bunlar gece gündüz bilginden öç almayı düşünüyorlardı. Sınavı yapacak bir iki kişiyi rüşvetle kandırdılar. Sonra bilgini ahlaksız diye ihbar ettiler. T'ao hapse atıldı. Yolculuk için ayırdığı para tükendiğinden, mahpuslardan yiyecek dileniyordu. Artık hiçbir umudu kalmadığını düşündüğü bir sırada, bulunduğu hücreye biri girdi. Bu Güz Yüzü'ydü. Kız ona yiyecek getirdi. İkisi oturup dertleştiler. Kız dedi ki: "Başına bir yıkım geleceğinden korktuğu zaman, oğlanın hakkı varmış. O da benimle birlikte geldi. Şimdi kararı bir kez daha gözden geçirtmek için mahkemeye gitti." Kız bir süre daha onunla konuştuktan sonra bırakıp gitti. Zindandakilerden kimse onu görmemişti.

Ertesi gün yargıç sokağa çıkmıştı. Oğlan onu yolda tuttu. Yapılan haksızlıktan yakındı. Bunun üzerine çocuğu tutukladılar. Güz Yüzü doğru hapishaneye gitti, bizim bilgine olan biteni anlattı. Ne olduğunu anlamak için geri döndü. Kız üç gün görünmedi. Bilgin üzüldü. Aç kaldı, kaygılandı. Her gün, ona bir yıl gibi uzun geliyordu. Günün birinde Küçük Çiçek telaşlı bir halde geldi. Dedi ki: "Güz Yüzü buradan eve dönerken, Kent Tanrısı'nın tapınağının yanından geçiyormuş. Tapınağın batı salonundaki Kara Cehennem Zebanisi onu alıp kaçırmış. Şimdi zorla kendisine odalık yapmak istiyor. Fakat kız, ona boyun eğmek istemediği için senin gibi o da zindana düştü. Yüz millik yol yürüdüm. Bitkin bir durumdayım. Kentin kuzeyine geldiğimde, tabanıma kart bir çalının dikeni battı. O kadar canım yandı ki, belki bir daha sana gelemeyeceğim." Sonra ona ayağını gösterdi. Kan, çoraplarını baştan başa ıslatmıştı. Kız bilgine üç miskal [eski bir ağırlık ölçüsü] altın verdi. Ayağını sürükleye sürükleye bırakıp gitti.

Gelelim oğlana; yargıç onu sorguya çekmişti. Bilginle oğlanın akraba olmadığını ve onun işine burnunu sokmaya hakkı bulunmadığını öğrenince ona adamakıllı bir sopa attırmaya karar verdi. Ama daha çocuğu yere devirir devirmez, o gözden yitti. Yargıç bu işe şaşakaldı. Fakat oğlan, onun acıma

duygusunu uyandıracak biçimde konuşmuştu. Adam bunun için bilgini yanına getirtti. Ona oğlanın kim olduğunu sordu. Bilgin çocuğu tanımıyormuş gibi yaptı. Öte yandan memur, T'ao'nun haksızlıkla hapse atıldığını anladı, onu özgür bıraktı.

Bilgin yeniden eve dönünce, akşama dek orada kimseyi göremedi. Gece geç saatte Küçük Çiçek üzüntülü bir yüzle çıkageldi; dedi ki: "Oğlan mahkemedeyken, adalet Tanrıları onu cehennemdeki yargıcın önüne sürükleyip götürdüler. Yargıç oğlanın özyapısını beğendi. Bunun için zengin bir evin çocuğu olarak yeni baştan dünyaya gelmesini buyurdu. Güz Yüzü hapse atıldıktan sonra Kent Tanrısı'na bir dilekçe sundum. Fakat kız hâlâ kapalı, oradan çıkıp gelemiyor. Şimdi ne olacak bilmem?" Bilgin bu sözleri dinleyince öfkelendi: "Bu yaşlı Kara Zebani neler yapıyor? Yarın gidip onun yontusunu devireceğim, parça parça edeceğim. Sonra da Kent Tanrısı'na şöyle bağıracağım: Yanında çalıştırdığın adamların nasıl kan dökücü olduklarını görmeyecek denli kör müsün?" Gecenin ta dördüne kadar üzgün üzgün oturdular. Boyuna öfkeli öfkeli söylendiler. Biraz sonra Güz Yüzü çıkageldi. Onlar korktular, yerlerinden sıçradılar ama bir yandan da sevindiler. Kıza hemen başından geçeni sordular. Kız ağlayarak dedi ki: "Senin için nasıl acılara katlandım! Yargıç beni her gün bıçakla, sopayla korkutuyordu. Sonunda bu gece beni bıraktı ve dedi ki: 'Senden istediğim şey sevgindi. Ama beni sevmediğine göre, ben de seni zorla tutmak istemem. Eğer Bay T'ao'ya gidip, benim hakkımda yakınmada bulunmamasını söylersen, bana en büyük iyiliği yapmış olursun.'" Bilgin bu sözleri işitince kalbi yumuşadı, kızı kendisine doğru çekti, dedi ki: "Bugün sizler için ölüme bile katlanırım." Bunun üzerine kızlar şöyle söylediler: "Sen bize aşkını açıkladığın zamanlar, biz ciddi davrandık, hafiflik göstermedik. Şimdi seni bu kadar sevdiğimiz halde ölümüne nasıl razı olabiliriz?" Kızlar kendilerini teslim etmediler, yalnızca ona karşı tıpkı onun karılarıymış gibi sevecen davrandılar. İki kızın başından çok acı şeyler geçmişti. Bunun için birbirlerine karşı kıskançlıkları da kalmamıştı.

Günün birinde o kente bir büyücü geldi. Yolda bizim bilgine rasladı ve onda cin soluğuna benzer bir şey olduğunu söyledi. Bilgin bu sözlere şaşırdı. Büyücüye her şeyi olduğu gibi anlattı. Bunun üzerine büyücü: "Bu cinler iyilik seven şeylerdir. Onları aldatmak doğru bir şey olmaz," dedi; iki muska yazdı, bilgine verdi: "Eve gidince bunları perilere ver. Bu muskalar onlara mutluluk getirecektir. Günün birinde, kapının önünde, bir kızın ağladığını işitirlerse, bu muskayı yutsunlar, çabuk dışarı çıksınlar. Sokaktaki kıza ilk önce varan sağ kalacaktır." Bilgin teşekkür ederek muskaları aldı, götürdü, kızlara verdi. Onlara büyücünün söylediklerini anlattı.

Aradan bir aydan fazla bir zaman geçti. Bir gün kapının önünde gerçekten bir kızın ağladığını işittiler, ikisi de ona doğru koştular. Fakat Küçük Çiçek heyecanlandı; muskayı yutmayı unuttu. Caddede bir cenaze alayı göründü, Güz Yüzü oraya koştu, tabutun içine girdi ve yitti. Küçük Çiçek tabuta girememişti. Ağlayarak eve döndü. Bilgin dışarı çıktı, olup bitenleri gördü. O alay, zengin Bay Ho'nun kızının cenaze alayıydı. Herkes tabutun içine bir kızın girdiğini görmüştü. Buna şaştıkları sırada içerden sesler geldiğini duydular. Ölü taşıyıcılar durdular. Adamlar gelip tabutu açtılar. İçine bakıp gördüler ki, kız canlanmış. Tabut bir süre bizim bilginin çalışma odası önünde yere indirildi. O zaman kız gözlerini açtı, Bay T'ao'yu sordu. Bay Ho kızıyla konuşmak isteyince tabutun içindeki, "Ben senin kızın değilim," dedi. Sonra ona her şeyi anlattı. Ho bu işe bir türlü inanmadı. Kızı eve götürmek istedi. Ama, kız razı olmadı. Bizim bilginin çalışma odasına gitti. Uyur durumda oraya yığıldı, bir daha kalkmadı. İşte o zaman Bay Ho bizim bilgini kendine damat edindi, bırakıp gitti.

Bilgin kıza yakından baktı. Bu, Güz Yüzü değildi, ama hiç olmazsa onun kadar güzel bir kızdı. Bunun için pek sevindi. Herkese başından geçenlerin hepsini anlattı. O sırada bilgin birinin sarsıla

sarsıla ağladığını işitti. Bu, karanlık bir köşede ağlayan Küçük Çiçek'ti. Kızın ağlaması bilgine dokundu. Lambayı aldı, ona doğru gitti, kızcağızı avuttu. Küçük Çiçek'in yenleri ağlamaktan sırılsıklam olmuştu. Üzüntüsü bir türlü sona ermiyordu. Kız ancak sabaha karşı bırakıp gitti. Ortalık aydınlanınca Bay Ho hizmetçilerle çeyiz yolladı. Artık bizim bilgin gerçekten damat olmuştu. Akşam olup da gelin güvey yatmaya gidecekleri zaman, Küçük Çiçek yeniden ağladı. Dahası, bu ağlama 6-7 gece sürdü. Yeni evliler kıza öyle acımışlardı ki, düğün törenleri arasında yer alan ortak kadehten içme göreneğini yerine getirememişlerdi. Bilgin üzüntüden ne yapacağını bilmiyordu. Güz Yüzü dedi ki: "Bu büyücü, bir evliyadır. Eğer gider de ona yalvarırsak, belki bize acır." Bilgin bu düşünceyi doğru buldu. Büyücüye gitti. Önünde yerlere kadar eğildi. Ona her şeyi anlattı. Fakat büyücü hiçbir şey yapamayacağını söyledi. Bunun üzerine bilgin yalvarmasını, sızlanmasını sürdürdü. Büyücü gülerek dedi ki: "Sen gerçekten kaçık bir bilginsin. Kim bilir, belki talih onu da sana yazmıştır. Gideyim, bakayım, bir şey yapabilir miyiz?" Büyücü bilginle birlikte gitti. Ondan sessiz bir oda istedi. Kapıyı kapadı, kimsenin kendisini rahatsız etmemesini söyledi. Yemeden, içmeden orada on günden çok kaldı. Büyücüyü gizlice gözetlediklerinde, onun uyuduğunu gördüler.

Bir gün sabahın erken saatinde, genç bir kız kapı perdelerini araladı. İçeri girdi. Kızın pırıl pırıl yanan gözleri, parlak dişleri vardı. Güzelliği çevreye ışık saçıyordu. Hafif bir gülümsemeyle dedi ki: "Bütün gece koştum, çok yorgunum. Sen beni kendine hepten bağlamamışsın. Ben de kendime iyi bir yer bulmak için yüz milden daha fazla yol gitmek zorunda kaldım. Beni büyücü buraya getirdi. O şimdi gelir gelmez beni sana verecek." Ortalık kararınca Küçük Çiçek geldi. Yeni gelen kız hemen yerinden kalktı, ona doğru gitti. Onu sımsıkı kucakladı. Öyle ki, ikisi bir beden oldular. Sonra kız kaskatı yere düştü, öldü. Bunun üzerine büyücü odasından dışarı çıktı, vedalaştı, gitti. Bilgin büyücüyü uğurladıktan sonra yeniden içeri girince gördü ki, kız yeniden canlanmış. Bilgin onu kucağına alıp yatağına götürdü. Kızda yavaş yavaş daha çok yaşam belirtileri görünmeye başladı (3). Yalnızca ayak parmakları hâlâ acıyordu. Ancak birkaç gün sonra ayağa kalkabildi.

Daha sonra bilgin sınava girdi; kazandı. Orada Ts'ai Tse-ching adında birini tanıdı. Bilgin onunla kan kardeşi oldu. Bu adam günün birinde bir iş için bilginin bulunduğu yerden geçiyordu. Orada birkaç gün kaldı. Bir gün Küçük Çiçek bir komşu evinden dönüyordu. Bay Ts'ai onu gördü. Hemen arkasından koştu. Küçük Çiçek adamdan kaçtı. Gösterdiği terbiyesizliğe, küstahlığa kızdı. Fakat Ts'ai bizim bilgine "Sana şaşılacak bir şey söylemek isterim. İzin verir misin?" dedi. Bilgin ne söyleyeceğini merakla sorunca Ts'ai dedi ki: "Bundan üç yıl önce kızkardeşim birdenbire ölmüştü. İki gece sonra cesedi ortadan kayboldu. Bugüne kadar buna üzüldüm durdum. Biraz önce karınızı gördüm. O, kardeşime şaşılacak kadar benziyor." Bizim bilgin gülümsedi: "Karım çirkindir, onu kardeşinizle nasıl karşılaştırıyorsunuz?. Ama, birbirimizi kardeş gibi sevdiğimize, yakın dost olduğumuza göre, onu yanımıza çağırayım da bir kez görün." Bilgin arka odaya gitti. Küçük Çiçek'e cenaze alayında giydiği giysisini giydirdi. Onunla birlikte dışarı çıktı. Bay Ts'ai birdenbire ürktü: "Bu kadın kesinlikle benim kardeşimdir," dedi; gözlerinden yaşlar boşandı. Bunun üzerine bilgin ona her şeyi anlattı. Bay Ts'ai sevindi: "Öyleyse benim kardeşim ölmedi. Hemen eve dönmeli, anamı, babamı avutmalıyım." Birkaç gün sonra kızın bütün ailesi geldi. Ho gibi bunlar da T'ao ile akraba olmuşlardı.

Bu öyküyü anlatan ben, derim ki: Güzel bir tek kadını bile elde etmek kolay bir şey değildir. Hele iki güzel kadını elde etmek… Böyle bir olay binlerce yıl içinde bir kez olur. Zorla değil de, ancak gönlünün rızasıyla bir kız bir erkeğe varırsa, o zaman böyle bir şey olabilir. Büyücüye gelince: Acaba o bir evliya mıydı? Sonra acaba nasıl bir kerameti vardı? İnsan onun bildiklerini bilse,

sanırım böyle perilerle evlenebilir.

HSİNG TSE-İ

Teng-hsien'de Yang adında biri yaşardı. Bu adam Beyaz Nilüfer tarikatı çömezlerindendi, gizli bilimlerden anlardı. Tarikatın başkanı Hsü Hung-ju öldürülünce Yang canını kurtarmıştı. Sonra bütün dünyayı dolaştı, şaşırtıcı bir beceriyle tarlalar, bahçeler satın aldı, büyük evler yaptırdı, çok zengin oldu. Günün birinde Sih-shui'de bir çiftlik ağasının evine indi, orada becerilerini göstermeye başladı; bu arada birçok kadın kız, onu seyretmeye geldiler. Evin kızı, Yang'ın çok hoşuna gitti. Yalnız başına kalınca, "Acaba bu kızı nasıl kaçırabilirim?" diye düşündü. Yang'ın karısı Chu da çok güzeldi: Adam onu bir peri gibi süsledi, eline tahtadan bir kuş verdi, bu kuşun nasıl kullanılacağını öğretti, sonra onu evin ikinci katından itti. Chu o zaman baktı ki, yaprak gibi hafiflemiş, bir bulut üzerinde sağa sola sallanarak uçuyor. Biraz sonra durdu, istediği yere ulaştığını anladı. O gece ay pırıl pırıl parlıyor, Chu da ayağının altında duran her şeyi olduğu gibi görüyordu. O zaman elindeki tahtadan kuşu bıraktı, kuş doğru kızın odasına uçtu. Kız bu renkli güzel hayvanı gördüğü zaman yakalatmak için hizmetçisini çağırdı. Fakat kuş bu sırada kapı perdesinin üstüne konmuştu. Kız ona doğru koşarken kuş yere düştü, çırpınmaya başladı, yanına yaklaşan kızın yavaşça etekliği altına sokuldu, onu kaldırıp bulutlara uçurdu. Hizmetçi bağırmaya başladı. Chu o sırada bulutlardan aşağı şöyle bağırdı: "Ey dünya üstünde yaşayan insanlar, sakın korkmayın. Ben aydaki sarayda yaşayan kadın tanrı Ch'ang-o'yum. Kızınız, kadın tanrının dokuzuncu kızıdır, işlediği bir suç yüzünden dünyaya sürülmüştü, şimdi kadın tanrı kızını çok özledi, bir kezcik görmek istedi. Ancak, çok geçmeden yeniden onu size gönderecek." Chu bu sözleri söyler söylemez kızı giysisinden yakaladı, aldı götürdü.

Onlar tam Sih-shui eyaletinin sınırına vardıklarında bir adam havaya fişekler atıyordu, bunlar kuşun kanadına geldi, hayvan korkudan yere düştü, Chu'yu da aşağıya sürükledi. Hsing Tse-i adındaki bir bilginin evine indiler. Bu, çok yoksul, ama namuslu bir adamdı. Bir gece komşunun kızı ona gelmişti, ama Hsing Tsei onu kapı dışarı etmiş, evine almamıştı. Kız bunun üzerine kızmış, kocasına bilginden yakınmış ve onun kendisini ayartmak istediğini söylemişti. Kadının kocası kötü bir adamdı, her gün bilginin kapısının önüne gelir, ona söver, sayardı. Hsing bunun üzerine evini satmış, başka bir köye göç etmişti. Bilgin orada, Ku adında iyi bir bakıcının bulunduğunu işitti, ona kimi şeyleri sormaya gitti. Bakıcı, bilgini görünce güldü: "Sen çok zengin bir adam olduğun halde birini ziyaret ederken niçin böyle yırtık pırtık pamuklu giysiler giyiyorsun, yoksa beni kör mü sanıyorsun?" dedi. Hsing gülerek, soğukkanlılıkla bakıcıya, hiç de zengin olmadığını söyledi. Bakıcı bilgine dikkatle baktı ve "Sana zengin derken yalnızca paranı değil, aynı zamanda güzel bir karın olduğunu da söylemek istiyorum," dedi. Hsing bu son sözlerden de bir şey anlamadı. Ku ona, "Haydi şimdi evine git, senden paramı, falım çıktığı zaman alırım," diye ekledi.

O akşam Hsing yalnız başına ay ışığında otururken birdenbire gökten iki kadın indi. İkisinin de çok güzel olduğunu gören bilgin bunları cin sandı. Ve kadınlara kim olduklarını sordu. Önce ikisi de yanıt vermek istemediler, fakat Hsing arkadaşlarını çağırmaya kalkışınca Chu korktu, gerçeği olduğu gibi anlattı, bundan da kimseye söz etmemesini rica etti. Chu hep onun yanında kalmak istedi. Bir yandan da Hsing yüksek bir adamın kızına, büyücü kadına davrandığı gibi davranmanın doğru olmayacağını düşündü ve çiftlik sahibine haber yolladı. Kızları göğe uçup yiten adamla karısı büyük bir üzüntü içinde yaşıyorlardı; bu haberi aldıklarında çok sevindiler, hemen tahtırevanlar, atlar kiraladılar, sabahı beklemeden geceleyin kızın bulunduğu yere gittiler. Hsing'e yüz altın verdiler, kızı alıp evlerine götürdüler. Hsing, güzel kadınla birlikte yaşadığından beri yoksul olduğuna üzülüp

durmuştu. Bu kez parayı görünce pek çok sevindi. Teşekkür etmek için bakıcı Ku'ya koştu. Ku yine onun yüzüne baktı ve "Dur bakalım daha neler olacak, bahtın sana öyle gülecek ki yüz altının sözü bile olmayacak," dedi ve Hsing'in verdiği armağanları istemedi.

Çiftlik sahibi memleketine döndüğü zaman hükümete haber verdi. Herkes Yang'ın peşine düştü. Fakat o, çoktan kaçmıştı ve nereye gittiği de bilinmiyordu. Malı mülkü elinden alındı. Karısının bulunması için her yere resmî buyruklar gönderildi. Chu bu haberi işitince korktu, Hsing'in yanında ağlamaya başladı. Hsing de kadını arayan memurlara para verip Chu ile çiftlik ağasının yanına gitmekten ve ona bağışlaması için rica etmekten başka bir umar olmadığını biliyordu. Onun bu doğru davranışı çiftlik ağasının hoşuna gitti, para cezasını vererek kadını bağışlattı. Onlara evinin yanında ayrı bir yer verdi, kendi akrabalarıymış gibi ikisini de oraya yerleştirdi.

Gelelim çiftlik ağasının kızına; bu kız küçük yaşta yüksek bir memur olan Liu adında biriyle nişanlanmıştı. Fakat adam, nişanlısının bir gece Hsing'in evinde kaldığını duyunca, bunu onuruna yediremedi ve armağanları geri göndererek nişanı bozdu. Babası kızını başka birisiyle nişanlamak istedi. Fakat kız, "Ben Hsing-Tse ile evlenmeye karar verdim." dedi. Hsing bu habere çok sevindi. Chu da onların yanında kuma olarak yaşamak istiyordu. Çiftlik ağası Hsing'in evi olmadığına üzülüyordu. Bu sırada Yang'ın evinin hükümet tarafından satıldığını öğrenince onu satın aldı. İkisi de oraya taşındılar. Ellerinde bulunan paralarla birkaç eşya satın aldılar, uşak edindiler. Ancak on gün sonra paraları tükendi. Hsing genç kızın gelmesini, bir an önce paraya kavuşmayı istiyordu. Bir akşam Chu, Hsing'e "Anımsadığıma göre, benim eski kocam Yang, evin altında bir yere bin altın gömmüştü. Geçenlerde oraya gittiğimde taşların, tuğlaların olduğu gibi durduklarını gördüm. Belki de para hâlâ oradadır" dedi. Bunun üzerine ikisi birlikte toprağı kazdılar. Parayı buldular, o zaman Hsing bakıcı Ku'nun kerametine inandı, ona pek çok şeyler bağışladı. Daha sonra kızla evlendi. Kız da kocasının evine pek çok çeyiz getirdi. Birkaç yıl sonra Hsingler kentin en zengin ailesi oldular.

Bu garip öyküleri anlatan ben yoksul da, derim ki: Beyaz Nilüfer tarikatının çömezleri öldürülünce yalnızca Yang canını kurtarmıştı. Dahası, bu yıkım onun için bir iyilik olmuştu. Bu adamın alın yazısından böyle kolayca kurtulmasına bakarak, insanın kuşkuya düşesi ve Tanrı'nın adaletle iş görmediğini söyleyesi gelir. Demek ki Tanrı'nın onu böyle kurtarması Hsing içinmiş. Talih adama bir süre olsun gülmeseydi, Hsing'in durumu nice olurdu; dahası, ömrünün kötü yılları geçip iyi yılları gelmiş olsaydı bile, birçok para, ev bark sahibi olabilecek miydi? Hsing bir ergen kızı evinde alıkoymanın yakışıksız olacağını düşündü; bu yüzden Tanrı ona iki güzel kadın bağışladı. Yaradan konuşmaz, ama düşünceleri aydınlıktır.

SADIK TİLKİ KADIN

Cheng-teli Bay Feng, Kuang-p'ing'de yaşıyordu. Gençliğinde serseri bir yaşam sürmüş, bol bol içip eğlenmekten geri kalmamıştı. Bir gün sabaha karşı yalnız başına yolda gidiyordu. Genç bir kıza rasladı. Kızın üzerinde kırmızı bir giysi vardı. Gerçekten güzeldi. Arkasından genç bir hizmetçi kız geliyordu. İkisi de hızlı hızlı yürüyorlardı. Ayakkabıları kırağıdan tümüyle ıslanmıştı. Kızlar bizim bilginin hoşuna gitti.

O gün, gecenin geç saatlerinde evine dönerken, yolu eski bir manastırın önünden geçti. Bu manastır uzun süreden beri ıssız kalmış, çevresini otlar bürümüştü. İçerden bir kız çıktı. Bilgin ona dikkatle bakınca, bunun sabahleyin gördüğü güzel kız olduğunu anladı. Kız bilginin geldiğini görünce, döndü, yeniden manastıra girdi. Bizim bilgin kendi kendine şöyle düşündü: "Bir kadın nasıl olur da bir manastırda yaşıyabilir?" Hemen katırını kapıya bağladı. Ne olduğunu anlamak için manastıra girdi. İçerde duvarlar yıkılmış, dökülmüştü. Merdivenlerde yayılmış bir halı gibi güzel otlar bitmişti. Bilgin orada kararsız dururken, kırçıl sakallı, temiz kılıklı, yaşlı bir adam göründü. Ona, "Hey konuk bey, nereden geliyorsun?" diye sordu. Bilgin: "Bu eski manastıra raslantıyla gelmiş bulunuyorum. Tanrı yontularını görmek isterdim. Siz burada ne arıyorsunuz?" dedi. Adam yanıtladı: "Yaşlı kulunuz da buranın yabancısıdır. Evim barkım olmadığından buraya sığındım. Ailemi de bu çatının altında barındırıyorum. Ziyaretinizle bize onur verdiğiniz için, size şarap yerine bir bardakçık çay sunmak isterim." Yaşlı adam, konuğu içeri götürdü. Dış avludan geçtikten sonra bilgin taş döşeli, güzel, temiz bir yol gördü; bu yolda hiç ot yoktu. İçerde, her yanda kapı ve yatak perdeleri asılıydı. İnsanın burnuna güzel bir koku geliyordu. Oturup birbirleriyle tanıştılar. Yaşlı adam, soyadının Hsin, kendi adının da Meng-sou olduğunu söyledi. Bay Feng işi sarhoşluğa vurarak dedi ki: "İşittim ki sizin bir kızınız varmış. Henüz nişanlı değilmiş. Ben de bekârım. Ona nişan armağanımı yollamak isterdim." Bay Hsin gülerek, "İzin verirseniz önce karıma danışayım," dedi. Ama bilgin fırçayı eline aldı, bir şiir yazdı:

Bin altına, yeşim taşından bir havan eli satın aldım.

Yüreğim saygı duygularıyla dolu senin evine

getiriyorum.

Beni gerçekten seviyorsan,

Tanrı'nın iksirini bu havan eliyle kendin döv.

Ev sahibi gülerek, şiiri hizmetçilerinden birine verdi. Kısa bir sonra sonra hizmetçi döndü. Efendisinin kulağına bir şeyler söyledi. Hsin kalktı, bilgine bir parça beklemesini rica etti. Kapı perdesini bir yana çekti. İçeri girdi. Feng içerde, alçak sesle bir şeyler konuşulduğunu duydu. Biraz sonra ev sahibi döndü, geldi, bizim bilgin, onun kesinlikle iyi bir haber getirdiğini sanıyordu. Ancak Bay Hsin gülümseyerek oturdu ve artık hiçbir şey konuşmadı. Feng kendini tutamadı, dedi ki: "Deminki ricalarıma bir yanıt vermiş olsaydınız kaygılarım yatışırdı. Benim de size bunun için gönül borcum olurdu." Bunun üzerine Bay Hsin dedi ki: "Siz ünlü bir bilginsiniz. Sizi uzun zamandan beri tanır, beğenirim. Yalnızca büyük bir üzüntü, beni size yanıt vermekten alıkoyuyor." Bilgin yaşlı adama üzüntüsünün nedenini ısrarla sorunca, adam dedi ki: "Benim on dokuz kızım var. Bunlardan on

ikisi evlidir. Kızlarımın evlenme işleriyle yalnızca karım uğraşır. Ben bu işe karışmam." Bilgin bunun üzerine, "Ben, bu sabah hizmetçiyle sokağa çıkan, ayakkabıları çiğle ıslanmış olan kızınızı istiyorum," dedi. Yaşlı Hsin bu sözü işitince hiç yanıt vermedi. İkisi de hiç konuşmadan karşı karşıya oturdular. Sonra Feng arka odada fis fis bir şeyler konuşulduğunu işitti. İşi yine sarhoşluğa vurarak perdeyi çekti, dedi ki: "Onunla evlenemeyeceğime göre, hiç olmazsa merakımı gidermek için bir kez yüzünü göreyim." Odadakiler kapı perdesinin kımıldadığını görünce korku içinde başlarını çevirdiler Aralarında uzun kollu, kırmızı giysili bir kız vardı. Saçları uzun bir örgüyle belinden aşağı sarkmıştı. Ayakta duruyor, giysisinin kemeriyle oynuyordu. Bilginin girdiğini görünce odada oturanların hepsini bir telaştır aldı. Bay Hsin öfkelendi. Hizmetçilerinden birkaçına, adamı kapı dışarı etmelerini buyurdu. Öte yandan şarap Feng'in başına adamakıllı vurmuştu. Yere yuvarlandı. Arkasından taşlar, kiremit parçaları, dolu gibi yağdı. Bereket versin ona hiçbiri raslamadı. Bilgin uzun süre öylece yerde kaldıktan sonra, sonunda yolun kıyısında bulunan hayvanının ot yerken çıkardığı ses kulağına çarptı. Ayağa kalktı, hayvana bindi, sallana sallana evine yollandı.

Ancak, gece karanlıktı. Feng yolunu yitirdi. Dağlar arasında bir koyağa geldi. Oradan oraya koşan kurtları görüyor, baykuşların haykırışlarını işitiyordu. Saçları korkudan dimdik oldu. Vücudunu soğuk bir ürpermedir aldı. Dört bir yanına baktı; nerede olduğunu bir türlü anlayamıyordu. Sonra uzakta, yeşil ağaçların arasında bir lambanın parladığını gördü. Orada bir köy olacağını düşündü, bunun üzerine hayvanını ışığa doğru sürdü. Baktı gördü ki, büyük bir evin önüne gelmiş. Kırbacıyla kapıya vurdu.

İçerden birinin, "Efendi, böyle gece yarısı nereden geliyorsun?" diye sorduğunu işitti. Feng yolunu şaşırdığını söyledi. İçerdeki, "Ev sahibine haber vereyim, bekle," dedi. Bilgin durdu, bekledi.

Biraz sonra içerden sürgünün çekildiğini işitti. Büyük kapı açıldı. Dışarı iriyarı bir hizmetçi çıktı. Feng'in atını içeri aldı. Ev çok güzeldi. Sofada bir lamba yanıyordu. Biraz oturduktan sonra bir kadın göründü. Adama adını sordu. Çok geçmeden birkaç hizmetçi, yaşlı bir hanımı içeri getirdiler: "Hanımefendi geliyor, evin hanımı geliyor…" Bilgin kalktı, yerlere kadar eğilmek istedi. Ama yaşlı kadın onu yerine oturttu. Dedi ki: "Siz Feng Yün-tse'nin torunu değil misiniz?" "Evet." "Öyleyse siz benim şimdiye dek yüzünü görmediğim, uzak bir akrabamsınız. Buralarda, dünyada olup bitenden haberim olmuyor. Yaşamım neredeyse sonuna erecek. Akrabalarımla da ilgimi tümden kestim. Yalnız başıma yaşıyorum." Feng dedi ki: "Ben de babamı çok erken yitirdim. Onun için büyük babamın akrabalarından hemen hiç kimseyi tanımıyorum. Şimdiye dek sizi de görmemiştim. Rica ederim bana akrabalığımızın derecesini anlatın." Yaşlı kadın, "Bunu daha sonra öğrenirsiniz," dedi. Bilgin başka bir şey sormayı göze alamadı. Yalnızca kadının karşısına oturdu, düşünceye daldı. Sonunda, yaşlı kadın ona, "Gecenin bu geç saatinde nereden geliyorsunuz?" diye sordu. Gözüpekliğiyle övünmek isteyen bilgin her şeyi olduğu gibi anlattı. Bunun üzerine kadın güldü ve, "Bu işitilmemiş bir şey, dedi. Doğrusu ya, siz ünlü bir bilginsiniz, böyle rasgele bir kızla evlenmeye gönül indirmemeniz gerekir. Bu yaşlı cin-tilkinin yediği haltlara bak. Ama üzülme. Ben senin için bu işi çözümlerim." Feng, yaşlı kadına teşekkür etti.

Sonra kadın, hizmetçilerine dönerek, "Hsin'in kızının böylesine güzel olduğunu bilmiyordum," dedi. Hizmetçilerden biri, "Hsin'lerin on dokuz kızı vardır," diye yanıt verdi, "Onların hepsi güzeldir. Bay bilgin acaba hangisiyle evlenmek istiyor ki?" Feng dedi ki: "Evlenmek istediğim kız, on beş yaşını biraz geçmiş olanı." Halayık o zaman, "Bu, sanırım on dördüncü kız olacak," dedi, "Kız annesiyle üç gün önce bizim evin hanımını ziyaret etmişti, onu unuttunuz mu?" Yaşlı kadın gülerek dedi ki: "Ha, anladım. Bu, sanırım yüksek topuklu ayakkabılarını ipek tüllerle örtüp içine mis

kokuları koyan kız olacak." Hizmetçi, "Evet.." dedi. Yaşlı kadın konuşmasını sürdürdü: "Kız gerçekten süslenip püslenmesini, kendisini satmasını pek biliyor. Sizin ona âşık olmanıza şaşmamalı." Sonra hizmetçisine dönerek: "Bu tilki kızı buraya getirebilir misin?" diye sordu. Kız da, "Evet," dedi ve gitti.

Epey bir zaman sonra hizmetçi içeri girdi. Hsin'in on dördüncü kızının geldiğini haber verdi. Çok geçmeden kırmızı giysi giyinmiş olarak kız göründü. Yaşlı kadının önünde yerlere dek eğildi. Kadın onu kolundan tuttu, dedi ki: "Kim bilir, belki günün birinde benim gelinim olursun. Ne diye öyle hizmetçi gibi yerlere dek eğiliyorsun?" Kız doğruldu. Yaşlı kadının karşısında ne yapacağını bilmeden duruyordu. Giysisinin kolları yerlere dek iniyordu. Yaşlı kadın, kızın saçlarını düzeltti. Küpesinden çekerek, "Ee, söyle bakalım, sizin haremde ne var ne yok!" dedi. Kız alçak sesle, "Vakit geçirmek için çiçek işliyoruz," diye yanıt verdi. Sonra çevresine bakındı. Bilgini gördü. Utancından olduğu yerde duramıyordu. Yaşlı kadın, "Bu benim akrabam," dedi, "Seni babandan istemek niyetiyle evinize gitmiş. Ne diye onu gece vakti, sokakta bıraktınız. Yolunu şaşırıp derelerde, tepelerde dolaşmasına yol açtınız?" Kız başını eğdi, hiç yanıt vermedi. Yaşlı kadın sözünü sürdürdü: "Seni buraya, akrabama istemek için çağırttım." Kız yine yanıt vermedi. Yaşlı kadın, hemen bir oda hazırlamalarını, yorganları, yastıkları oraya götürmelerini, gelinle güveyin içmesi için özel kadehin getirilip düğün törenine başlanmasını buyurdu. Kız kızararak dedi ki: "Eve gidip anama babama danışmam gerek." Yaşlı kadın, bunun üzerine, "Seni evlendirmeyi ben üzerime aldım. Sanırım benim yaptığım iş yanlış bir iş olmaz," dedi. Kız razı oldu: "Anam babam buyruğunuza karşı durmayı göze alamaz, ama böyle yalnızca buyruğunuzu yerine getirmek için bu kadar ivedi evlenmektense ölmek daha iyi olur." "Olanı değiştirmek elinizde değil. Siz benim küçük gelinimsiniz." Yaşlı kadın gülerek bu sözleri söylerken, kızın saçından altın bir çiçek çıkardı. Onu Feng'e verdi. Kıza da çabuk eve gitmesini, düğün gününü kararlaştırmasını söyledi. Onu bir hizmetçiyle evine yolladı. Uzaklarda artık horozlar ötmeye başlamıştı. Bilginin hayvanını getirtti. Onu da uğurladı. Feng birkaç adım gittikten sonra arkasına döndü, baktı ki evden eser yok. Onun yerinde, yalnızca sık çam ağaçları ve bir de üstünü otlar bürümüş bir mezar duruyor. Uzun uzun düşündükten sonra burada devletin bakanı olan Hsieh'in mezarının bulunduğunu anımsadı. Bu adam ninesinin kardeşiydi. Kadının kendisine "akrabam" demesinin anlamı bu olmalıydı. Feng şimdi bir ölünün ruhuyla karşılaşmış olduğunu anlıyordu. Fakat kızın kim olduğunu hâlâ bilmiyordu. İçini çekerek eve döndü. Düğün için kararlaştırılan günü bekledi. Bilgin, hayaletlerin sözlerini tutmayacaklarından korktuğu için bir kez daha manastıra gitti. Ama orada kimsecikler yoktu. Bütün avlular ıssız ve boştu. Manastırın yakınında oturanlara sordu; onlar da, şimdiye dek manastırda, tilkilerden başka canlı yaratık görmediklerini söylediler. Adam kendi kendisine, "Güzel bir kadın olsun da, varsın tilki olsun, ne zararı var?" dedi.

Feng, düğün günü gelince her yeri sildi, süpürdü. Hizmetçilerine evin büyük kapısı önünde beklemelerini söyledi. Gece yarısı olmuştu. Hâlâ görünürde kimse yoktu. Bilgin, bütün umutlarını yitirdi. Ama birdenbire kapının önünde konuşmalar işitti. Parmaklarının ucuna basarak kim geldi diye bakmak için dışarı çıktı. Avlunun önünde çiçeklerle işlenmiş bir tahtıravan duruyordu. İki hizmetçi kız, geline dışarı çıkması için yardım ettiler. Onu düğün çadırına götürdüler. Kız pek çeyiz getirmemişti. Yalnızca uzun sakallı, yaşlı iki hizmetçi, kızla birlikte gelmişlerdi. Bunlar, iki sırığa takılmış, şarap testisi büyüklüğünde bir para kasasını bir köşeye koydular. Bizim bilgin güzel bir kadına sahip olduğu için seviniyor, ama, o insanlardan başka bir türdenmiş, bunu umursamıyordu. Yalnızca kıza şunu sordu: "Nasıl oluyor da siz ölü bir hayalden o kadar çok korkuyorsunuz?" Kız yanıt verdi: "Bakan Hsieh şimdi beş büyük kentin komiseridir (4). Yüzlerce millik bir çevrede, bütün ruh ve tilkiler onun yönetimi altındadır. Onun için Hsieh mezarına pek seyrek gelir."

Feng, evlenmesi için aracılık eden kadını, onun iyiliğini unutmamıştı. Hemen ertesi gün mezara gitti. Orada kurban kesti. Eve döndüğünde orada iki hizmetçi gördü. Bunlar, armağan olarak değerli kumaşlar getirmişlerdi. Getirdikleri şeyleri masanın üstüne koydular, bırakıp gittiler. Feng karısına güzel armağanlar geldiğini haber verdi. Kadın bunlara uzun uzun baktı. Dedi ki: "Bu armağanları yaşlı kadın göndermiş olacak."

Aynı kentte Ch'u adında yüksek bir memurun oğlu yaşıyordu. Bu adam Feng'le birlikte okumuştu. Onunla sıkı fıkı arkadaştı. Bizim bilginin bir tilki kadınla evlendiğini işitince onlara armağanlar yolladı. Bunun üzerine Fen de Ch'u için bir şölen verdi. Birkaç gün sonra Ch'u bilgine bir kart gönderdi. Onu içmeye çağrıladı. Karısı bunu işitince dedi ki: "Geçenlerde genç adam bizdeyken duvardaki delikten gözetledim. Onun maymun gibi çıkık gözleri, kartal gibi sivri burnu var. Bu adamla uzun zaman düşüp kalkmak doğru olmaz. Ona gitmemelisin." Bilgin, karısının bu düşüncesini onayladı.

Ertesi gün genç Bay Ch'u, bilgine uğrayıp, niçin sözünde durmadığını sordu. Aynı zamanda ona, kendisinin yazdığı bir yazıyı gösterdi. Bizim bilgin bu yazıyı eleştirdi, adamla alay etti. Bay Ch'u utandı, kızdı. Bırakıp gitti. Bunun üzerine bizim bilgin de arka odaya geçti. Gülerek karısına olanı biteni anlattı. Kadın alnını kırıştırarak dedi ki: "Bu adam bir kurt gibidir. Onunla şakaya gelmez. Benim sözümü dinlemediniz, şimdi, sanırım başımıza bir yıkım gelecek." Feng karısına bu sözleri için gülerek teşekkür etti.

Bundan sonra bilgin Ch'u ile hep dostça konuştu. Böylece onun öfkesi yavaş yavaş geçti. Sonunda bir gün, devlet sınavı açıldı. Ch'u bu sınavı en iyi dereceyle kazananların arasındaydı. Başarısıyla çok övünüyordu. Gidip bizim bilgini içmeye çağırdı. Feng birçok kez bu çağrıyı geri çevirdi. Ama sonunda kabul ederek gitti. Şölen yerine varınca Feng gördü ki, o gün Ch'u'nun doğum günüymüş. Bütün ev konuklarla dolmuş, çok zengin bir şölen hazırlanmıştı. Ch'u sınavda yazdığı yazıyı çıkardı. Onu bizim bilgine gösterdi. Bütün akrabaları, dostları Ch'u'yu beğendiler. Arkası arkasına kadehler tokuşturuldu. Sonra salona çalgıcılar geldi, çalıp çağırdılar. Konuklar da, ev sahibi de çok neşeliydiler. Ch'u durup dururken bizim bilgine dedi ki: "Bir atasözü vardır. Sınav, iyi yazmakla kazanılmaz der. Ama, ben bu atasözünü yalancı çıkardım; senden daha iyi bir sınav verdim. Çünkü, yazımın ilk cümleleri seninkinden biraz daha iyiydi." Masada oturan bütün konuklar bu sözü haklı buldular. Bizim bilgin o kadar sarhoştu ki, kendisini toplayamadı, yüksek sesle güldü ve dedi ki: "Hâlâ sınavı, güzel yazdığın için mi kazandın sanıyorsun?" Bütün çağrılılar bembeyaz kesildiler, Bay Ch'u bir köşede, hiçbir şey söylemeden, utangaç ve öfkeli oturuyordu. Konuklar birbiri arkasından bırakıp gittiler. Bizim bilgin de sıvışıp kaçtı.

Ayıldığı zaman yaptığına pişman oldu. Olanı biteni karısına anlattı. Kadın bu işe adamakıllı üzüldü: "Sen gerçekten kaba bir adamsın. Böyle davranmak her zaman zararlıdır. Bu yaptıklarını kibar bir adama yapsan saygınlığını yitirirsin, bayağı, sıradan bir adama yapsan yaşamına zarar gelir. Artık yıkımın yakındır. Senin mahvolduğunu görmek istemiyorum. Bunun için senden ayrılıyorum." Feng çok korktu. Kadın gerçekten bırakıp gidebilirdi. Ağladı, sızladı, yaptığına çok pişman olduğunu söyledi. Kadın bunun üzerine, "Öyleyse burada kalıyorum," dedi, "Ama seninle şöyle bir anlaşma yapayım. Bugünden sonra kapını kapayacak, dışarıyla bütün ilgini kesecek ve bir yudum içki içmeyeceksin!" Bilgin, bu öneriyi kabul etti. Karısına bütün bunları yapacağına söz verdi!

Kadın tutumlu ve neşeli bir insandı. Gününü dikiş dikmek, dokumakla geçiriyordu. Ara sıra, anasının, babasının yanına gidiyor, ama geceyi orada geçirmeden dönüyordu. Kimi zaman evin

gereksinmeleri için yanında para getiriyor, biriktirdiği bütün paraları kasanın içine atıyordu. Evin kapısı sımsıkı kapalı duruyordu. Kadın, eve ziyaret için bir tanıdık gelirse geri çevirmesi için kapıcıyı uyarmıştı. Birkaç gün sonra Bay Ch'u bir mektup yolladı. Kadın onu yaktı, kocasına bundan söz etmedi. Birkaç gün sonra, bizim bilgin bir dostuna, "Başın sağ olsun," demeye gidiyordu. Ölü evinde Bay Ch'u'ya rasladı. Adam Feng'i kolundan yakaladı. Israrla evine çağırdı. Bizim bilgin, bu çağrıyı bir bahaneyle geri çevirdi. Ch'u arabacıya Feng'in atını tutturdu. Onu zorla evine götürdü. Oraya hemen şarap geldi. Bilgin, eve gitmesi gerektiğini söylediği halde, Ch'u onu yollamadı. Hemen şarkıcı kızlar getirtti. Çalgı çaldırttı. Zaten bizim bilgin yaratılıştan zevkine düşkün bir adamdı. Günlerdir evinde kapalı kalmaktan da epey sıkılmıştı. Şimdi birdenbire müzik ve şarabı bir arada görünce neşesi yerine geldi. Verdiği sözleri unuttu. Sarhoş olup sızıncaya kadar içti.

Ch'u'nun duyulmamış derecede kıskanç bir karısı vardı. Onun kumalarından hiçbiri allık sürünmeyi, süslenip püslenmeyi göze alamazdı. Birkaç gün önce bu kumalardan biri Ch'u'nun çalışma odasına girmişti. Kadın onu öyle bir yakaladı, başına öyle bir sopa indirdi ki, zavallı kafasından yaralanıp öldü. İşte o zaman bilgin bu olayı diline dolayarak Ch'u ile alay etmişti. Bu yüzden adam bizim bilgine çok içerlemişti; gece gündüz ondan nasıl öç alacağını düşünüyordu: İşte o gece Feng'i önce sarhoş etmeye, sonra da evinden işlenen cinayeti onun üzerine yüklemeye karar verdi. Bizim bilgin, öyle sarhoş bir durumda yerde yatarken Ch'u cesedi onun yanına sürükleyip götürdü. Kapıyı kilitleyerek gitti. Feng sabaha karşı sarhoşluktan ayılınca bir masanın üstünde yattığının ayrımına vardı. Hemen kalktı, yatağını aradı. O sırada eli yumuşak bir şeye dokundu, ölüye çarptı, yere düştü. O zaman bu yumuşak şeyin, bir insan olduğunu anladı. "Ev sahibi işlerime bakması için bir hizmetçi göndermiş olacak," dedi. Ayağıyla ona dokundu. Baktı ki yatan kaskatı duruyor, hareket etmiyordu. Bilgin çok korktu. Hemen dışarı fırladı, bağırmaya başladı. Bütün hizmetçiler geldiler, ışığı yaktılar. Orada cesedi buldular. Bunun üzerine bilgini yakaladılar. Bir kavgadır başladı. Evin genç beyi geldi, durumu gördü. Feng'in, kızın ırzına geçtiğini, onu öldürdüğünü ileri sürdü.

Bu suçla onu yetkililere teslim etti. Ertesi gün kadın olanı biteni işitince üzüntü içinde: "Ben bu işin buraya varacağını biliyordum," dedi. Her gün kocasına, hapishaneye para yolluyordu. Bilgin, yargıç önünde kendisini savunamadı. Bütün gün adamcağızı öyle dövüyorlardı ki, eti, derisi parça parça olmuştu. Karısı onu görmeye geldi. Durumunu sordu. Feng karısını görünce üzüntü sanki yüreğini düğümledi, hiçbir şey söyleyemedi. Ama kadın bütün kanıtların bilgine karşı olduğunu öğrendi. Bunun üzerine, hiç olmazsa, her gün kendisine yapılan işkenceden kurtulmak için yalan ifade vermeyi öğütledi. Bilgin gözlerinden yaş dökerek karısına söz verdi. Kadın Feng'i ziyaretten dönerken o kadar içine dalmıştı ki, bir adım ötedeki insanı bile görecek durumda değildi. Eve gelince ağladı, sızladı. Bütün hizmetçilerine evden çıkıp gitmelerini buyurdu. Böyle birkaç gün yalnız başına kaldı. Sonra bir aracı kadına, kendisine iyi bir aileden bir kız satın almasını söyledi. Yüan-erh adında, henüz onbeş yaşında çok güzel bir kız satın aldı. Kadın bu kızla birlikte yiyor, içiyor, birlikte uyuyordu. Ona karşı da kadınların kumalarına davrandıklarından daha iyi davranıyordu.

Bilgin yanlışlıkla kızı öldürdüğünü itiraf ettikten sonra asılma cezasına çarptırıldı. Bu haberi, kadına bir hizmetçi getirdi. Adamcağız üzüntüden konuşamaz durumdaydı. Kadın bunu işitince, sanki bu haber onu ilgilendirmiyormuş gibi pek sessiz kaldı. Ama, güzün yapılacak idamların günü yaklaştıkça heyecanlanmaya başladı. Gündüzleri sokağa fırlıyor, ancak akşama doğru eve dönüyordu. Yemeyi, içmeyi, uykuyu unuttu.

Bir gün akşama doğru tilki hizmetçi ansızın çıkageldi. Kadın doğruldu. Onunla yavaşça bir şeyler konuştu. İkinci kez gelişinde hizmetçinin yüzü sevinçten parlıyordu. Kadın evini yine eskisi

gibi düzeltti. Yaşlı hizmetçi ertesi gün hapishaneye gidince, bizim bilgin, karısıyla son kez vedalaşmak istediğini ve onun gelmesini çok istediğini söyledi. Yaşlı hizmetçi Feng'in bu dileğini kadına bildirdi. O gideceğine söz verdi. Kendisinde hiç heyecan eseri görünmüyordu. Bütün üzüntülerini içinde saklıyordu. Evdekiler birbirlerine gizlice bu kadının katı yürekli olduğunu söylüyorlardı. Birdenbire sokaktan şöyle bir haber işitildi: "Bay Ch'u işinden çıkarıldı. Ping-yang başyargıcı, imparator buyruğuyla Bay Feng'in işini incelemeye memur edilmiştir." Yaşlı hizmetçi, işittiklerini büyük bir sevinçle hanımına anlattı. O da çok sevindi, bu işin aslını öğrenmesi için adamlarından birini hapishaneye gönderdi. Bu adam oraya vardığında, baktı ki efendisi çoktan özgür bırakılmış. Karı koca yeniden buluştular. İkisi de hem üzünç, hem neşe duyguları içindeydiler.

Sonra genç Bay Ch'u mahkemeye teslim edildi. O da çok geçmeden her şeyi açıkladı. Bizim bilgin aklanma kararı aldı, evine döndü. Karısına kavuştu. Coşkuyla ağlaştılar, ama çok geçmeden eski neşelerini buldular. Bilgin, karısının bu işi imparatora kadar nasıl duyurduğunu bir türlü anlayamıyordu. Kadın, yalnızca gülüyor, hizmetçiyi gösteriyordu. Sonunda, "Senin kurtarıcın bu kızdır," dedi. Bilgin şaşırarak, karısının ne demek istediğini sordu.

Olay, şöyle olmuştu: Kadın, hizmetçiyi Pekin'e yollamıştı. Orada kız, saraya girmeye çalışacak, Feng'in suçsuz olduğunu kanıtlayacaktı. Hizmetçi kente vardığında bekçi cinler saraydaydılar. Kız önce lâğımlardan sürüne sürüne içeri girmeyi denedi. Ama birçok ay geçtiği halde bunu başaramadı. Artık gecikmiş olmaktan korkuyordu. Yapacağı iş konusunda buyruk almak üzere tam geri döneceği sırada, imparator'un Ta-tung-fu'ya geziye çıkmak istediğini öğrendi. Önce gitti, şarkıcı kız gibi giyindi. İmparator geneleve gittiğinde kızı pek beğendi. "Bu kız kesinlikle gerçek bir şarkıcı kız değildir," dedi. İmparator ona üzüntüsünün ne olduğunu sorunca kız da şöyle yanıt verdi: "Ben Kuangp'ingliyim ve Feng adında bir memurun kızıyım. Babam mahkemenin haksız bir kararıyla ölüm cezasına çarpıldı, yakında da öldürülecek. Bunun için beni buraya satmak zorunda kaldı." İmparator kıza acıdı. Ona 100 miskal altın armağan etti. Oradan ayrılmadan önce de Feng sorununu adamakıllı inceledi. Kâğıdına Feng'in adını yazdı. Her ikisine de servet ve onur bağışlayacağını söyledi. Hizmetçi kız dedi ki: "Ben servet istemiyorum. İstediğim, babama yeniden kavuşmaktır." İmparator, "Peki," demek ister gibi başını eğdi, gitti. Hizmetçi bunları anlatınca Feng onun ayaklarına kapandı. Gözlerinden iki sıra yaş akıyordu.

Bir zaman sonra karısı bizim bilgine birdenbire dedi ki: "Seni sevmeseydim bütün bu yorgunluklara katlanabilir miydim? Sen hapse girince, hemen bütün akrabalara koştum, fakat hiçbirisi, işe yarayacak bir önlem gösteremedi. O günlerde çektiklerimi sana anlatamam. Ama artık bu dünyadan tiksiniyorum. Sana güzel bir kadın aradım. Senden sonsuza dek ayrılmak istiyorum." Bizim bilgin bu sözleri işitince ağlayarak kendini yere attı. Uzun zaman öyle kaldı. Sonunda da kadın gitmekten vazgeçti. Akşam olunca Yüan-erh'i bilgine gönderdi. Fakat o, kızı kabul etmedi. Gerisin geriye yolladı. Feng sabah olup kalkınca, baktı ki karısı birdenbire çok çirkinleşmiş. Bir ay sonra kadın hepten yaşlandı, çöktü. Altı ay sonra da yüzü, yaşlı bir köylü kadın gibi, kapkara oldu. Ancak bilgin ona saygı göstermeyi sürdürüyordu. Karısına karşı davranışını hiç değiştirmiyordu. Ne var ki, günün birinde kadın, yine gitmek istediğini söyledi ve şu sözleri ekledi: "Senin güzel bir karın var. Benim gibi işe yaramaz biriyle hâlâ neden uğraşıyorsun?" Ama Feng, eskisi gibi ona yalvardı. Bir ay sonra kadın hastalandı, yemedi, içmedi. Odasında, yattığı yerde gitgide daha çok zayıfladı. Bizim bilgin, anasına babasına bakıyormuş gibi ona baktı. Çorbasını, ilâçlarını verdi. Büyüler, okumalar, üflemeler, doktorlar hiçbiri yararlı olmadı ve sonunda kadın öldü. Bizim bilgin neredeyse üzüntüsünden, onun arkasından ölecekti. Sonra, İmparator'un kıza armağan ettiği paraları harcayarak

gömme töreni yaptı.

Birkaç gün sonra hizmetçi de bıraktı, gitti. Bilgin Yüan-erh'i nikâhla aldı. Bir yıl sonra da bir oğlu dünyaya geldi. Ama bundan sonra birçok yıl ürün iyi olmadı. Bilgin günden güne yoksullaştı. Karı koca ne yapacaklarını bilmiyorlardı. Üzülmekten başka ellerinden bir şey gelmiyordu. Sonunda bir gün Feng, salonda bir köşede duran, eski karısının içine hep para attığı kasayı anımsadı. Bu kasanın orada durup durmadığını bilmiyordu. Bilgin koşarak gitti. Köşede bir sürü zeytinyağı şişeleri, tuz sandıkları vardı. Hepsini bir yana çektikten sonra, incecik bir çubukla para atma deliğinden kasanın içini yokladı. Kasa öyle doluydu ki, değnek içeri girmedi. Feng hemen onu kırdı. Altınlar dışarı çıktı. Böylece bilgin birdenbire, yeniden zengin olmuştu.

Günün birinde yaşlı hizmetçi, Batı'daki kutsal dağa gidiyordu. Orada koyu renkli bir katırın üstünde Tilki Kadın'a, yani Feng'in eski karısına rasladı. Hizmetçi de bir eşekle onun arkasından gidiyordu. Tilki Kadın: "Bay Feng nasıl?" diye sordu ve "Ona perilik aşamasına eriştiğimi söyle," dedi, sonra da gözden yitti.

GENÇ BABA, YAŞLI OĞUL

Orta Çin eyaletlerinden "Yangdschou"lu Ch'en, katır tüccarıydı. Elli yaşlarına girdiği zaman hastalandı, yatağa düştü. Bu sırada bir gün ona genç bir atlı geldi. Adam onu boğazından öyle bir yakaladı ki, yaşlı adamın aklı başından gitti. Adam onu atından aldı, hızla oradan ayrıldılar. Ch'en "İmdat!" diye bağırdı, ama yardımına kimse gelmedi. Kentin büyük kapısı önüne vardıkları zaman delikanlı yaşlı adamı yere attı ve "Sen hızla git. Ben atla gideceğim, seni bekleyeceğim" dedi. Sırtına bir yumruk indirdi, atını sürdü gitti. Ch'en ne yapacağını bilmiyordu. Şaşıp kalmıştı. Ama, bu sırada bacakları kendiliğinden devinmeye başladı, sanki uçuyormuş gibi oldu, yürüyordu ama hiç de yorulmuyordu. Ayağındaki hasırdan sandallar parçalandıkça, önüne bir sandalcı çıkıyor ve ona yenisini veriyordu. Adamcağız böylece yoluna gidiyordu. Hiç kimseye bir şey sormuyordu. Sorsa da yanıt alamıyordu. Acıktığı zaman bir pazar yerindeki lokantaya gidiyor, karnını doyuruyor, kimse de ona ne yapıyorsun demiyordu. Üç gün üç gece gitti. Sonunda "Unutma" taşını görünce, anladı ki kuzey batıda Hsien-yang topraklarında bulunmaktadır. Kentin büyük kapısına vardığı zaman, genç adam da oradaydı. Yaşlı adamı, "Neden bu denli geç kaldın, üç günden beri senin yüzünden üzüntüdeyim" diye azarladı. Ch'en'i kentte bir eve götürdü. Delikanlı içeri girdi; çok geçmeden yeniden göründü ve adamı giysisinden yakalayarak içeri aldı. Ch'en burada, yatakta, bir kadının sanki büyük bir acı çekiyormuş gibi kıvrandığını gördü. Genç adam Ch'en'in boynuna ve bacaklarına birer tokat aşketti. Ve onu kadının vücudu içine soktu. Adamcağız tıkandı, boğulacak gibi oldu. Ona, sanki derin bir uçurumdaymış gibi geliyordu. Bir koku soluğunu kesti, artık gökyüzünü görmüyordu, çok üzünçlüydü. Ama az sonra ufak bir yarık ve bir ışık gördü. Bütün gücüyle yarığın arasından geçti, kendini dışarı attı.

O sırada yanında birçok sevinç sesi işitti: "A, güzel bir oğlan doğdu." Ch'en çok korktu, bir şeyler söylemek istedi, ancak ağzı kilitlenmişti. Avazı çıktığı kadar bağırdı. Çevredeki kadınlar, erkekler ona kulak asmadılar. Şöyle sesini bir yoklamak istedi. Bu ses, tıpkı bir çocuk sesi gibiydi. Ellerine ayaklarına baktı, onlar da çok küçüktüler. O zaman korkarak, "Acaba ben yeniden mi doğdum?" dedi. Gözlerini açtı, çevresine baktı. Tam o sırada yaşlı bir kadının bağırdığını işitti: "Bu çocuğun gözleri nasıl parlıyor, sakın cin olmasın, bir daha böyle çevresine bakarsa onu öldürmeli." Ch'en çok korktu, gözlerini kapadı ve o andan sonra kendi içine daldı ve tam bir aptal oldu. İçinde taşıdığı bütün üzüntüsünü ağlamakla dışarı veriyordu. Sonra onu aldılar, içecek bir şey verdiler. Bu işe yavaş yavaş alışıp eski yaşamını unutuncaya dek, bütün bunların anlamını anlayamadı. Altı yaşına gelince, yavaş yavaş konuşmaya başladı. Bir gün babası ticaret için Yangtse'nin güneyine yaptığı bir geziden döndü, karısına ipekli bir kumaş armağan etti ve dedi ki: "Bu kumaş az görülür bir şeydir. Yangtse'nin güneyinde bile buna en aşağı yirmi otuz altın verilir." Kadın kumaşı beğendi, yastığın içine sakladı. Ch'en bir gün oynarken bu kumaşı yastıktan dışarı çıkardı. Kadın o zaman oğluna darıldı ve bir daha böyle bir şey yapmaması için uyardı. Kumaşın nereden geldiğini, ne kadar değerli olduğunu söyledi; kısacası, kocasının söylediklerini yineledi. Bunun üzerine Ch'en güldü ve "Babam yalan söylemiş, bu Puyüan ipeğidir ve çok değersiz bir şeydir," dedi. Babası bunu işitince kızdı, oğlanı sıkı bir sorguya çekti. Ch'en ağlayarak eski yaşamını olduğu gibi anlattı, aynı zamanda dedi ki: "Ben buraya geldiğimde evde bir oğul bırakmıştım, o zamanlar on yaşında vardı. Şimdi sanırım adamakıllı büyümüştür. Oğlumun adı filandır ve filan yerde oturur. Babacığım, eğer bir gün yolunuz yine Yangtse'ye düşerse, onu bir kez ziyaret edin."

Babası söz verdi. Ertesi yıl Yangchou'ya geldiği zaman oğlanı buldu, ona her şeyi anlattı. Oğlan ticaretle uğraşıyordu. Adam memleketine dönerken, o da birlikte geldi.

Babayla oğul ilk kez birbirlerini gördükleri zaman tanıyamadılar. Oğlan koca bir delikanlıydı; uzun sakalı vardı. Babaysa küçücüktü. Baba evle ilgili bildiklerini, hâlâ orada yaşıyormuş gibi, anlattı. Bir komşunun kendisine borçlu olduğunu, bir yere oğlunun düğün masrafı için üç yüz lira altın para ayırdığını ve şimdi oğlunun onları alabileceğini söyledi. Sözlerini bitirince de büyük bir üzünçle içini çekti. Oğlu da üzüntüsünü yenemiyordu. Memlekete döndüğü zaman babasının anlattıklarının doğru olup olmadığını öğrenmek istedi. Hepsi doğru çıktı. On yıl sonra Ch'en ikinci kez koca bir adam oldu. Babasının işlerini görmeye başladı, Yangtse'nin güneyine gitti. Eski evini ziyaret etti. Fakat oğlu öleli epey zaman geçmişti; evi yıkık durumdaydı. Yalnızca yaşlı karısı, yetim kalmış torunlarıyla birlikte yaşıyordu. Bu, Ch'en'e çok dokundu. Eski karısına, öldüğü zaman gömme masrafı için 300 altın bıraktı. Atalarının mezarına adak olarak bir bardak şarap döktü ve yeniden geldiği yere döndü.

GARİP BİR DOLANDIRICILIK

Dolandırıcılığın çok ustaca yöntemleri, gerçekten pek az görülür. Bir zamanlar, Nankin'de yaşlı bir adam yaşıyordu. Bu adamın bir parça parası vardı, bir gün bunu kuzey kapısındaki köprü yanında bir sarrafa bozdurmak istedi. Dükkana girdi. Bir düşündüğü olacaktı ki uzun uzun gümüş paranın biçiminden, piyasasından söz etti. Bu arada içeri genç bir adam girdi. Bu adam kibar görünüşlüydü. Yaşlı adama da "Amca" diye seslendi; dedi ki: "Ch'ang-chou'da ticaret yapan oğlun, yeğeninle çalışıyor. Bana bir mektup içinde para göndermiş amcacığım, bunu sana teslim etmemi söylüyor. Evine gittim, seni bulamadım. Şimdi ummadığım bir zamanda, birdenbire karşıma çıktın." Bu sözleri söyledikten sonra, içinde para olan mektubu yaşlı adama verdi. Eğilerek onu selâmladı ve gitti. Yaşlı adam mektubu hemen açtı; sarrafa, "Gözlerim iyi görmüyor, okuyamıyorum, mektubu bana okuyuverir misiniz?" dedi. Sarraf mektubu okudu. İçinde yalnızca aile işlerinden söz ediliyordu. Mektubun sonunda da şunlar vardı: "Babacığım, gereksinmelerin için sana on miskal para yolluyorum." Yaşlı adam, bunun üzerine sevinerek sarrafa dedi ki: "Pek iyi, öyleyse daha önce benden aldığın parayı geri ver, artık gümüşün piyasası üzerinde konuşmaya gerek kalmadı. Gönderilen para, mektuba bakılırsa, on miskal olmalı. Bana onu bozar mısınız?" Sarraf parayı tarttı. Bu, 11,3 miskal gümüştü. Kendi kendisine dedi ki: "Oğlu bunu paket yaparken her halde adamakıllı tartmamış olsa gerek. Onun için mektupta on miskal diye yazılı. Yaşlı adam da parayı tartacak değil ya; bunu söylemem, artığını da cebime atarım." Sarraf, yaşlı adama 9000 mangır verdi. Çünkü o zamanlar on miskalin karşılığı 9000 mangır ediyordu. Yaşlı adam parayı cebine koydu ve gitti. O gidince, dükkânın bir köşesinde duran bir müşteri gülümseyerek, "Bu alışverişte sakın aldanmış olmayasınız," dedi, "Bu yaşlı adam, yıllardan beri kalp para süren sahtecinin biridir. Onun geldiğini görür görmez sizi rahatsız etmek istemedim. Onun için uzun zaman bir şey söylemeyi göze alamadan burada bekledim." Sarraf gümüş paraları kesti; gerçekten, paraların içi kurşundu. Adamcağız yaptığından derin bir pişmanlık duydu. Müşteriye teşekkürler etti ve yaşlı adamın evinin nerede olduğunu sordu. Müşteri dedi ki: "Bu adam filan yerde oturur, evi buradan on mil uzaktadır. Onu izlemek istiyorsanız, şimdi hemen arkasından yetişebilirsiniz. Ben onun komşusuyum. Kendisini haber verdiğimi öğrenirse, benden öç alır. Bunun için size yalnızca evinin nerede olduğunu söyleyeceğim. Siz onu izlersiniz." Sarraf müşterinin birlikte gelmesini istiyordu; dedi ki: "Yanımda gelin, yeter. Bana yalnızca evi gösterin, sonra ayrılın. O zaman yaşlı adam sizin kendisini haber verdiğinizi anlamaz, böyle olduktan sonra nasıl öç almaya kalksın?" Müşteri yine gitmek istemeyince adam ona üç mangır verdi. O zaman o da umarsız kalmış da zorla gidiyormuş gibi yaptı. İkisi de Han-hsi kapısından çıktılar, yaşlı adamı orada buldular. O, paraları masanın üstüne yaymış, arkadaşlarıyla yiyip içiyordu. Adam sarrafa, yaşlı adamın bulunduğu yeri gösterdi ve "İşte aradığınız orada," dedi, "Koşun, onu yakalayın. Ben şimdi dönüyorum." Sarraf sevindi, sert adımlarla meyhaneye doğru yürüdü. Yaşlı adamı yakalayarak, "Seni gidi yaşlı düzenbaz, sen kurşundan yapılmış, üstünde de azıcık gümüş olan miskali, 9000 mangırla bozdurursun, ha?.." diye bağırdı. Oradakiler ayağa kalktılar, sorunun ne olduğunu anlamak istediler. Yaşlı adam bunun üzerine dedi ki: "Ben oğlumdan gelen on miskal gümüşü bozdurdum. Onda kesinlikle kurşun filan yoktu. Eğer sahte para bozdurduğumu ileri sürüyorsan, paramı geri ver." Adam orada bulunanlara, içi kurşun çıkan, kesilmiş sahte parayı gösterdi. Ama yaşlı adam gülerek, "Bu benim size verdiğim para değil ki," dedi, "Ben size tam on miskal verdim ve 9000 mangır aldım. Sanırım bu sahte para on miskal değil, bu benim param olamaz, siz beni aldatmak istiyorsunuz." Meyhanedeki adamlar bir terazi bulup parayı tarttılar. Gümüş 11,3 miskal geldi. Bunun üzerine herkes bu işe kızdı, sarrafa

sövüp saymaya başladı. Adamcağız sesini çıkaramadı. Oradakiler hep birden üstüne çullandılar. Kazanç hırsı, sarrafi yaşlı kalpazanın tuzağına düşürmüştü. Yaptığına bin pişman evine döndü.

WEİ-HUİLİ KIZ

Tai-yüanlı T'ien Lin boyu bosu yerinde, her zaman neşeli, orta tabakadan bir adamdı. Ana-babasını, daha küçücükken yitirmişti. Bütün kardeşleri de ölmüşlerdi. Dünyada kuru canından başka hiçbir şeyi kalmamıştı. Daha 20 yaşındayken dayanacağı bütün insanları yitirmişti. Akrabaları da onunla geçinemediler.

Bunun üzerine Tien tarlalarını, evini sattı, eline geçen yüz altınla başkente göç etti. Orada çalıştı. Bir yıl içinde bir o kadar daha para kazandı. O zaman memleketine dönmeye ve kendine uygun bir kız aramaya niyet etti. Nesi var, nesi yoksa topladı. Kentin kale kapısından çıkmak üzere yola koyuldu. Yolu odun pazarından geçiyordu. Ölüm cezası yiyen mahkûmlar güzün oradaki alanda öldürülürlerdi. O gün herkes boynu vurulanları görmek için buraya toplanmıştı. T'ien, çok kalabalık olduğu için halkın arasından geçemedi. O, genç ve her şeyi öğrenmek merakını duyan bir adamdı. Seyircilerin arasına katıldı, boynunu uzattı. Öldürülenleri görmek için parmaklarının ucunda doğruldu. Çok geçmeden kemerinin birdenbire hafiflediğinin ayrımına vardı. Eliyle kesesini yokladı. O zaman bütün parasının çalındığını anladı. Bir yankesici kemerini kesip parayı almıştı. Derdine yanmaktan başka yapacak işi kalmamıştı. Bereket versin ki elinde eşeği vardı. Onu pazara götürdü. Koşumuyla birlikte beş altına sattı. Ama bu parayla memleketine dönüp evlenemezdi. Planları artık suya düşmüştü.

Hanın bir köşesinde yalnız başına oturdu. Dibi bucağı olmayan planlar kafasının içinde dönüp duruyordu. Sonunda birdenbire halasının Wei-hui'de yaşadığı aklına geldi. Gidip onu bulabilirdi. Çıkınını sırtına vurdu. Handan ayrıldı. Shun-te topraklarına geldiği zaman akşam olmuştu. Her yer çöl gibi sessizdi. Ortada ne bir ev, ne de bir insan görünüyordu. Ne yapsın, yoluna gitmekten başka umarı kalmamıştı. Sonunda ormanda, güneyden kuzeye doğru kımıldayan bir ışık gördü. İçi serinledi, rahatladı. Koşarak ışığa doğru gitti. Baktı ki saçı topuzlu bir hizmetçi, elinde ebegümeci biçiminde bir fener tutuyor ve bir kızın yanında gidiyordu; kızın üstünde yeşil bir hırka, kırmızı bir eteklik vardı. Bu, on yedi on sekiz yaşlarında kadar, görülmemiş derecede güzel bir kızdı, T'ien biraz uzaktan onları izledi. Kız bir aralık başını çevirdi. Adamı görünce, hizmetçisine daha çabuk yürümesini söyledi. T'ien de onlarla birlikte hızlandı. Kız yürürken, büyük bir korku duyuyormuş gibi başını ikide bir arkaya çeviriyordu. Bir mil kadar yürüdükten sonra sonunda terini sildi. Soluğu tıkanır gibi oldu, durdu. Hizmetçi kıza, "Bir parça dinlenelim, bu kadar acelesi olan adamı da bırakalım öne geçsin. Onun öyle bizim peşimize takılmasını çevreden hoş görmezler," dedi. Kız bu sözleri, hafif bir yelin bir kaval içinde esmesi gibi söyledi. T'ien kızın bu sözlerini işitince o kadar kendisinden geçti ki, az kalsın aklını yitirecekti. Bir yana çekildi. Eğilip dedi ki: "Beni bağışlayın, aciz kulunuz yolumu yitirdim, şaşkın şaşkın dolaşıyorum. Beni kalabileceğim bir yere dek götürürseniz çok minettar kalırım. Sizinle birlikte gelmeme izin verir misiniz?" Kız, yelpazesiyle yüzünü örttü, döndü. Yavaşça güldü. Hafif bir sesle hizmetçiye, "Dünyada nasıl da terbiyesiz insanlar varmış!" dedi. Hizmetçi de kıs kıs güldü. Ancak uzun bir süre sonra kız gülmesini gizleyerek dedi ki: "Evimizin işlerine anam karışır, hele bir gelin bakalım; sizi konuk edip etmeyeceğini ona danışırız." T'ien teşekkür etti, onlarla birlikte gitti. Bir mile yakın yürüdüler. Sonunda bir evin önüne vardılar. Bunun bir zengin evi olduğu belliydi. Hizmetçi kapıyı çaldı. Yaşlı bir kadın göründü. Kızlara, bu denli geç geldikleri için öfkelenmişti. Genç kız, Bizi A-na alıkoydu. Hemen bırakıp gelemedik," dedi, "Hizmetçiyi yollamasaydın yalnız başıma gelemezdim. Biraz önce yolunu yitirmiş bir adama rasladık. Yol

boyunca bize, kendisine yatacak bir yer bulmamız için yalvardı. Onu başımızdan savamadık. Bilmem ki bugün ne biçim bir şeytana raslamışım da işlerim bütün gün ters gidip durdu." Yaşlı kadın dedi ki: "Tutup genç bir kızdan böyle gece yatacak bir yer isteyen bu yabancı da ne biçim bir adammış? Ona ben raslasaydım kıçına bir tekme indirirdim, böyle densizlik yapmak ne demekmiş gösterirdim." Genç kız gülmekten yenlerini ısırıyordu. Başını arkasına çevirerek T'ien'e baktı, dedi ki: "Söylenenleri işittiniz mi? Başka bir yer aramanız sanırım iyi olur. Burada biraz daha kalırsanız, belki de rezil olursunuz." T'ien gitmek üzereyken yaşlı kadın onu durdurdu. Lambayı yüzüne yaklaştırdı; dedi ki: "Boynunuzda bir ur var. Dişleriniz sarı, sanırım bu tanrı vergisi. Teniniz beyaz, saçlarınız sık, bacaklarınız büyük, ayaklarınız uzun. Bütün bunlar Shansi eyaletinden olduğunuzun belirtisi. Tahminim doğru değil mi?" T'ien yaşlı kadının sözünü doğruladı. Bunun üzerine kadın, "Öyleyse kentdaşız," dedi, "Bir geceyi bizim evde bir ot minder üstünde geçirirseniz pek iyi olur. Kentdaş olduğumuza göre, sizi kapıdan çevirmek olmaz." Yaşlı kadın delikanlıyı içeri aldı. Şarap getirdi, onu ağırladı. T'ien kendisini tanıttı. Yaşlı kadın bunun üzerine, "Anamgillere de T'ienler denir. Sakın siz de T'ai-yüanlardan olmayasınız?" diye sordu. T'ien: "Evet, diye yanıt verdi. "Belki de kumaş tüccarı T'ien'le akrabasınız." T'ien saygıyla eğildi: "O benim büyük babamdır," dedi. Yaşlı kadın şaşırmıştı. "O adam benim babamdır. Babanızın adı nedir?" "Choung-mou." Bu yanıt üzerine yaşlı kadın daha çok şaşaladı. T'ien'i elinden yakaladı. Yüzüne iyice baktı. Sonra dedi ki: "Demek sen onun oğlusun ha? Şu gördüğün yaşlı halan baba evinden ayrıldığında ancak 13 yaşlarında kadardı, daha nişanlanmamıştı. Kırk yıl var ki kardeşimden hiçbir haber alamadım. Onun oğlunun bir gün böyle koca adam olacağını kim düşünürdü? Ben babanın öz kardeşiyim. Koca adam oldun ama, sanırım halanın Wei-hui'de Yang adında birisiyle evli olduğunu işitmemişsindir." T'ien bu sözler üzerine içinden hem üzünç, hem de sevinç duydu. Yaşlı kadının önünde diz çöktü, dedi ki: "Yeğenin sığınacak bir yer bulmak için Wei-hui'ye halasının yanına gitmek istiyordu. Size burada raslayacağım hiç aklıma gelmezdi." Yaşlı kadın, gözyaşları arasında T'ien'i yukarı çıkardı: "Buraya geleli on iki yıl oluyor. Alnımıza yazılmasaydı birbirimize raslayabilir miydik? Anan, baban iyiler mi?" T'ien ağlamaya başladı: "Yeğenin 7-8 yaşlarındayken ikisi de öldü. Biri küçük, ikisi benden büyük üç kardeşim de arkası arkasına hastalanıp dünyaya gözlerini yumdular. Malımız, mülkümüz kalmadı. Şimdiye dek anasız babasız yaşadım." Yaşlı kadın bir zaman üzgün üzgün düşündü. Sonra T'ien'e sordu: "Şimdi kaç yaşındasın?" Delikanlı yirmi yaşında olduğunu söyleyince yaşlı kadın, kızına dedi ki: "Dayının oğlu T'ien senin ağabeyin oluyor." Kız oğlanın önünde eğildi. T'ien de ona karşılık verdi. Kadın, sözünü sürdürerek, "Halanın hiç oğlu olmadı yavrum. Yalnızca Hsiu-ku adlı şu biricik kızımı büyüttüm, bu boya getirdim. Ama onun hiçbir şeye yeteneği yok. 18 yaşında olmasına karşın hâlâ çocuk gibi düşüncesiz. Enişten öldükten sonra evimizde hiç erkek yüzü görmedik. Gelmen iyi oldu. Bu evin erkeği olur, işlerimizi çevirirsin. Benim artık bir tek kaygım var. O da, şu kızı başgöz etmek. Onu da hayırlısıyla evlendirirsem görevim bitmiş olacak." Bunun üzerine T'ien dedi ki: "Kardeşim öyle güzel, öyle akıllı ki, onu yüksek aileden biriyle evlendirmek güç olmaz sanırım." Bu sözleri söylerken Hsiu'ya baktı. Kız utancından kıpkırmızı olmuştu. Sessizce başını eğdi. Belindeki kemeri tuttu. Yaşlı kadın, T'ien'e evli olup olmadığını sordu. Delikanlı: "Hayır," dedi. Kadın da, "Burada olduğun sürece bunun için üzülme; ben sana iyi bir kız ararım. Şimdiye dek ne iş tuttun?" dedi. "Kentte küçük bir dükkânım vardı. Bundan epey para kazanmıştım. Ne yazık ki paralarımı çaldırdım. Şimdi ne malım, ne mülküm var. Bana en yakın akraba olan halam, yeğenini bu yoksulluktan kurtarır diye düşündüm; bunca yolu göze alarak sizi aramaya çıktım." Halası içini çekti: "Bizim aile soydan soya hep tüccar yetiştirir. İçlerinde işinin hakkından gelmemiş bir insan çıkmamıştır. Sermayesini batıran bir sen oldun. Biz burada epey mal mülk edindik. Halbuki sen ötede yoksulluğa düşmüş, yaşayabilmek için diyar diyar dolaşmak zorunda kalmışsın. Şimdi bütün aklın artık para kazanmakta

olsun. Sözlerimi kulağına küpe et." T'ien söylenenleri saygıyla dinledi, halasını onayladı.

Gece yarısına doğru delikanlı artık içemeyeceğini söyledi, yatmak için izin istedi. Halası, hizmetçi kıza gerekli hazırlıkların yapılmasını buyurdu. T'ien, ana yapının doğusundaki avluda hazırlanan yere yatmaya gitti. Yolda, halası kızının yanında rasladığı hizmetçiyi onun hizmetine vermişlerdi. Bu, 16-17 yaşlarında akıllı bir kızdı. T'ien ona adını sordu. İsmi Ch'iu-lo idi ama, ona "Güz Kızı" diyorlardı. Delikanlı: "Yolda feneri taşıyan siz değil miydiniz?" diye sordu. Güz Kızı, "Evet," dedi. "Nasıl oldu da gecenin o kadar geç saatinde sokakta kaldınız?" Güz Kızı, "Siz akraba hatırının ne olduğunu, doğal olarak bilmezsiniz," diye yanıt verdi. Sonra dikkatle, özene bezene yorganları ve yastıkları düzeltti, perdeleri indirdi, mumların fitillerini kesti. Bu işler epey bir zaman aldı. Daha sonra masanın yanında durdu. Bırakıp gitmeyince T'ien dedi ki: "Güz Kızı, yorulma, burada yapılacak başka iş yok, arkadaki daireye gidebilirsin."

Kız, "Arkadaki bölümde, hanım anamıza İlkyaz Kızı hizmet eder. Doğudaki binaya da ben bakarım," diye yanıt verdi. T'ien sözünü sürdürdü: "Öyle de olsa, vakit geç, bir parça dinlenmeyi hak ettin." Güz Kızı yavaşça gülümsedi. Kalktı, kapının önündeki perdeyi çekerken durdu. Arkasına dönerek, "Bir şeye gereksinmeniz olursa, beni çağırın, sevinerek gelirim" dedi. Sonra adamı bir daha süzdü, gitti. Kız, T'ien'in yüreğini karmakarışık etmişti.

Ertesi gün yaşlı kadın, oğlana anahtarlar vererek dedi ki: "Chang-te'de görülecek işlerim var. Uzun zamandan beri oraya gitmek istiyordum. Ama bir türlü göze alamıyordum; çünkü evimizde kalacak bir erkeğimiz yoktu. Olur ki bir aşağılanmaya uğrarız, bir yerden bir kötülük gelir diye korkuyordum. Onun için şimdiye dek bir türlü gidemedim. Artık gidebilirim. Sen evin işlerini çevirirsin; bütün bunları söylemeye ne gerek. Ben on beş gün içinde dönerim." Delikanlı, "Halacığım, Chang-te yolu uzak. Yalnız gitmenizi doğru bulmuyorum," dedi. Ama kadın, "Benim için üzülmeyi bırak da, yol için, pişirilip kurutulmuş pirinç, bir de kuru et hazırlat. Çünkü yarın erkenden yola çıkmak istiyorum," diye yanıt verdi. T'ien kıza baktı. O bir şey söylemiyordu. Fakat yüzünden aynı düşüncede olduğu anlaşılıyordu. Oğlan da yaşlı kadını yolundan alıkoymaya kalkışmadı. Kadın, hizmetçilerinden birini yanına alarak yola çıktı.

Kız, anasını uğurladı. Sonra İlkyaz Kızı'yla Güz Kızı'na kapıları adamakıllı kapamalarını söyledi. T'ien'e de, "Anam uzun bir yolculuğa çıktı. Ben hareme bakarım, haremden başka yerlere de sen bakarsın. Anamı, geri döndüğü zaman hoşnut bırakmak istiyorsak, her şeye dikkat edelim," dedi. Delikanlı, "Ama, korkarım ki evin içinde bir âşık belirir de, bütün işler altüst olur," deyince, kız bu sözleri duymazlıktan geldi, gülümseyerek evin arka bölüğüne gitti. T'ien artık kızdan çok şeyler bekleyebileceğine inanmıştı. Odasında yalnız başına kalınca bütün aklı bu düşünceyle uçup gidiyordu. Bir kez yine odasında derin derin düşünürken Güz Kızı çay getirdi. T'ien bambudan yapılmış ufak bir kutu açtı. İçinden ipekli kırmızı bir krep çıkardı. Kıza uzattı. Kız almak istemeyince oğlan onu kolundan yakaladı. Krepi zorla yeninin içine soktu. Güz Kızı gülerek dedi ki: "Böyle kötü şakalar yapıp insanı zorla baştan çıkarmayın. Verdiğiniz şeye bakın, bir de benden istediğiniz şeye bakın." Delikanlı güldü: "Evet, armağanım küçük bir şey, ama bununla size verdiğim duygular çok büyük. Siz akıllı bir kızsınız; neden bana böyle soğuk davranıyorsunuz. Buna çok üzülüyorum." Sonra kızı kendisine doğru çekti. Kız ağlıyormuş gibi yaparak kendini savundu. Dedi ki: "Ömrümde böyle utanmaz bir delikanlı görmemiştim. Ben size ne yaptım ki, bana karşı böyle davranıyorsunuz?" T'ien kızı oturduğu yere doğru çekti, onunla şakalaştı. O daha açılmamış bir çiçekti. Tam o sırada birinin ansızın kapı perdesini yana doğru çektiğini ve içeri girdiğini gördüler. Büyük bir korkuya düştüler. Gelen İlkyaz Kızı'ydı. Kapının eşiğinde duruyordu. Başı hafif yana eğilmişti. Güz Kızı'na dönerek

yanağını gösterdi. Gülüyor, utanıyormuş gibi dudaklarını oynatıyordu. T'ien çok sıkılmıştı. Utancından kendisini toplayamıyordu. İlkyaz Kızı çok geçmeden odaya girdi. Gülümseyerek: "Güz Kızı, evin hanımı seni istiyor," dedi. Güz Kızı kendisine çeki düzen verdi. Saçlarını düzeltti. İlkyaz Kızı'yla birlikte gitti. T'ien şaşırmış kalmıştı. Ne yapacağını bilmiyor, çevreyi merakla kolluyordu. Az sonra etek hışırtısı, ayak sesleri işitti. Yüreği küt küt çarpmaya başladı. Güz Kızı içeri geldi. Öfkeli bir sesle, "Az kalsın öleektim. Ben ölseydim, sanki sen sağ kalacağını mı sanıyordun?" dedi. Delikanlı kâğıt gibi bembeyaz olmuştu. Onu bu durumda görünce Güz Kızı sordu: "Niçin küçük bir sıçan gibi korkaksın?" T'ien yalnızca, "İlkyaz Kızı bir şey söyledi mi?" diye sordu. Kız yanıt vermeden kâğıda sarılmış bir paket çıkardı. Onu masanın üstüne atarak dedi ki: "Eğer gizimizi ortaya vurmasaydı, hanım bu paketi size ne diye gönderecekti? Çabuk oku, yanıtını bekliyor." T'ien kâğıdın içinde ne olduğunu düşünmekten bile korkuyordu. Yüreği kaygı içindeydi. Paketi açtı. İçinde, kadınların kullandıkları bir yazı kağıdı vardı. Üstüne süslü bir yazıyla birkaç satır yazılmıştı. Sözcükler, bir kadının saçına soktuğu uzun kemik iğneler üstündeki çiçekler kadar zarifti. Delikanlı okudu; bu, bir şiirdi:

"İlkyaz karları bir bulut gibi yelin önünde esip

geliyor,

Onların mavi yosunu örtmesi nedensiz değil.

Bu kar, eriyip yağmur olacak denli sıcak

duygular taşıyor;

O, aşkın bahçesine yağsaydı ne olurdu?"

T'ien şiiri, üç dört kez okudu. İçinde sınırsız bir sevinç duydu. Kıza dedi ki: "Bu yazı sahiden hanımının mı?" "Sen hep tuhaf konuşursun. Böyle güzel yazmak kimin haddine düşmüş?" Bunun üzerine T'ien, "Biraz bekle de yanıtını yazayım," dedi. Hemen fırçayı, mürekkebi aldı. İçinin bütün duygularını kâğıt üzerine boşaltmak istiyordu. Kızınkine bir yanıt olmak üzere, sonunda aynı uyakla bir şiir yazdı:

"Beklenmedik, yeşil bir kuş uça uça geliyor,

Bir şiir getiriyor, yeşil yosunu gagalayıp didikliyor.

Avlumun önünde, ay çıkıncaya dek bekle.

Sonra yeşimli aşk bahçesinde buluşalım."

Güz Kızı'na şiiri verdi. Ona duygularını anlattı. İşleri yoluna koyarsa çok bahşiş vereceğini söyledi. Güz Kızı dedi ki: "Ben yoksul bir insanım. Bayağı bezden bir tanecik giysim var. O da, kara ipekten yapılmış gibi kapkara. Onun için her dediğinizi yapmaya çalışırım. Ama işler ters giderse ne yapayım; o zaman zararını ben çekerim." T'ien kızla şakalaşmak istedi. Ama o, gülerek kaçtı, bir daha görünmedi. Hizmet etmeye de gelmeyince delikanlının içine bir kuşku düştü. Üzülmeye başladı. Ancak geceye doğru Güz Kızı yeniden geldi. Bir mektup getirdi. T'ien onu bir mum ışığında okudu. Bu, şiir biçiminde yazılmış bir yanıttı:

"Oturdum, ilkyaz bulutlarının dağlar üstüne

gelmesini bekliyorum.

Ay, doğudaki duvardan yosunların üstüne yükseliyor.

Eski zamanlarda akraba oldukları halde korkmadan

sevişenler olmuş.

Kardeş çocukları olduğumuz için hep çekinecek

miyiz?

Biz de sevişelim."

T'ien şiiri okuyunca delice sevindi. Yıkandı, dişlerini temizledi, hazırlandı ve kıza gitti. Harem avlusunun kapısına geldiğinde kız orada parmaklığa dayanmış, T'ien'i bekliyordu. Onu görünce çok sevindi. Yemek hazırlattı. Birlikte yediler, içtiler, birbirlerine aşklarını anlattılar. O günden sonra, delikanlı haremde yaşadı, artık dışarı çıkmadı. Kız duyguluydu. Gizli anıştırmalarla türlü şarkılar söylemekten hoşlanıyordu.

T'ien ona, biraz dikkatli olmasını rica etti. Başlarına bir yıkım geleceğinden korkuyordu. Kız, delikanlıya hak veriyordu ama, şiirlerinde de bütün duygularını söylemekten çekinmiyordu.

Bir akşam yine birbirleriyle buluştukları sırada, İlkyaz Kızı kapının önünde birdenbire, "Büyükhanım geldi!" diye bağırdı. İkisi de çok korktular. Yaşlı kadın içeri girdiği zaman kendilerini toparlayıp oturdukları yerden kalkamadılar. Kadın onlara şöyle bir baktı, büyük bir öfkeyle dedi ki: "ahlak kurallarına göre karıyla kocanın bile elden ele birbirlerine bir şey vermeleri doğru değildir. Halbuki siz burada diz dize oturuyorsunuz." T'ien korkarak ayağa kalktı, sesini çıkarmadan durdu. Yaşlı kadın kızına öfkeli gözlerle baktı. Utanç yaşları kızcağızın yanaklarından aşağı akıyordu. Kız iki gözü iki çeşme ağlıyordu; ama korkmuyordu. Yaşlı kadın öfkeyle bağırmaya başladı: "Akrabamı buraya kabul ettim. Ama şimdi onun ne mal olduğu anlaşıldı; o, evimize dek sokulan bir haydutmuş. Onun serseri olduğunu nereden bilirdim? Yeğenimdir, iyi bir terbiye görmüştür dedim. Kendisine her şeyim için güvendim. Gözüm arkada kalmadan bırakıp gittim… Benim etim ve kanım demek olan bir insanın evime gelmesi üzerinden daha on beş gün geçmeden bir hayvanın yapamayacağı işler yapacağını düşünmemiştim. Bu haltları işleyen birinin, günün birinde adam olacağına artık nasıl inanırım? Ailemizin namusu lekelendi. Ama yeğenim olan adama kötülük etmek istemem. Şimdi onunla şöyle bir sözleşme yaparız. Benden iki bin altın sermaye alır, Shantung eyaletine gider. Orada ticaretle uğraşır. Bu parayı savurup bitirmeden, dedeleri gibi olmaya çalışır. Bu sermayeyi üç katı artırırsa Hsiu-ku'yu onunla evlendiririm. Yoksa bir daha kızın yüzünü görmekten umudunu kessin." T'ien "Peki," dedi. Birkaç gün sonra yaşlı kadın ona bir altın tasla yeşim taşından yapılmış bir vazo verdi. Dedi ki: "Bunları sat, 2000 altın eder. Yarın yola çıkarsın. Bir tanıdığına raslarsan, elindeki şeylerin ailenden miras olarak kaldığını söyle. Sakın kimseye olanı biteni anlatma!" T'ien yaşlı kadına söz verdi, odasına gitti, hazırlandı. İçine bir tasa çökmüştü. Gece saat ona doğru Güz Kızı evin küçük hanımını getirdi. Her ikisi de üzgün üzgün esenleştiler, ağlaştılar. Yanlarında bulunan Güz Kızı da ağladı. Hsiu-ku kolundan altın bileziğini çıkardı, oğlana verdi. Sonra bir veda şarkısı okudu:

"Boş avluda üzgün üzgün yan yana oturuyoruz.

Gözlerimizden ayrılık yaşları akıyor, önümüzde

artık hiçbir ufuk yok.

Kavuşmamız, gözlerimizin önünde uzak bir düş

gibi duruyor.

Çiçek yüklü elma ve armut ağaçlarını düşün."

T'ien bir kâğıda yazılı olan bu şiiri cebine soktu. Parmağından ak yeşim taşından yapılmış bir yüzük çıkardı, bir de ayrılma andacı olarak aynı uyakla yazılmış bir şiir verdi:

"Biz esenleşirken ay inmişti.

Ufuk bizden nasıl uzaksa, biz de birbirimizden öyle

uzak kalacağız.

Aşkımız bir hırsız gibi kaçak değildir.

Güzel bir doğu yeli ağaçların çiçeklerini sallıyor."

Kız şiiri okuyunca, gözlerinden yağmur gibi yaş boşandı. Birbirlerine başka hiçbir şey söyleyemediler. Çünkü İlkyaz Kızı koşarak geldi, dedi ki: "Evin hanımı kalktı, yıkanıyor, taranıyor. Bay T'ien hemen gitmeli." Kız üzüntüsünü saklayamıyordu. Şu sözlerle oğlana veda etti: "Git, çalışkan ve tutumlu ol, para biriktir. Ben, hep seni bekleyeceğim." O denli üzgündü ki, iki hizmetçi onun koluna girdiler, alıp götürdüler. Horozlar iki kez ötünce yaşlı kadın evin avlusunda T'ien'e ciddî bir sesle şu sözleri söyledi: "Artık son günlerimi yaşıyorum. Dünya üstünde varım yoğum bir kızım vardı. Onu da sen baştan çıkardın. Hsiu-ku'yu artık senden başka kişiyle evlendiremem. Atalar sözü: Üç yumurtadan iki yumurta olur, der. Siz dört kardeştiniz. Bir sen yaşıyorsun. Bilmem sen de bir baltaya sap olabilecek misin? Belki çaldırırsın diye eline para vermedim. Bu değerli kapları al, onlardan eline geçen parayı sermaye yapar, bir iş tutarsın. Belki atalarının geleneğini sürdürürsün diye düşündüm. Günün birinde yeniden buraya gelir de, evimizin yolunu bulamazsan, yakın köylerden birinde Wei-huili Bayan Yang'ın evini sorarsın. Buralarda bizi bilmeyen yoktur." T'ien, bütün söylenenleri aklında tuttu. Zorla birkaç kadeh şarap içti. İki kez yerlere dek eğildi, ağlayarak bırakıp gitti. Yaşlı kadın da yüzünü kapadı, ağladı. Kız paravananın arkasına çekilmiş, ağlıyordu. T'ien onu görmek için izin istemeyi göze alamadı.

Eşyasını koltuğuna aldı. Öyle üzgündü ki, nereye gideceğini bilmiyordu. Her adım attıkça arkasına dönüp bakıyordu. Yarım mil gittikten sonra, batan ay, bir bulut durumunu aldı. Yüksek ağaçların karaltıları büyüdü. Uzaktan dağ gibi görünmeye başladı. Karanlık çevreye çöküyor, bütün eşya birbiri içinde yitiyordu. Halasının evi artık görünmez olmuştu. Shantung'a geldiği zaman vazoyla altın kâseyi sattı, bir dükkân açtı. İlkyazdan güze dek sermayesini on kat artırdı. Yakında, sevdiğine kavuşmak umuduyla seviniyordu. Bütün parasını altın yaptı. Yükte hafif, pahada ağır eşyasını aldı. Sağlam bir katıra bindi. Gece yarısı yola koyuldu. Kızın oturduğu yere vardığında sık ağaçlardan başka bir şey göremedi. Çevre ıssız bir kır görünümündeydi. Evden eser yoktu. O zaman yola çıkmadan önce, halasının kendisini, evin yolunu köyden sorması için uyardığını anımsadı. Öyle yaptı. Herkes ona, "Wei-huili Bayan Yang'ın evi diye bir şey bilmiyoruz. Yalnızca burada onun mezarı var. Bayan Yang öleli yirmi yıl oldu," dedi. T'ien bu sözleri işitince çok korktu. Yeniden evin bulunduğu yere yollandı. Orada gerçekten iki mezar vardı. Üstlerinde de, toprağa yarı yerine kadar gömülmüş

küçük mezar taşları gördü. Eliyle taşları sildi, yazıları okudu. Birinde "T'ien ailesinden Wei-huili Bayan Yang'ın mezarı", ötekinde de, "Yang ailesinden Wei-huili Bayan Hsiu-ku'nun mezarı" yazılıydı. Mezarların yanıbaşında, çiçekleri solmaya başlamış elma, armut ağaçları vardı. İki üç adım gerisinde de daha küçük mezarlar duruyordu. Bunlarda da Güz Kızı'yla öteki hizmetçilerin gömülü olduğunu anladı. Uzun zaman orada kararsız, şaşkın, dikilip kaldı. Şimdi halasına karşı gönül borcunu, halasının kızına da aşkını göstermesi gerekiyordu. Köye gidip yerleşti. Sonra yüz kadar işçi getirdi, büyük bir mezarlık yaptırdı. Oraya çam ve selvi ağaçları diktirdi. Mezarlığın çevresine de büyük bir duvar ördürdü. Sonra halasının evine benzer bir ev yaptırdı. Uşaklar, hizmetçiler satın aldı. Kendisi de o mezarlığın bekçisi oldu. Oracığa yerleşti. Bütün yaşamı boyunca evlenmemeye de ant içti. Yalnızca bir odalık aldı, ondan bir oğlu oldu. Bu oğlanın kendi soyunu sürdürmesi gerekirdi. T'ien her bayram mezara gidiyor, kurban kesiyor, ağlıyordu.

İYİLİĞİ UNUTMAYAN ÖLÜ

Bir zamanlar Ts'ui adında bir adam vardı, bu, günün birinde işlediği bir suçtan dolayı Kuang-tung'a sürülmüştü. Giderken, başlarına bir yıkım gelir korkusuyla, karılarını yanında götürmekten korkmuştu; bunun için onları evde bıraktı, yalnız başına yola koyuldu. Fakat Kuang-tung'daki asker kampına vardığı zaman, yalnızlığını duyumsadı; üzüldü. Ayrılık gününü anımsadı. Küçük karısını düşündü. Ts'ui, kentten ayrılırken, genç kadın kesinlikle evin kulesine çıkmış, onun ardından uzun uzun bakmış olmalıydı. Bunları düşündükçe daha çok üzünç duydu.

Günün birinde Tung-Wu-nien adında yaşlı bir adamla tanıştı. Ts'ui bu adamdan hoşlanmıştı. Adam da onun yalnızlığına acıdı ve onu oğluna öğretmen olarak aldı. İkisi de birbiriyle ahbap oldular. Bir akşam, ay ışığında, evin yüksek kulesi üzerinde içiyorlardı. Adam birdenbire içinden ayrılık acısının yükseldiğini duydu. Elinde şarapla parmaklıklara dayandı. Öyle dalıp kaldı. Yaşlı adam gülümseyerek, "Sanırım bulutlara benzeyen saçları, yeşim renginde kolları özlemiş olmalısın" dedi. "Ben uzun zamandan beri sorup soruşturdum, girişimlerde bulundum. Karılarını buraya getirebilecek misin, bilmiyorum. Onun için sana bir şey söylemedim. Ama on gün ya da bir ay sonra bir haber gelmesi gerekiyor."

Aradan altı ay geçti. Bir gün ansızın, yaşlı adam, erkek kadın hizmetçilerine bir oda temizlemelerini söyledi. Kendisi büyük bir telaş içindeydi. Çok geçmeden evin önüne üç küçük tahtırevan geldi. Bunların içinde adamın iki karısıyla bir hizmetçi vardı. Tahtırevanın perdelerini açarak aşağıya indiler. Ts'ui sevinçten çıldıracak gibi, onlara böyle nereden çıkıp geldiklerini sordu. Onlar da dediler ki: "Buraya gelmemiz ve yolda falan memura katılmamız için yolladığın haberi aldık. Fakat biz biraz ivedi davrandık, uzun zaman beklemek istemedik, onun için böyle ansızın çıkıp geldik. Evde, her şeyin yönetimini erkek kardeşlerimize bıraktık ve onlarla pirinçten gelen yıllık geliri altın yapıp bize yollamalarını kararlaştırdık." Ts'ui hizmetçi kızı nerden aldıklarını sorduğu zaman kadınlar şöyle yanıt verdiler: "Mektubunda söz ettiğin memurun karıları birbirleriyle anlaşamadıkları için bu kızı gemide bize ucuza sattılar." Ts'ui sevinçten titreyerek, yaşlı adama teşekkür etti. Dahası, yürek coşkunluğuyla gözlerinden yaş bile geldi. O andan sonra, ailesiyle birlikte yaşadı, bir daha eski evini barkını düşünmedi.

Birkaç ay sonra yaşlı adam Ts'ui'ye dedi ki: "Bu hizmetçiyi yol üstünde bulmuş olmanız, onun da sizi bu felaket anında bırakıp gitmemiş olması tanrı yazgısının bir işiymiş. Bu kız, karılarınızla birlikte hizmetinize bakmalı, siz de ölünceye dek onu bırakmamalısınız."

Birkaç yıl sonra genel af çıktı. Ts'ui de memleketine dönme iznini aldı. Adam sevinçten uyumadığı halde, karılarının ve hizmetçi kızın üzüntüleri, ayrılık acıları, yüzlerinden okunuyordu. Ts'ui onları avuttu: "Bize yaptığı iyilikten dolayı ev sahibimize saygıda kusur etmeyin, bir gün ben de onun iyiliklerine karşılık elbet borçlarımı öderim." Kadınlar hiçbir şey söylemediler. Hemen gidip Ts'ui'nin eşyalarını hazırladılar. Adam yola çıkmadan kısa bir süre önce, yaşlı adam şarap ve yiyecek hazırladı. Üç kadını dışarı çağırdı, onlara: "Bugün her şeyi açıklamalısınız," dedi. Sonra da bilgine yalvarır gibi ellerini kavuşturarak şunları söyledi: "Ben bir yerüstü evliyasıyım. Bundan önceki yaşamımda, sizin rütbenizde bir memurdum; öldüğümde, aileme her türlü yardımı yaptınız, onları memleketime geri getirdiniz, bu yaptığınız iyiliği hiç unutamam. Bu kez siz de sevdiklerinizden ayrılınca, doğal olarak ben de size yardım etmek istedim, ama arada dağlar, ırmaklar vardı… İki

zavallı kadın kalkıp buralara nasıl gelebilirdi. Düşündüm, taşındım, sonunda çiçeklerin ruhlarını yanıma çağırdım, hizmetçi kız önce sizin eve gitti. Orada altı ay kaldı. Gizliden gizliye evinizin gidişatını gözetledi, konuşulan şeyleri dinledi, ailenin bütün sırlarını öğrendi. Orada gördüğü şeyi yineleyecek biçimde belledi. Bu kız, evinize ait her şeyi haber verebileceği için siz de kuşkuya düşmediniz. Bu üç kadın kardeştir. Onun için birini ötekilere hizmetçi olarak verdik. Üçü de hayalettir; artık onları düşünmeyin. Memleketinize döndüğünüz zaman göreceksiniz ki bu kadınların gerçek karılarınızdan hiç farkı yokmuş." Bilgin, yaşlı adama rica etti. Üç kadını da birlikte götürmek istedi. Fakat yaşlı adam dedi ki: "Her ruhun bir çevresi vardır. Bir süre için o ruh, kendi çevresinden ayrılabilir. Ama uzun zaman için olamaz bu." Üç kız bilginin ellerine sarıldılar, onunla vedalaştılar, göz yaşları adamın giysisini ıslattı. Sonra üçü de birdenbire gözden yittiler. Bilgin kayığa bindiğinde üçünün uzakta, kıyıda durduklarını gördü. Eliyle onları çağırdı, ama onlar gelmediler.

Evine vardığında, karıları, Ts'ui'ye durumlarının günden güne bozulduğunu; ancak kendisinin gönderdiği parayla bugüne dek yaşayabildiklerini söylediler. Doğallıkla bu da o yaşlı adamın bir iyiliğiydi.

Bu dünyada sevdiklerinden ayrılan bütün insanlar böyle bir yaşlı adama raslasalardı ayrılık acısı olmazdı. Bu öyküyü yazan der ki: Anlatılan doğrudur. Yerüstü evliyaları Kuang-tung'da olduktan sonra başka yerde de olabilir. Yaşlı Tung'un bu kerametini, elbette öteki evliyalar da gösterebilirler. Başka bir insanın böyle bir evliyaya raslamamasının nedeni, kimsenin ona ilk yaşamında iyilik etmemiş olmasıdır. Bunun için yerüstü evliyası kerametini göstermek istemiyor.

SADIK LİU

Ch'ing-chou'lu bilgin Liu Hung-t'u bir kıtlık yılında, yiyecek hiçbir şey bulamadığı sırada evlenmişti. Karısıyla birlikte, yaşanabilecek bir yere göçtü; ancak çok geçmeden ikisi de dilenmek zorunda kaldılar. Bu memleket karınca gibi dilenci kaynıyordu. Günün birinde ikisi de çok acıkmıştı. Birbirlerine sarıldılar, ağlaştılar. O zaman kadın dedi ki: "Beni sat, sen nasıl olsa başını kurtarabilirsin, ama beni peşinden sürüklersen ikimiz de açlıktan ölürüz." Bu söz Liu'ya çok dokundu. Verecek yanıt bulamadı, yalnızca bunu yapamayacağını anlatmak ister gibi elini salladı. O sırada oradan bir araba geçiyordu, içinde kadın erkek bir sürü insan vardı. Başlarındaki adam da esirciydi. Kadın, "Hey arabacı, buraya baksana, biz çok açız, yiyecek bir şey bulmak için kendimi satıyorum," diye seslendi. Adam kadını güzel bulduğu için, "Kocana sor bakalım, seni kaça satar?" dedi. Liu ağlamaktan yanıt veremedi. Bunun üzerine kadın, "On dizi (5) verirsen seninle giderim," dedi.

Ama esirci, "Sen bu kadar etmezsin, beş dizi veririm," deyince, bu söz yolculara dokundu. Sözün kısası, kadın sekiz diziye satıldı. Tüccar altınları sayınca, kadın bunları kocasının önüne koydu: "Ben küçük bir çocukken anam, babam bana altın parçası derlerdi. Kim derdi ki bir gün gerçekten altın parçası olacakmışım. Ne yapalım erkeğim, buna katlanmak gerek, böyle yapmasaydım ikimiz de ölecektik. Ancak karının kendisini satmasıyla yaşayabildiğini asla hatırından çıkarma!" dedi. Liu yakınan bir sesle, "Bir kadın güzelliği neler yapmaz ki," dedi, "Bu ayrılık ölünceye dek sürecek. Acaba kavuştuğumuz günü görecek miyim?" Esirci sabırsızlanıyordu. Fakat ikisi de birbirlerini bırakamıyorlardı. Bunun üzerine adam kadını arabaya çekti. Liu'yu aşağıya itti ve araba çıngırak sesleri içinde yoluna koyuldu. Liu sessizce arkalarından baktı, sonra parayı aldı. Ağlaya, sızlaya kuzeye doğru yollandı. Kadın arabayla günlerce gitti. Yolda bir çok insan onun kaça satılık olduğunu soruyordu, istenen yüksek edere şaşıyorlardı. Böylece kadının alıcısı çıkmadı. Sonunda Yenikent (Hsinchieng) adlı bir köye vardılar. Burada Wang Mingshan adında bir asker oturuyordu. Bu adam çok zengin ve namusluydu. Anasına güzel bakardı, köyde herkes onu çok sayardı. O yıl kıtlık yılıydı; ama Wang yardım ettiği için köy halkı hiç sıkıntı çekmemişti. Wang köyün ilerisinde, tüccarların geceleri kalmaları için bir han yaptırmıştı. Orada, günün birinde, iyi bir soydan olduğu yüzünden anlaşılan ve herkesi kendine acındıran bu üzünçlü kadını gördü. Onun satılık olduğunu anladı. Kötü kadınlar arasına düşmesine gönlü razı olmadı. Tüccara, "Bu kadın ne güzel!" dedi. Tüccar da, "Hoşunuza gidiyorsa alın, size sermayesine veririm, hiç kâr istemem," diye yanıt verdi. Wang doğru evine gitti. Olanı biteni anasına anlattı. Yaşlı kadın önce bu işe razı olmadı. O zaman Wang, "Ben ona âşık falan değilim, yalnızca acıyorum; bu zavallının kızın olduğunu düşünüp onu korumak istemez misin?" deyince annesi de razı oldu. Wang doğru hana yollandı, kıza, "Benim dünya ahret kardeşim ol, seni evime götüreceğim," dedi; kız da ona teşekkür etti. Wang yirmi altın vererek kızı satın aldı. Annesi onu evlât edindi. Sonunda da kocaya vermek istedi. Ama kız buna razı olmadı. Ömrünün sonuna dek yaşlı anaya bakmak istediğini söyledi. Kadın, ömrünün son deminde, kendisine yardım edecek candan birinin bulunmasına sevindi.

Öte yandan, kuzey yolunu tutmuş olan bilgin, Kuan-tung'a gitmek istedi. Fakat sınırda geçmesine izin vermediler; bunun için yeniden doğu yönünde yolunu sürdürmek zorunda kaldı. O yıl bolluk yılıydı.

Yollarda herkese başaklar armağan ediliyordu. Liu birinin yanına uşak olarak girdi. Bir yıl

çalıştıktan sonra memleketine dönmek istedi. Yolu Yenikent köyüne düştü. Geceyi Wang'ın hanında geçirdi.

Liu çok yoksuldu. Kuru canından başka bir şeyi yoktu. O gece sabaha dek yağmur yağmış, hanın her yanı akmış, avlunun içi suyla dolmuştu. Sabahleyin Liu oradaki gübreleri süpürdü. Biraz sonra hanın sahibi Wang oradan geçiyordu, kapının önünü ayna gibi tertemiz görünce, "Burasını kim temizledi? Yerde ufak bir kırıntı bile yok," dedi. Liu da, "Yağmurdan sonra sabahleyin erkenden kalktım, işim yoktu, ortalığı ben süpürdüm," dedi. "Sen nerelisin?" "Ben Ch'ing-chouluyum, adım da Liu'dur. Kıtlık yıllarında memleketimden çıktım, şimdi oraya dönüyorum." Wang, "Sanırım iyi işler tutmuş ve çok para yapmışsındır?" deyince Liu, "Üstümdeki yırtık giysilerimi görüyorsunuz, benimle alay etmeye diliniz nasıl varıyor? Nerde ufak bir iş bulsam orada kalmaya razıyım," dedi. Wang, "memleketine kesin olarak dönmeye karar vermiş değilsen, burada benim hanımda kal, çalış," dedi. Bilgin de hoşnut oldu ve orada kaldı. Wang ona bir oda verdi. Sabahları Liu'ya evini temizletiyor, akşamları da konuklarına hizmet ettiriyordu. Liu okumayı, yazmayı, hesap tutmayı bildiği için Wang ona değer veriyor, ona uşak gibi davranmıyordu. Daha sonra onu bir kardeş gözüyle görmeye bile başladı. Birbirleriyle çok iyi arkadaş oldular. Böylece tam iki yıldan artık bir zaman geçti. İş olmadığı zamanlar, bilgin sabahlara dek gürül gürül eski yapıtları okurdu. O yıl devlet sınavının açıldığı yıldı. Liu sınavdan söz etmek istemediği için bir yalan uydurdu ve, "Bir kez memleketime gidip evimi görmek istiyorum, bir ay sonra kesinlikle dönerim," dedi. Wang ona izin verdi. Ayakkabı, giysi ve daha başka birçok şeyler verdi. Bilgin esenleşti, yola düzüldü. Önce doğuya doğru gitti, sonra güneye döndü, il merkezine geldi. Kendisini adaylar dizelgesine yazdırttı. Sınavdan sonra yeniden Wang'ın yanına döndü, ona Ch'ing-chou'dan geldiğini söyledi. Dokuz Eylül Bayramı'ndan kısa bir zaman önceydi. Sonuçlar çoğunlukla üç ya da dört eylülde duyurulurdu. Liu çok heyecanlıydı. Listeye baktı, bu yıl Yenikent'den kimse kazanamamıştı, ama buna üzülecek ne vardı? Birkaç gün sonra sınavı Shou-kuang adında birinin kazandığını öğrenince, buna pek önem vermedi. Bir gün köyden şöyle açıldı ve bir akasya ağacının altına gitti. Orada iki adam oturmuş konuşuyorlardı. Durumlarından yabancı oldukları anlaşılıyordu. Liu merak edip, adamlara nereye gittiklerini sordu. Onlardan biri yanıt verdi: "Biz Ch'ing-chou'dan geliyoruz." Öteki dedi ki: "Bırak bu konuyu… Büyük bir üzüntümüz var, bunu kime açsak bize sövüyor. Elimizden geldiğince yeni Chü-jén'i (6) aradık, ama bütün çabalarımıza karşın hiçbir yerde bulamadık. Herkes onun kıtlık yılında memleketten gittiğini söylüyor. Ama, kimse nereye gittiğini bilmiyor.

Acaba bu adam ölülere mi karıştı?" Liu şöyle bir düşündü ve, "Vakit epey geç, şuradaki hana gelin, ben oranın sahibiyim," diye onları kandırdı. İkisi de hana gittiler, orada kaldılar, akşam olunca lambalar yandı. Liu bir testi şarap getirdi; konuklara, "Çok üzüntülüsünüz, bunu dağıtmak için benim şu kötü şarabımdan için," dedi. İkisi de teşekkür anlamına ayağa kalktılar, şarabı içtiler, aralarında söyleştiler. Liu ikinci testiyi ısıtıp getirdiği zaman hepsinin kafaları dumanlanmıştı. Bir aralık konuklara, "Acaba Ch'ing-choulu yeni Chü-jén'in adı ne?" diye sordu. Onlardan biri, "Liu," diye yanıt verdi. "Elinizde bir kanıtınız var mı?" "Evet, elimizde onun mavi bir kağıt üzerine yazılmış el yazısından bir parça var." Liu, "Bana gösterir misiniz?" dedi. Adamlardan biri razı olmadı, ama arkadaşı, "Ne olacak canım?" dedi. Bunun üzerine birincisi, sarılı kağıdı açtı, Liu'ya gösterdi. Bilgin gözlerini sildi, kağıdı okumaya başladı: "Kırk numaralı Ch'ing-chou'lu, Liu Hung-tu." Gözlerinden yağmur gibi yaş boşanıyordu. Yolculardan biri, "Kardeşim, neden böyle coştun, yoksa bu, senin akraban mı?" diye sordu. O da, "Hayır," diye yanıt verdi. "Yoksa oğlun ya da yeğenin mi?" "Ne oğlum, ne yeğenim, kardeşimin kardeşi, yeğenimin amcası." Bu sözü işitince ikisi birden, "Yoksa yeni Chü-jén sen misin?" diye sordular. O da, Evet," diye yanıt verdi. Bunun üzerine sevinçten ortada

büyük bir gürültü oldu. Wang kapıyı açarak, Liu'ya: "Ne var?" diye sordu. Liu ona her şeyi olduğu gibi anlattı. Wang buna pek sevindi ve iki konuğu ağırladı. Sonra annesine olanı biteni anlattı. Yaşlı kadın da bu işe hoşnut oldu ve şölen için şarap ısmarladı. Bütün köy gelerek Liu'yu kutladılar.

Günün birinde yaşlı kadın mutfakta kızla birlikte Liu'ya yemek hazırlıyordu, tabakları getiren hizmetçi, "Bilgin-Liu aramızda iki yıldan beri yaşıyor da, haberimiz olmuyor. Şimdi herkes Liu Hungtü'nun kim olduğunu öğrendi," dedi. Kız sözleri işittiği zaman heyecandan elindeki yemek çubuklarını düşürdü. Yaşlı kadın kendi kendisine, "Bu kız evlenmemek için ant içmişti; ama şimdi Liu'nun ismini işitir işitmez birdenbire ürküyor; acaba bu heyecan, ünlü bir adamın adını duymaktan mı geliyor?" dedi. Wang akşam eve döndüğünde annesi ona, bilginin evli olup olmadığını sordu. Wang da, "Hayır," diye yanıt verdi. Kız, "Liu acaba Ching-choulu mudur?" deyince Wang da, "Evet," dedi. O gece yaşlı kadın, kıza, "Sen bana iki yıldır bağlılıkla hizmet ettin," diye söze başladı, "Öz kızım bile bana böyle iyi bakamazdı. Ama yüz yıl sonra da olsa, yine günün birinde ayrılacağız. Ben şimdi yaşıyorum, senin için iyi bir koca arayabilirim, ama gözlerimi kapadım mı, evleneceğin adamın, önceden iyi mi, kötü mü olduğunu öğrenemezsin. Ömrünün sonuna kadar bekâr kalmak istemezsin elbette." Kız derin derin içini çekti. Bu sözlerle Liu'nun amaçlandığını anlamıştı. Bunun için açık konuşmayı göze alamıyordu. Yalnızca, "Anam nasıl buyurursa öyle olsun," dedi. Yaşlı kadın bunu Wang'a söyledi. Wang da anasının buyruğundan yüreklenerek, konuyu Liu'ya açtı. Liu o zaman, "Ayrılık ölümden betermiş, bir yıkım anında karımdan ayrılmak zorunda kaldım, onun sözleri hâlâ kulağımda, eğer yeniden evlenirsem mutsuz olurum. Ah, hiç kimse benim gibi talihsiz değildir," dedi. Wang onu avuttu, sonunda Liu dedi ki: "Kurtarıcımın, kardeşimin, özellikle anamın önerisini geri çevirmeyeceğim, ama ne olurdu, karımla yeniden kavuşabilseydik! Bunu, sanırım siz de isterdiniz." Wang bunları annesine, o da kıza anlattı. Kız da, "Bu sorun bugün için önemli değil, karısı gelirse, o zaman bir çözüm yolu düşünürüz," dedi. Wang bunun üzerine hanın önünde düğün çadırı kurdurdu. O gün birçok araba ve çalgı takımı da geldi. Gelinin üstünde altın işlemeli bir giysi vardı. Çadır perdesinin açılması ve şarap sunulması töreninde bulunmak için halalar, yengeler geldiler. Şapkasına, kemerine çiçekler takan Liu, kırmızı bezi elinde tutarak yukarı kaldırdı ve tam o sırada gelini gördü (7). Kız sevinçten titriyor, hafifçe gülümsüyordu. Halalar, yengeler, kızın gülümsediğini bir aralık gördüler. Bunu, bir hafiflik sandıklarından yaşlı kadına anlattılar. Fakat Liu nişanlısını daha adamakıllı görmemişti, yalnızca onun, eski karısına benzediğinin ayrımına varmıştı. akşam olup da çağrılılar dağılınca, güvey, elinde bir lambayla gelinin bulunduğu odaya girdi. Kız yüzünü kapamıştı, yüreği çarpıyordu. Liu gelinin elinden tuttu; ona, "Sen gerçekten benim karım Altın Parçası mısın?" diye sordu. Kız da, "Öyle olsaydı, sevinir miydin?" dedi. Liu coşkusundan ne yapacağını bilemiyor, sürekli olarak lambayı siliyordu. Geline başından geçenleri, ayrılık günlerini anlattı. Birlikte hem ağladılar, hem güldüler. Bu, onların yeniden yaşama doğuşlarıydı. Sabahleyin hizmetçi kadın yorganları kaldırıp gelin yatağına baktığı zaman şaşırdı.

Liu erkenden giyindi. Wang'ın yanına gitti ve "Kardeşim senin yaptığın iyilik öylesine büyük ki bu sanki benim kemiklerime yazılmış, yüreğime kazılmış gibidir. İyiliğini ölünceye kadar unutmayacağım," dedi. Wang şaşkınlıkla bunun nedenini sorunca, ikisi de nasıl ayrıldıklarını ve nasıl kavuştuklarını birer birer anlattılar. Yaşlı kadın olanı biteni işitince, "Ben aslında bunun böyle olduğunu anlamıştım," dedi. Liu, Yenikent köyünde kaldı. Wang ona öğrenci buldu ve bir okul açtı.

Ellinci ve elli birinci yıllar (8) doğuda yine büyük bir kıtlık oldu. Tohumlar kurudu. Başaklar ürün vermedi. Halk eli böğründe ölümü bekliyordu. Hükümet bundan öncekilerle karşılaştırılamayacak denli iyi önlemler aldı. Genel af ilân etti, yardımlarda bulundu, yasaklar koydu,

ama yine halkın büyük bir bölümü hayvan gibi yaşıyor ve açlıktan ölüyordu. "Kuraklığa hiçbir önlem yarar sağlamaz" sözü nasıl da doğrudur. Her yerde karılarını ve kızlarını satan insanlara raslanıyordu. Memurlar da bunu görüyorlar, ama önüne geçemiyorlardı. Erkekler, kızlarını karılarını başlarından savarak yaşayabiliyorlardı. Böyle yapmasalar hep birlikte kaldırımlar üstünde açlıktan iskelet haline geleceklerdi. O zamanlar ot köklerinin kilosu yirmi mangıra satılıyordu. Aç bir adam pazarda yiyecek satan birini gördü mü onun üstüne saldırıyor, elindekileri kapıp kaçıyordu; peşinden koşan olursa kaptıklarını ağzına tıkıyordu. Bu türlü hırsızlıkları çokluk yirmi otuz kişi bir araya gelip yapıyorlar, köylere saldırıyorlar, evleri yağma ediyorlar ya da gece olunca köyleri yakıyorlardı. Herkes daha güneş batmadan evinin kapısını kapıyor ve geceyi büyük bir korku içinde geçiriyordu. Evet, Liu gibi mutlu olanlarsa binde, on binde bir kişiydi.

HUANG YÜ-SHAN

Ch'ien-shanlı Huang Yü-shan derin bir bilgindi; ama çok yoksuldu. Geçimini sağlayacak hiçbir şeyi yoktu. Onun için resim yapmakla geçiniyordu. Gün günden bu sanatta ün kazandı. Günün birinde Shan-yo eyaletinde geziye çıktı. O sırada P'ing-yang valisine rasladı. Vali Kui, Tung-hia ilçesine bağlı Ying-ch'engliydi. Kaynanası yetmiş yaşına bastığı gün, onun resmini yaptırmak üzere Huang'ı evine çağırdı. İlkyazın başlarındaydı. O gün karanlık ve bulutlu bir gündü. Yaşlı kadın kürkler içinde bahçeye çıktı. Sert yelden korunmak için başına bir takke geçirmişti. Hizmetçiler çepeçevre dört yanını almışlardı. Valinin kızı nenesinin yanına oturdu. Başında leylak rengi kürkten yapılmış bir şapka vardı. Üstündeki diba kumaşından mantoya madalyonlar içinde resimler, etekliğine de birçok kuşlar işlenmişti. Kız, bu görünümüyle pek güzeldi. Çevrede misk ve amberler yakıldı. Huang kendisinden geçti. Fırçayı eline aldı, işine koyuldu, ama ne yapacağını bilmiyordu. Tablonun taslağı bitince oradakilere gösterdi. Bütün hizmetçiler, "A, bu bizim genç hanımımız," diye bağırdılar. Huang şaşırdı. Bunu dalgınlıkla yaptığını söyledi. Resmi bozdu, yeniden işe koyuldu. Bitirince yeniden gösterdi. Bu kez kızlar, resmin yaşlı hanıma adamakıllı benzediğini söylediler. Tablo tamamlanınca, vali, Huang'a pek çok para verdi.

Huang evinde genç kızın resminin ilk taslağını değiştirdi ve onu tamamladı. Bu kez kız, resimde çıplaktı. Bir tarafa eğilmiş, sağ elinde tuttuğu yelpazeyle çıplaklığını örtüyordu. Bilgin tabloyu yatak odasına astı. Bir akşam içiyordu, gece yarısı olmuştu. Kızın resmine bakarak, "Benimle bir kadeh içer misiniz?" dedi. O zaman resimdeki kızın gülümsediğini, yanaklarının birdenbire kızardığını gördü. Bilgin buna şaştı. Bundan böyle hiçbir akşam yemeğinde kızı unutmadı. Huang yağmurlu bir gecede, dışarda, penceresinin önünde duruyordu. Odada bir çatırtı işitti. Pencerenin parmaklıkları arasından bir göz attı. İçerde bir kız, küçük bir masaya dayanmış duruyordu. Bu, resimdeki kıza şaşılacak denli benziyordu. Huang kapı perdesini aralayıp yavaşça içeri girdi. Ama, odada kimseyi göremedi. Yatağına büyük bir üzüntüyle yattı, Tanrıya, kızın bir kez daha görünmesi için yakardı. Henüz uykuya dalmıştı ki, kız geldi. Yatağın perdesini kaldırdı. O zaman Huang uyandı. Onu yakaladı, kendisine çekti. Kız pürüzsüz bir yeşim taşı gibi ılıktı, adama dedi ki, "İlkyaz yağmurlarının soğuğu insanın içine işliyor, bütün gün tablonun içinde nasıl oturup kalayım?" Bilgin de, "Seni yarın işlemeli kürk mantonun içine sarayım," dedi. Sonra kendisine yaklaşmasını rica etti. Ama kız, "Olmaz," diye yanıt verdi. "Sen olgun bir adamsın, şimdi bir şiir okuyacağım, ona yanıt verebilirsen ne iyi, veremezsen…" Bilgin şiiri istedi. Kız da, "Çoktandır hava açıktı, şimdi yağmur yağıyor," diye başladı. Bilgin dizenin sonunu şöyle getirdi: "Benim bir kayısım var, eriği ne yapayım?" Sarmaş dolaş oldular. Bilgin kıza adını sordu. Kız, "Benim adım Feyfey (hiç hiç)," dedi. "Peki vali kim?" "Babam." Baban valiyse buraya nasıl gelebiliyorsun?" Kız da, "Bir zamanlar Han Shou tütsüyü nasıl çalmış? Kadınlar erkeklerin yaptıklarını yapamazlar mı?" dedi ve horozlar öterken bıraktı gitti. Artık her akşam geliyor, Bilginle şiirden, yazından konuşuyordu. Birçok konuda ondan bile üstündü. Bir gün şaka olsun diye bilgin onun resminin kıyısına şöyle bir şey yazdı:

"Çırılçıplak güzel bir kız.

Benden başkası gelince vücudunu yelpazeyle

örtüyor.

Benim karşımda yelpazeyi bile çekiyor."

Serbest ölçüyle birkaç dize daha yazdı. Kız bunları gürdükçe hoşnut oluyor ve diyordu ki: "Bu olağanüstü yeteneğin beni öyle sevindiriyor ki, o zaman gizli birleşmemizin günahına katlanıyorum. Ama, işlediğimiz suç günün birinde duyulacak olursa, bir daha bir araya zor geliriz. Beni gerçekten seviyorsan gel, birlikte gidelim." Bilgin: "Güzel bir düşünce," dedi, "Ama bunu nasıl yapabiliriz?" Kız da, "Bunda düşünecek ne var?" diye yanıt verdi. Sabahleyin kalktıklarında, kapının önünde iki at duruyordu. Bu atlar tepiniyor ve kişniyorlardı. Bilgin ivedilikle bir paket yaptı, kızla birlikte oradan ayrıldı. O kadar kendisinden geçmişti ki, yolun ayrımında bile değildi. Ama gitgide dağlar yükseldi. Yol darlaştı. Kız hızla önden gidiyordu. Sonunda hayvan resimleriyle kaplanmış iki katlı, çevresi duvarla çevrilmiş bir köşkün önüne vardılar. Burada, bahçeyi gölgeleyen ağaçlar vardı. Kız atını içeri sürdü, bir ağaca bağladı, sonra avluya doğru yürüdü. Burası görkemli bir yerdi. Ama onları karşılamaya kimsecikler gelmedi. Bilgin bu yerin ne biçim bir yer olduğunu sordu. Kız da, "Bizim eski bağımız," diye yanıt verdi, "Babam memur olduğundan uzun zamandan beri dışarda dolaşıyor, onun için bağ böyle bakımsız kaldı." O sırada yaşlı bir kadın geldi. Çay ve bir de mum getirdi. Kız adama, "Ben üst katta oturacağım," deyince, o da buna razı oldu. Yaşlı kadın lambayla yolu aydınlatıyordu. Merdivenden çıktılar; bilgin yukarı varınca her şeyin olağanüstü güzel olduğunu gördü. Oradaki eski yazılara baktı, bunların hepsi Kui ailesinindi. Yaşlı kadınla da konuştu. O da Ying ch'engliydi. Durumunda garip bir yan görünmüyordu. Kızın, yemeği getiren yaşlı kadından başka hizmetçisi yoktu.

Burada yaşadıkları sürece, kız bilgini hep okumaya yüreklendiriyor, onun ilerlemesini istiyordu. Resim yaptırıyor, model çizdiriyordu. Ama, Huang yine Huang'dı. İşlerini tamamlamadan yarım bırakıyor, kendisini ilgilendiren bir şeyi gördü mü ona dalıyordu. Sabaha, horozlar ötünceye dek kız elinde bir işle onun karşısında oturuyor, ama Huang yorgun düşüyor ve uyukluyordu. Kız o zaman derin derin içini çekiyordu.

Bir güz akşamıydı, bilgin henüz uykuya dalmıştı; ama bu sırada kapının açıldığını, ellerinde meşaleler ve sopalarla birçok adamın içeri girdiğini gördü, bağırmak istedi. Tam bu sırada, biri boynuna yalın bir kılıç dayadı. Onun için bilgin sesini çıkaramadı. Bu adamlar kızı bir şeyin içine sardılar, bağladılar, eşyasıyla birlikte alıp götürdüler. Sonra adamı da yakalayıp bağladılar. Kırk mil kadar götürdükten sonra bıraktılar. Adamcağız korku ve şaşkınlık içinde evin yolunu aradı, aradı ve sonunda buldu. Kapı sımsıkı kapalıydı. Her yeri otlar bürümüştü. Komşulara sordu. Burası gerçekten, Kui'nin on yıldan beri içinde kimsenin oturmadığı eski evi miydi? Komşular ona "Kui'nin buraya gelip evini düzenlemek istediğini işittik. Fakat gelen giden olmadı," dediler. Bilgin birkaç ay önce Kui'nin kızının gelip gelmediğini sorunca da, "Hayır! diye yanıt verdiler. Adam bunun üzerine büsbütün şaşırdı. Çünkü kızın bir cin olduğunu anlamıştı; ama onu cin olarak da hâlâ seviyordu. Ying-ch'eng bulunduğu yerden çok uzaktı. Buralarda da kimseyi tanımadığı için dilenerek karnını doyurmak zorunda kaldı. Perişan oldu. Bir ay sonra Chi-nan'a vardı. Orada resimlerini satarak bir parça yiyecek aldı. Üstündeki çullar çıplaklığını ancak örtüyordu. O sırada Güz Ortası Bayramı'ydı. Birçok kız, bu memleketteki "Bin Buda" tapınağını ziyarete geliyorlardı. O da bu tapınağı görmeye gitti. Kapının önünde, elinde kızıl bir dal bulunan bir kız gözüne çarptı. Bu kız tahtırevana binmek istiyor ve perdeyi kaldırırken bilgine bakıyordu. Bilgin kızın kim olduğunu anımsamaya çalışırken, tahtırevan çoktan uzaklaşmıştı. Bu kız Feyfey olmalıydı.

Arkasından koşmak istedi. Ancak ortalığı akşam sisi sardı, gece oldu. Kararsızlık içinde dururken yerde kırmızı bir dal buldu. Dalın üstüne iğneyle şu sözler kazılmıştı:

"Bu kız Feyfey mi değil mi?

Feyfey'i tanıdığına göre,

Acaba o mu, değil mi?"

Bilgin bunu okuyunca, bütün gücünü bacaklarına verdi, kızın peşi sıra koşmaya başladı. Tahtırevan uzaklarda bir koyağa doğru iniyordu. O da ardı sıra gitti, koşarken ayağı takılıyor, yere kapaklanıyordu. O, bunların hiçbirine aldırmıyordu. Sonunda geceleyin, ikinci karakol zamanı, bir köye vardı. Orada duvarlar taştan ve yüksekti. Bir tahta kapının arasından gözüne bir ışık çarptı. İçerde yaşlı bir adam oturuyordu. Bilgin ona, "Tahtırevanın nereye gittiğini biliyor musunuz?" diye sordu. Yaşlı adam öfkeyle, "Uzaktan geliyorsun ve böyle geç zamanda kapımı çalıyorsun. Seninle alışverişim yok. Tanıdığın kız evine döndüyse olup bitenleri kendisinden öğren," diye yanıt verdi. Bilgin ses çıkarmadı. Ama, bir süre sonra dedi ki: "Yolumu yitirdim, bana geceyi geçirecek bir yer göstermenizi rica ediyorum." Yaşlı adam şöyle bir baktı: "Ben hancı değilim," dedi. Onu dışarı atarak arkasından kapıyı kilitledi. Adamcağızın, bir kapının önündeki taşların üstüne oturmaktan başka umarı kalmamıştı. Soğuk bir yel esiyordu. Her yana kırağı düşmüştü. Gece sessizdi. Taşlar buz gibi soğuktu. Bilgin yapraklarla örtünmeye çalıştı. Yattığı yer çok rahatsızdı. Sıkıntıyla soluyordu. Bir aralık kapı açıldı. Elinde yuvarlak bir fenerle bir kız dışarı çıktı. Feneri ona doğru tutarak, "Sen Huang değil misin?" dedi. Bilgin kıza bakmak istedi. Fakat lamba sönmüştü; karanlıkta onu yakaladı. Adamcağızın gözleri yaşla doluydu. O zaman kız ona, "Sus, sesini çıkarırsan kendini ölmüş bil!" dedi ve onu içeri aldı. Masanın üstünde bir lamba yanıyordu. Huang kızı görünce gözlerinden yağmur gibi yaş boşandı. Başını kaldırıp bakamıyordu. Kız onu avuttu ve dedi ki: "Uzun zaman elinden tuttum, oysa sen, bir adım bile ileri gidemedin ve kendine yaramadın. Evet, senin bir yeteneğin vardı, ama bu bir aile kurmaya yeter mi? Bugün başına gelenler hep bu yüzden. Ben valinin kızı değilim; yalnızlığına acıdım, onun görünümüne bürünerek sana göründüm. Seni yetkin bir insan yapmak istedim. Biliyorsun ki, seni kendi isteğimle bırakmadım. Ölünceye dek yanında kalmak istedim. Ama, acaba bir ressamın karısı olmak hoş bir şey mi?" Bu söz üzerine Huang'ın içi sızladı. O sırada bir çıtırtı işittiler. Yaşlı hizmetçi ne oluyor diye dışarı çıktı. Kız ışığı söndürdü. Bilgin: "Ne var, ne oluyor?" diye sordu. Kız onu, kıpırdamaması için uyardı. Bilgin duvarın yarığından, başında leylak rengi bir örtü bulunan ve yüksek bir memura benzeyen, bir adam gördü. Bu adam taşlığa doğru gidiyordu. Kız onu göstererek ayağını yere vurdu, "Bu benim üvey babamdır, onun karşısına çıkabilir misin?" dedi ve yenleriyle yüzünü örttü. Adam, "Seni lekelememek için ben her şeye katlanırım," dedi. Sonra ikisi yattılar, birbirlerine ayrılık günlerini anlattılar. Bilgin uykuya daldı. Gözünü açtığı zaman gördü ki, kendisi bir taşın üstünde, yanında da kimsecikler yok. Korku içinde ayağa kalktı. Oracıkta bükülmüş bir resim ve bir altın buldu. Bu valinin kızının resmiydi. Çok üzüldü. Şükür ki yanında parası vardı. Bununla memleketine dönebilirdi. Bir hana uğrayarak parayı bozdurdu, güneye doğru yollandı. Sonunda evine vardı. Memleketinde büyük bir çabayla çalıştı, bir daha resim sözü etmedi. Ara sıra kızın resmini perdenin arkasına asıyor, ona öğreticisi, koruyucusuymuş gibi bakıyor, ağlıyordu. Sonra yine çalışmaya koyuluyordu. Sonunda hükümet merkezine gitti, sınavı kazandı, bilginler sırasına katıldı. O sıralarda onunla birlikte çalışan Shantunglu Chang adında bir profesör vardı. Bu adam, Huang'ın bekâr olduğunu biliyor ve onu Kui ailesinden dayısının kızıyla evlendirmek istiyordu. Bilgin ona bu kızın nerede bulunduğunu sordu. Meğer bu Ying-ch'eng'deki valinin kızı değil miymiş? Bilgin bu işe şaşırdı. Hemen olumlu yanıt verdi. Daha önce vali, bulunduğu kentte memurluk süresini tamamlamış, yeni atamayı beklemek üzere hükümet merkezine gelmiş, orada, kızına bir

damat bulma işini, yeğeni Chang'a bırakmıştı. Ying-cheng'in sapa bir yer olduğunu düşünerek, iyi bir damat bulamayacağından korkmuş olmalıydı. Onun için kızıyla birlikte hükümet merkezine gelmişti. Günün birinde kızkardeşleriyle şehrin kapısından çıkarak gezmeye gitti, küçük bir kayığa bindi. O sırada kıyıda bulunan bir kız onlarla birlikte karşı yakaya geçmek istediğini söyledi. Ama kayığa biner binmez gözden yitti. Kızlar buna şaşırdılar. Eve gelince valinin kızının ruhu tümüyle değişiverdi. Şimdi çok akıllı olmuştu. Bir zamanlar azıcık okumuşluğu vardı. Ama, çok güzel yazıyor, yazınla ilgili ne sorulsa hepsine yanıt verebiliyordu. Düğün günü Chang, güveyin sağdıcı olarak töreni hazırlıyordu. Bilgin eve gelip de çalgılar çalmaya başladığı zaman kız, "Kocamdan bir düğün şiiri isterim," dedi. Bilgin gülerek, "Peki," diye yanıt verdi. Karı koca evlerine gittiler, böylece düğünü sona erdirdiler. Bilgin ilk kez kızın yüzüne bakınca, onu Feyfey'den ayırt edemedi. Onun Feyfey olmadığını biliyordu. Yalnızca bu Feyfey'le eski Feyfey arasında ne fark vardı? Bunu anlayamıyordu. Gerdek gecesi kız resmi gördü ve Bilgin'e, "Resim için bütün paranı harcadın mı?" deyince adam ürktü ve "Sen Feyfey misin, değil misin?" diye sordu. Kız gülümseyerek yanıt verdi: "Feyfey olmasaydım ondan haberim olur muydu? Ben gerçekten Feyfey'im. Ve onu pek iyi tanırım." Sonra bilgin kıza yağmurlu geceyi, evdeki çalışmalarını, koyağı, parayı sordu. Kızın yanıtları kendi başından geçenlere uyuyordu. Bilgin yeniden, inceden inceye birçok soru sorunca, kız dedi ki: "Seninle ilk karşılaştığım gün fırçandan çıkan resimlerini gördüm. Aklından geçenleri okudum, sana kapıldım, peşine takıldım. Birlikte kaçtığımız zaman bindiğimiz atlar gerçek atlar değildi. Benim sana para vermemde utanılacak bir şey var mı? Bir kadından değil, bir keseden para aldığını düşün. Bugün uzun bir ayrılıktan sonra birbirimizi yeniden bulduk, birbirimizin olduk. Ama, sen yine hâlâ kuşku içindesin. Feyfey gitti, ya yine gelirse diyorsun. Ama Feyfey gerçekten yaşamıyor ki." Bunun üzerine bilgin Huang artık bir şey söyleyemedi. Bir süre sonra, kız Yingch'eng'e döndüğünde, anası babası onu bir türlü tanıyamadılar. Ona çocukluğuyla ilgili ne sorsalar kız hiçbir şey anımsayamıyordu.

CHANG CHAO-FU

Chi-mo ilçesinin Lan-ts'un köyünden Chang Caho-fu, aynı köyden Li adında bir kızla, daha çocukken nişanlanmıştı. Kız Chang'dan büyüktü ve evlenme çağına geldiğinde Chang henüz bir çocuktu. Düğün için bir süre daha beklediler; ama iki dünürün evleri birbirine yakın olduğundan nişanlılar sık sık görüşüyorlardı. Chang'ın anası duldu, erkek kardeşi de yoktu. Onlar, on dönümlük bir toprak parçasıyla geçiniyorlardı. İlk yaz yağmurları yağmaya başladığı sıralarda annesi Chang'a, "Haydi, kaynananın evine git, ödünç bir kile fasulye tohumu al da ekelim," dedi. Oğlan Lilere geldiği zaman baktı ki hepsi tarlaya fasulye ekmeye gitmişler; yalnızca kız sedire oturmuş, el işi yapıyordu. Chang'ı görünce gelişinin nedenini sordu. O da, "Ödünç bir kile fasulye istiyecektim," dedi. "Ekmek için mi?" "Evet." Kız ayağa kalktı, dedi ki: "Bizim topraklarımız yağmurdan sonra nemlenir, ekini bekler, onun için sana tohum veremem." Chang ona, "Ben sizin tarlanıza da ekebilirim," dedi. Kız bunun üzerine oğlana hafif bir tokat indirdi, "Sen benimle alay ediyorsun" dedi. Oğlan evde kimsenin olmadığını anlayınca, kızı kendine doğru çekti. Kız da o zaman, "Eninde sonunda kocam olacak değil mi?" diye düşündü, artık nazlanmadı. Ama, "Bugün olup biten şey yaşamımız için gelecek günlerin rehini sayılır," dedi. Sonra Chang'ın giysisini rehin olarak almak istedi. Oğlan buna yanaşmadı. Kız onun ceketini zorla aldı, sakladı. Chang o sırada içeriye birisinin gelmesinden çekindi, korktu, kaçtı. Mevsim yaz olduğu için üstünde yalnızca bir ceket vardı. onu da kız almıştı, elleriyle omuzlarını örttü, yürüdü gitti. Kısacası, fasulyeyi de alamamıştı. Bunun için eve, anasının yanına gitmeyi göze alamadı. Kararsız bir biçimde ne yapacağını bilmeden on mil kadar yürüdü. Posta yolu köyün içinden geçerdi. Geziye çıkmış memur, tüccar kafileleri eksik olmazdı. O sırada, bir yabancı batı yönünden geliyordu. Yanında da birkaç katırı vardı. Yabancı, Chang'la karşılaşınca ona, "Hey çocuk, bu sıcakta böyle çırçıplak nereye gidiyorsun, yanmıyor musun?" diye sordu. Chang, "Yolumu yitirdim," diye yanıt verdi. "Anam babam dilencidir; beni böyle dışarı attılar."

Yabancı, oğlana acıdı; onu yanına aldı, bir hana indikleri zaman onu bir daha sorguya çekti. Akıllı bir çocuk olduğunu görünce hoşuna gitti, evlat edindi. Güzelce temiz pak giydirdi, kuşattı, karnını doyurdu. Batıya doğru yanında götürdü, ona ticaret öğretti. Sonra bin altın verdi, kısa bir zaman içinde Chang bu parayı üretti. Yabancının ailesi yoktu, bütün umudu da Chang'daydı. Onu evermek için bir kız aramak istedi. Bunun üzerine Chang, "Biz böyle hep gezecek olduktan sonra, eve barka ne gerek? Memlekete döner dingin bir yaşama kavuşursak, bunu o zaman düşünürüz" dedi. Ama bunları söylerken içinden annesini, bir yandan da karısını artık yalnız bırakamıyacağını düşünüyordu. Bundan başka, bir zamanlar yaptığı işlerden dolayı memlekete hiç dönemiyeceğini de anlıyordu. Bütün bunları anımsadıkça sanki çivi üstünde oturuyormuş gibi oluyordu. Böylece on sekiz yıl geçti. Yabancı adam öldü. Chang gömme işlerini canı yürekten ve gereğince tamamladı. Sonra bütün parasını alarak eski evine dönmeye karar verdi. Dolu keselerle eski günahını bağışlatabileceğini düşündü.

Öte yanda, Li'nin Chang'dan bir oğlu oldu. Kızın anası babası buna çok kızdılar. Ama kız onlara Chang'ın giysisini gösterdi. Bunu aldılar, oğlanın anasına götürdüler. Kadıncağız kızı gelinliğe, oğlanı da torunluğa kabul etti. Torununu kucağına aldı, kıza dedi ki: "Bundan böyle sen benim gelinimsin, bu da benim torunumdur. Ama ömrünün sonuna dek yetim büyütmek ve dul kalmak ister misin?" Genç kadın "Evet!" diye yanıt verdi. Bunun üzerine Li'nin anasının babasının bir şey demeye dilleri varmadı. Oğlan büyüyünce Wang adında bir kızla nişanlandı. Kız tarafının biraz malı mülkü vardı.

Küçük Li'yi yanlarına aldılar. Çocuğu evlerinde büyüttüler ve okuttular. Çünkü Chang ana ile Li ana duldu. Aradan birkaç yıl geçti. Oğlan akıllı çıktı. Tıpkı babasına benziyordu. O da babası gibi nişanlısını evlenmeden önce baştan çıkardı. Bu olaydan çok az önce düğün için bir gün belirlenmişti. Kuzeyde gelinin büyük çalgı takımıyla karşılanması gelenektendi. Kız gelin tahtırevanına binince bir oğlan doğurdu. Düğünü yönetenlerin hepsi kıza saldırıp onu geri götürmek istediler. Fakat o sırada torun Chang suçunu açıkladı. Eve geldiklerinde Chang'ın yaşlı anası, "Şimdi iki torunumuz var," dedi. Li de oğlana babasının huyunca gitmenin kötü bir şey olduğunu söyledi. Onlar böyle şakalaştıkları sırada, yanında ağır yüklü katırlar bulunan bir adam çıkageldi, içeri girdi. Avluda duran anaya doğru gitti, dizlerine kapandı. Diz çöktü, ağlamaya başladı, "Ben senin vefasız oğlunum, on sekiz yıl önce çekip gittim, seni yalnız bıraktım, ancak bugün evime dönüyorum. Ve çok şükür ki yaşlı anacığım, seni sağ ve esen buldum!" dedi, içini çekti; konuşmasını bitiremedi. Anası onun yüzünü okşadı ve üç kez, "Sen benim oğlum musun, yoksa düş mü görüyorum?" diye sordu. Sonra içeriye ses verdi: "Gelinim, kocan geldi, niçin onu karşılamaya gelmiyorsun?" Li önce dışarı çıkmak istemedi, sonra gözyaşlarını sildi ve gülerek, "Geldiğini biliyorum, ama bana ne?" dedi. Sonra bir zamanlar olup bitenleri ev halkına anlattı. Babasının elini öpmesi için oğlunu çağırttı. Toplanan hısım akraba dediler ki: "Bugün yaşlı ana bir oğlan, Li bir koca, torun Chang bir karı, Wang da bir oğlan sahibi oldu. Üç güzel şey bir arada, aynı zamanda dört güzel şey de… Ne iyi ne iyi…" Bu sözler üzerine Chang utandı. Davulcular çalgı takımıyla orada duruyorlardı. Biraz ilerliyerek şöyle bağırdılar: "Bugün iki düğün çadırı kurun, iki kat çok yemek, iki kat çok şarap sunun; herkes gücünün yettiğince gülsün, oynasın, şenlik yapsın, biz de davullarımıza bütün gücümüzle vuracağız, efendi bize dört kat çok bahşiş versin, bizi hoşnut etsin!" Bütün köy halkı, akrabası yabancısı, varsılı yoksulu, ağası uşağı, kadını, erkeği, hepsi küme küme onları kutlamaya geldiler. Düğün sofrası odalara sığmıyor, kapılardan taşıyordu. Bu şenlik, güzel ürün kalktığı zaman yapılan şenlikleri gölgede bıraktı.

KENTİN ÖNÜNDEKİ TAPINAKTA UYKU

Bir gece yolculuğu sırasında Bay Hu'nun yolu bir tapınağa düştü. Kapıyı çaldı, o gece orada kalmak için bir yer istedi. Kapıya yaşlı bir rahip geldi, dedi ki: "Tapınağın içinde seni yatıramayız; doğudaki binada bir yatak var, orada da ben yatıyorum. Batıdaki binada yer var, ama yatak yok. Yalnızca, orada birinin bıraktığı boş bir tabut duruyor, geceyi onun kapağı üstünde geçirebilirsiniz; ama, bu sizin bileceğiniz bir iş." Hu: "Ben korkmam, orada da yatabilirim. Tabutun içinde inek böğürse bile dama tırmanmaya kalkışmam, boş bir tabuttan daha iyi yer mi olur?" dedi. Bu söz rahibin hoşuna gitti. Adamı yatacağı yere kadar götürdü; ona bir mum vererek geri döndü. Hu tabutun üstüne çıktı. O kadar hoşnuttu ki, belki de çok geçmeden "Genç Kızın Eli" şarkısını söyleyecekti; ama, az sonra yorgunluktan gözleri kapandı. Ruhu bedeninden ayrılır gibi oldu. Uykuya dalarken bir yandan da, "Yarın yaşlı rahiple konuşurken tabuttan söz açılınca, o kesinlikle benim gözüpekliğime hayran olacaktır," diye düşünüyordu.

Ama, birdenbire tabutun içinde bir gürültü oldu. Hu korktu, çevresine bakındı, her yer karanlıktı. Bir daha gürültü oldu. Hu'yu bir titremedir aldı. Büzüldü. Her organı ayrı ayrı titriyordu. Tabutun içinde de bir şey onun gibi titriyordu. Korkusu arttıkça içerideki gürültü de artıyordu. Yüreği duracak gibi oldu. Gözüpekliği çoktan uçup gitmişti. Sonra birdenbire tabuttan aşağıya yuvarlandı. O zaman kapağın oynadığını işitti. Canını kurtarmak için kendisini kapıdan dışarı, avluya attı. Doğru, doğudaki binaya, yaşlı rahibin yanına koştu, onu yanına çağırdı. Hu korkudan soluyor, ayakları dönen araba tekerlekleri gibi durmadan deviniyordu. Ancak bir süre sonra yatıştı. Olan biteni anlatmak için bir yere oturdu. Rahip önce söylenenlere inanmadı. İkisi ellerine birer mum alarak adamın yattığı yere gittiler. İçeri girdikleri zaman tabutun kapağı kalkmıştı. İçinde de bir adam ayakta duruyordu. Rahip korktu, adama kim olduğunu sordu. O da, "Ben bu köyden Ning-wu'yum," dedi. "Peki burada ne arıyorsun?" Adam şöyle yanıt verdi: "Hastaydım, kötü ruhları savmak için burada uyuyordum. Ama, birdenbire kapağın üstünde bir gürültü duydum. Tabutun üstünde bir adamın uyuyacağı hiç aklıma gelmedi. Bunun dışardan gelmiş bir ruh olduğunu düşündüm. Konuk da, sanırım, benim bir cin olduğumu sanmış olmalı. İkimiz de biribirimizi cin sandık. Aklımız fikrimiz cinde olduğu için, her şey bize korkunç geldi, çevremizi hayaletle dolu sandık. Ancak konuğun sizinle konuştuğunu işitince o zaman düşündüklerimin doğru olmadığına inandım. Ve siz de konuk bey, şimdi benim bir cin olmadığımı görüyorsunuz. Uyandığımda hastalığım geçti. Artık evime dönebilirim. Ben buradaki köydenim, siz de tabutun üstünde rahat rahat uyuyabilirsiniz." Adam bu sözleri söyledikten sonra bırakıp gitti. Ama konukta artık uyuyacak hal kalmamıştı. Zaman da gece yarısını bulmuştu. Oturup sabaha dek rahiple konuştu. Doğudan gün belirince de yoluna koyuldu.

ÇÖPÇATAN PAPAĞAN

Fang Ying-hsien, Yang-chou eyaletine bağlı Kan-ch'üanlı bir bilgindi, eski ve çok zengin bir tuz tüccarı ailesindendi. Ama, Fang paraya düşkün değildi. Malının mülkünün yönetimini başka ellere bıraktı, kendi zevki için kitap, sulu boya tablolar, bronzdan ya da taştan yapılmış eski kurban kapları topladı. Onun Kuang-ch'u kapısı önünde, içinde çeşmeleri, taş döşeli bahçesi, kameriyeleri, taraçaları olan bir çiftliği vardı. Her yıl yaz sıcakları bastırınca, Fang bu çiftliğe taşınırdı. Bahçesinden birkaç adım ötede zengin bir aile olan Linler otururdu. Bunların Shuang-ying adında, şiir yazmasını bilen bir kızları vardı. Bu kız çok güzeldi ve o zamanın en zekî, en güzel kızlarından biriydi. Bilgin Fang o sıralarda henüz evli değildi, kıza karşı da bir eğilimi vardı. Yalnızca onu henüz görmemiş olmak Fang'ı çok üzüyordu. Linlerin evlerinin arkasında, doğrudan doğruya bilginin bahçesine bitişik oldukça büyük bir bahçe vardı. Kız her zaman bu bahçe içinde gezinirdi. Bilgin, taştan yapay bir tepe, onun üstüne de bir kameriye yaptırdı; bu kameriyeye "Lai-Ying" (Ying Geliyor) adını verdi. Buradan Linlerin bahçesi tümüyle görünürdü. Ama kız, bilginin amacını anladı. Ve bir daha bahçede dolaşmadı. Fang her şeyi denedi; gizli gizli gözetledi, kulak verip çevreyi dinledi. Ama, bir daha kızı göremedi. Aralarındaki bir adımlık toprak parçası, gökyüzü denli derin ve geniş bir uçurumdu. Bilgin artık deliye dönmüştü, ne yapacağını bilmiyordu.

Bir zamanlar kasabanın zengin ailelerinden birçok kişi kızla evlenmek için evin kapısını çalmışlardı. Kızın babası da hepsini şiirden sınava çekmişti; ama hiçbiri onun istediği gibi çıkmamıştı. Bunun için yıllar geçtikçe kızı istemeye gelenler azaldı. Bilgin işte bu sırada kızı istemeyi düşünmüştü. Bu düşüncesini sunmak için birbiri ardından okul arkadaşlarını, dostlarını gönderdi. Ama, Linler bilgini sersemin biri sandıklarından önerisini kabul etmediler.

Sonunda, yedinci ayın yedinci gün bayramı geldi. O gün bizim Bilgin bahçesinde boş boş oturuyordu. Erkek kadın hizmetçilerine evi süpürmelerini buyurdu, "hüner dileme" oyununun oynanmasına özgü buhurdanlı ve üstü kavunlarla süslenmiş masaları hazırlattı. Bu sırada bir kuş uçup geldi, yere, gagasından bir parça kâğıt düşürdü. Kuşun kanatları yeşil, pençeleri kırmızıydı. Ayağında da altın bir zincir vardı. Bu, belki de, sahibi olan bir papağandı. Bilgin kuşu yakalamak istedi; ama papağan uçtu, evin önündeki bir ağaca kondu ve dedi ki: "Bilgin Fang, bana kötülük etme, getirdiğim kâğıda evimizin "üçüncü kız"ı bir şiir yazdı. Oku, yanıtını şiirle yaz, onu senin için hareme götüreyim. Bilgin kâğıdı aldı. Bu, "saksağan köprüsü evliyası" (9) üzerine yazılmış bir şiirdi. İçinde gerçek bir aşktan söz ediliyordu. Bilgin, hemen çiçeklerin arasında bulunan bir köşke koştu. Fırçasını aldı, durmadan yazdı, yazdı. Kuş ağaçtan ona bakıyordu.

Bilgin, fırçasını bir yana bırakınca, kuş ona doğru uçtu, şiiri alıp gitti. Fang şaşkınlıktan kendisini alamıyordu.

Bütün bu işler olmadan önce, kız, hizmetçisine kuşu temizlemesini buyurmuştu. Yıkanması bittikten sonra kuş, kıza, ayağındaki zinciri çıkarması için yalvarmış, kız da acıyıp onun istediğini yapmıştı. Papağan özgür kalınca, başındaki tüyleri ayıklamış, kanatlarına çeki düzen vermiş, tavandaki direklerin arasına uçmuştu. Çok neşeli görünüyordu. Uzun zamandan beri eve alışmış olduğundan, hizmetçi kız onu kafese kapamamıştı. Papağan birdenbire hizmetçinin gözleri önünde bilginin bahçesine uçup gitti. O sırada hizmetçi, kuşu yakalamak için birini yollayacaktı. Ama kısa zaman sonra papağan geri döndü. Biraz sonra da genç kız masasının üstünde bir şiir buldu.

"Boş merdiven basamaklarında dökülmüş yapraklar

Issız avluda soğuk çiğ damlaları var.

Güz gelince ayrılık acısını çekmek daha güçleşiyor.

Ben garip bir insanım,

Parmaklıklara dayanıyor, acımı içimde taşıyorum.

Hiç konuşmadan gökyüzündeki çift yıldıza (10)

bakıyorum.

Örümcek küçük bir kutuda duruyor.

Renkli bir iplik iğneye geçirildi.

Çocukluğumda duyduklarımı yeniden yaşamak

istiyorum;

Ama, talih her ikimizi de birbirinden ayırdı.

Hiç olmazsa bu bayram gecesinde seninle

karşılaşmak isterdim."

Kız şiiri defalarca okudu; ancak bunun nereden geldiğini bir türlü anlayamadı. Sonunda dizelerin altında şu sözleri gördü. "Bayan Shuagn-ying'in ince duygulu sözlerine yanıt. Saygılarımla: Ying-shan." Kız, şaştı kaldı. Hemen kendi şiirini aradı. Ama onu hiçbir yerde bulamayınca, daha çok şaşırdı; o, artık bilginin yetenekli bir adam olduğunu anlamıştı. Ama, bütün bunlardan anasına, babasına söz etmedi.

Güz ortaları bayramı gelmişti. Kız bu sırada T'ien-ning tapınağına gitmek istedi. Türlü renklerle boyanmış olan kayık hazırlanmıştı. O gün bilgin bahçesinde oturmuş, kitap okuyordu. Bu sırada birdenbire papağanın kendisine doğru uçtuğunu gördü. Kuş ona, "Bugün evin 'üçüncü kızı' T'ien-ning tapınağına gitmek istiyor. Bay Fang, onun yüzünü görmek isterseniz tapınağın kapısında bekleyin, muradınıza erersiniz," dedi. Sonra kanatlarını çırptı, uçup gitti. Bilgin, kuşun dediklerine inandı ve bir kayık satın aldı. Hemen kızın peşi sıra gitti. Oraya vardığı zaman kayıklar, balığın pulları gibi üst üste binmişti. İnsan kalabalığı da sanki bulut yığınları gibiydi; öyle ki, bilgin Linlerin kayığının bağlandığı yeri bulamadı.

Birdenbire suları hışırdatarak bir kayık yanaştı. Tepesinde bir papağan kafesi asılı duruyordu. Bilgin, kendi kendisine, "Bu kesinlikle kızınkidir," dedi. Hemen iki kayıkçı çağırdı, onların yardımıyla kendi kayığını bağladı. Sonra kayığın burnuna geçti. Çok geçmeden kız hizmetçisinin yardımıyla dışarı çıktı. Yüzünün ve teninin güzelliğinin dünya yüzünde eşi bulunamazdı. Bilgin kendisinden geçmiş ona bakarken, papağanın yüksek sesle, "Bilgin Fang, iyi bak! Ailemizin üçüncü kızı geliyor," dediğini işitti. Kız bunu duyduğu zaman başını kaldırdı ve bilgini gördü; iki çift göz sanki birbirlerinin içine gömüldüler. Az kalsın akıllarını yitireceklerdi. O sırada hizmetçi kız papağana bağırdı, dırdır etmemesini söyledi. Sonra hepsi kıyıya çıktılar.

Eve döner dönmez, kız, hizmetçisine, gizlice, "Bu Fang ne biçim bir adam acaba?" diye sordu. Hizmetçi kız da, "Kayıkçılar onun, bizim komşumuz Fang olduğunu söylüyorlar," diye yanıt verdi. Kız hiçbir şey söylemedi; ama, o şimdi Fang'ın bilgili ve yakışıklı olduğunu biliyordu. Ona bütün yüreğiyle âşık olmuştu.

Öte yandan, bilgin de kızı gördüğünden beri yemeyi içmeyi, uykuyu unutmuştu. Lai-Ying (Ying Geliyor) köşküne çıktı. Gözlerini havaya dikti. Bir süre sonra birdenbire sıçradı. Çünkü ayaklarının dibinde bir hışırtı işitmişti. Gözlerini yere indirdiğinde, papağanın, köşkün bir köşesine konmuş olduğunu gördü. Ellerini kavuşturarak ona teşekkür etti ve, "Kutsal kuş, geldin mi? Bu zavallı bilgine ne haberler getirdin?" dedi. Papağan kanatlarını gerdi, havalandı. Gagasıyla bir taşa vurup, şu sözleri söyledi.

"Kızla evlenmek için

Hemen bir dünür gönder.

Artık talihin sana yâr olacak.

Sözlerimi unutma!"

Sonra uçup gitti. Bilgin hemen kızın babasına bir dünür yolladı. Adam bu kez olumsuz yanıt vermedi. Hemen düğün gününü kararlaştırdı ve gönderilen nişan armağanlarını aldı. Günü gelince bilgin nişanlısını aldı, kendi evine götürdü. Gerdek gecesi de, kıza bu şaşırtıcı öyküyü baştan sona anlattı ve, "Papağan bizim dünürümüz, onu unutabilir miyiz!" diye ekledi. Her sabah kuşun yiyeceğini bilgin verdi.

Onu hep en iyi yemlerle besliyordu. Papağan günün birinde ölünce, bilgin ona P'ing-shan türbesi yanında bir mezar kazdı; bu mezara da "Papağanın Mezarı" adını verdi. Üzerine, kuşun yaptıklarını anlatan bir övgü yazarak bir yazıt diktirdi. O günden beri bu papağan, Yang-chou halkının dilinde destandır.

YAŞAM BİR DÜŞTÜR

Yen Hsing-yün, Hsiang-shuiliydi. Günün birinde sınav vermek için il merkezine gitti. Verilen yazı konularının üçü de ona pek kolay göründü, kesinlikle kazanacağını düşündü. Ama sonuçlar ilan edilince sınavı başaramamış olduğunu anladı. Buna çok üzüldü. Eşyalarını toplayıp memleketine döndü.

Geceyi, yolu üstünde bulunan, "Üç Köprü"de bir handa geçirdi. Yattığı oda batıya bakıyordu. Hanın çevresi, omuz yüksekliğinde, çepeçevre bir duvarla çevrilmişti. Duvarın öbür yanında, toprağı güz otları bürümüştü. Merdivenler ağaçların yapraklarıyla gölgelenmişti. Merdivenlerin alt yanında, pıtrak gibi çiçekleri yeni açmış, çok güzel renkli hai-tang ağaçları, avluda da t'ung ağacı vardı; koyu yeşil yaprakları pencerenin önünü örtüyordu. Bilgin yalnız başına oturdu, düşünmeye başladı. Neşesi yerinde değildi. Sıkıntısını dağıtmak için hancının uşağına şarap getirtti, içti. Bir zaman sonra, yarı sarhoş durumda, masaya dayandı. Tam dalacağı sırada, birdenbire birkaç atlının dolu dizgin hanın kapısı önüne geldiğini duydu. Bunlar, bilginin parlak bir sınav vermiş olduğunu söylediler. Yen bunu işitince, hemen ayakkabılarını giydi. Müjdeyi getirenlere karşı gitti; onlara dedi ki: "Bu şaşırtıcı haberi, daha şimdi duydum; şu sırada böyle birdenbire sınavı kazanmış olmam, doğrusu ya inanılacak şey değil." Haberciler ona, "Kentte bulunduğunuz sırada, sonuçların tümü ilân edilmemişti. Siz, en iyi adaylardan biriydiniz," dediler. Sonra ceplerinden sınav çizelgesini çıkardılar. Ona gösterdiler; ancak o zaman, bilgin söylenenlere inandı ve çok sevindi. Çok geçmeden hizmetçiler geldiler, ona bir at getirdiler, kentte sınavı kazananların onuruna verilmesi gelenek olan şölene gitmesini söylediler. Yen sevinçten çıldıracak gibiydi. Memleketine döndüğünde evi, onu kutlamaya gelen konuklarla doldu. Aynı sınavı kazanmış olan Bay Li ile devlet sınavına girmek üzere hükümet merkezine gitmeyi kararlaştırdılar. Yen başkente geldi. Ünü çok geçmeden çevreye yayıldı, saraya girdi, devlet sınavını kazandı ve devlet akademisinde büyük bir memurluğa geçirildi. İşinde çok çaba gösterdi. Yen yalnızca şiir, ya da düzyazı [mensur] şiir türünden şeyler yazmıyor; resmî belgeler, raporlar yazma konusunda da çok çaba gösteriyor; bütün bu işleri başarıyla yapıyordu. Kendisini o denli sevdirdi ki bir yıl devlet başyazmanı oldu. Bilgin Yen, bundan sonra daha çok çalıştı, devlet işleriyle daha çok uğraştı. Devlet yönetiminin eksikliklerini, aksayan yanlarını ayrıntılı, uzun raporlarla bir bir gösterdi. Saray adamları, onu örnek bir memur olarak görmeye başladılar. Sonunda en yüksek sınav günü geldi. Yen, bu sınavı çok iyi kazananlardan biriydi. Böylece Shensi eyaletindeki sınav kurulunun başkanı oldu. Bu görevini yaptıktan sonra yeniden hükümet merkezine dönünce, Batı Çin Eğitim komiserliğine atandı. Yazınsal makaleleri inceledi. Yetenekli bilginleri seçti. Yaptığı işler, halkı hep hoşnut ediyordu. Yen temiz bir memur olduğu, sorumlu bir konumda bulunduğu, bundan başka gözüpekliği ve bilgisiyle gurur duyduğu için bütün meslektaşları ondan korkarlardı.

O sırada bu memlekette, çok büyük bir güç kazanmış olmakla birlikte halkın hiç de beğenmediği, tutmadığı bir vali vardı. Bizim Yen onun bütün zayıflıklarını gösteren, eleştiren bir rapor yayımladı. Rapor gelince, saray bu işle uğraştı; sorunu inceledi, valiyi işinden çıkardı, asker olarak Türkistan'a gönderdi. Öte yandan bizim bilgini de imparator adına genel denetmen olarak atadı. Onun ünü, sarayda artık adamakıllı güçlenmişti. Bilgin Yen, devlet işleriyle uğraşan büyük bir adamdı. Ama bir yandan kendi özel yaşamını da düşünüyordu. Bir zamanlar Hang-chou'dayken Su Lan-sheng adında çok güzel bir kız gördüğünü anımsadı. Akrabalarına mektup yazarak, onun nasıl bir kız olduğunu tanımladı. Kızı, hiçbir harcamadan çekinmeden, bütün Çin'de arattı. Bu haber ortaya yayılınca,

dalkavuklar bir sürü kadın alıp Yen'e armağan ettiler. Bu kadınlar hem güzel, hem eğitimli, hem de iyi huyluydular. Bilgin hepsini alıkoydu. Aralarında Ch'u-hsiang adında görülmedik güzellikte bir kız vardı. Bu kızın yüzü Lan-sheng'den de güzel olduğu için, Yen ona bütün varlığıyla bağlandı.

Günün birinde saray, yurt dışına bir elçi yollamayı düşündü, ama bu göreve kimi atayacağına bir türlü karar veremiyordu. Sarayın ileri gelenleri, bu iş için yine bizim bilgini uygun buldular. Ona en yüksek san verildi. Yurt dışına gönderildi.

Bilgin birçok ülkeyi dolaştı, her yerde iyi bir etki bıraktı. Yurduna döndüğü zaman, daha büyük bir memurluk aldı. İmparator ona büyük iltifatlarda bulundu, birkaç yıl sonra Yen başbakan oldu. O zaman elli yaşında bile yoktu. Onun için, sarayda olan herkes "Kara saçlı başbakan" diyordu; bizim bilgin yirmi yıl başbakanlık yaptı. Ülkesi barış içinde yaşadı. Komşu devletleri haraca bağladı, bütün dünyanın değerli eşyaları oraya aktı. Devlet hazinesine servetler yığıldı.

Ama Bilgin, günün birinde, böyle yüksek bir memurluğun uzun zaman sürmesinin ne denli tehlikeli olduğunu düşündü. Artık yaşlanmıştı da; görevinden bağışlanmasını istedi. Saray onun bu isteğini uygun buldu. Çekiilmesini kabul etti. Hükümdar, bakanlardan başlayarak, bütün memurların onu kentin dışına dek uğurlamalarını buyurdu. Uğurlama, görülmemiş bir görkem içinde geçti. Vardığı her bölgede, memurlar onu büyük bir saygıyla karşıladılar. Yen, sonunda Hupei eyaletinde, bir zamanlar bir gece kaldığı "Üç Köprü" adlı yere geldi. Gözlerinin önündeki görünüm, tıpkı eskisi gibi güzeldi. Ama, kendi durumu, eskisinden nasıl da farklıydı. Büyük bir coşkuyla, bütün bunları düşündü. Hana indiğinde, ona en güzel yatakları serdiler. Çok geçmeden, Yen derin bir uykuya daldı.

Biraz sonra, birdenbire gerindi ve uyandı. Baktı ki, Üç Köprü hanında her şey, tıpkı eskisi gibiydi. Lamba sönük bir ışıkla yanıyordu, sofra hâlâ kaldırılmamıştı. Yemek artıkları da masanın üstünde duruyordu. Ayakta duran uşak, gülerek ona dedi ki: "Gezi sizi yormuş olacak, ne çok uyudunuz." O zaman Yen, bütün bunların bir düş olduğunu anladı ve elinde olmadan içini çekerek şöyle dedi: "İnsanların arasında, kırk yıl, şan ve ün içinde ömür sür; ama sonunda hepsi bir düştür."

Memur olmak isteğini içine gömdü, dağlara yollandı. Kendisini mistik bir yaşama verdi. Bugün onun ne olduğunu kimse bilmiyor.

DAĞLAR ARASINDAKİ ÇİFTLİK

Ch'ang-Choulu Wu, derin bir bilgindi. Özyapısı sağlamdı, arkadaşları arasında da çok büyük bir saygınlığı vardı. Ama birçok sınava girmesine karşın bir türlü kazanamamıştı (11). Artık otuzunu geçmişti, hâlâ işsiz bir bilgindi. Savaş karışıklıkları sırasında ailesiyle başka yere gitti. Sonra orduda bir iş aldı. Ama eline geçen para, günlük gereksinmesine yetmiyordu. Gelenek olduğu üzere, aile yası yüzünden işini bıraktı. Bunun üzerine, para durumu daha kötüleşti. O sırada, eşkıya tehlikesi günden güne artıyordu. Oralarda, eşkıyanın, ayda üç kez yol kestiği, baskın yaptığı oluyordu. Wu bu haberleri duyuyordu. Bu yüzden başka bir kente gidemiyor, eli böğründe, işsiz güçsüz oturuyordu. Bu sırada Wu'nun karısı da hastalandı, öldü. Adam buna çok üzüldü. Kendisini öyle yalnız duyumsadı ki, sonunda üzüntüsünü biraz dağıtmak için geziye çıkmayı düşündü. Bir devlet memuru olan kayınbiraderi T'sao o sıralarda Orta Çin'e gidiyor, yanında götürmek üzere bir yazman arıyordu. Wu onun hizmetine girdi. Yola çıktılar. Ama, sonunda bir eyalet merkezinde beklemek zorunda kaldılar. T'sao uzun zaman atanması ve yollukları konusunda resmî bir haber alamadı; o yoksul bir bilgindi. Elindeki para, yol giderlerine yetişemezdi. Bunun üzerine Wu, T'sao'ya yük olmaktan korktu. Bir tapınakta kirayla, kendisine oturacak bir yer buldu.

Orada, tabela yazdırmak isteyen kişilerin siparişlerini alıyor, kapılara asılan tabelaların yazılarını yazıyordu. Böylece, bu işlerden kazandığıyla hem geçiniyor, hem de biraz artırabiliyordu.

Günün birinde, o kente, başlarına bilginlere özgü şapkalar, bellerine büyük kemerler takmış, birkaç adam geldi. Bunlar, Buda tapınağını dolaşmaya gittiler. Orada bilginin yazdığı şeyleri görüp hayran oldular, dediler ki, "Bu adamın ne güzel, ne güçlü yazısı var, tıpkı klasik hattatlarınkine benziyor." Sonra rahiplere, bunu kimin yazdığını sordular. Onlar da, "Bunları yazan bilgin Wu'dur, şimdi bu tapınakta bizim yanımızda oturuyor. Kendisi ünlü bir bilgindir… Efendilerim onunla konuşmayı isterler mi?" diye sordular. Ziyaretçiler bu öneriyi kabul edince, bilginle tanıştırdılar. Adamlar Wu'ya kimlerden olduğunu sordular. Wu'nun yanıtı üzerine içlerinden biri dedi ki: "Sayın Bay Shan-ku sizin büyük babanız olmasın? O, ailemizin en büyük bir dostuydu. Bilmem, bize gelmek inceliğinde bulunur musunuz? Fakirhane buraya o kadar uzak değil. Size yarın uşaklarla bir eşek yollarım, eşyalarınızı aldırırım. Bu önerimi geri çevirmeyeceğinizi umuyorum." Bilgin buna razı oldu, teşekkür etti. Ertesi günü gerçekten iki uşak geldi. Bunlar T'ang Chü-sheng'den bir çağrılık getirdiler ve Bilgin'in hemen gelmesini rica ettiler. Bilgin giysisini değiştirdi. Kendisine biraz çeki düzen verdi. Sonra onlarla birlikte yola koyuldu. Kentten çıktılar. Dağların arasında çaylar, dereler yılan gibi kıvrıla kıvrıla akıyordu. Burası, dünyada eşi bulunmayacak denli güzel bir yerdi. Ama, bilgin durumdan kuşkulandı, içine bir korku düştü. Atın dizginlerini çekti, yere atladı ve yolu sürdürmek istemedi. Bunun üzerine hizmetçilerden biri, bilginin yanına geldi, "Artık efendimizin toprağına ayak bastık, şu dağı da aşalım, çiftliğe varacağız," dedi.

Biraz yürüdükten sonra, ormanların içine saklanmış bir ev gördüler. Ev sık, büyük ağaçların içine gömülmüştü. Biraz daha yaklaşınca, uzun duvarlarla çevrilmiş, büyük ev iyice belirginleşti. Bu, çok güzel bir köşktü. Kapısının üstünde büyük harflerle şunlar yazılıydı: "Dağlar Arasında Krizantemli Yalnızlık Köşesi". İç avluya girince, bilgin birkaç gün önce gördüğü adamı orada merdivenlerin basamakları üstünde buldu. Adam onu dostça karşıladı, elinden tuttu. İçeri götürdü ve bilgine olağanüstü iltifat etti. O gün bilgine av hayvanlarından, kuşlardan, balıklardan, türlü türlü

yemeklerden oluşan bir şölen verdi. Yemekten sonra onu doğu kanattaki kâgir eve götürdü ve dedi ki: "Bu yatağı sizin için hazırlattım, umarım size küçük gelmez. Kayınbiraderiniz atanma belgesini alıncaya dek bir süre burada kalın. Sonra yeniden onun yanına, evinize dönersiniz."

Wu bu evde on günden çok kaldı. Kralın yanında göreceği yüceltme ve ikramdan daha çoğunu orada buldu. Odasında pek güzel kitaplar, en iyi türden fırçalar, mürekkep ezmekte kullanılan taş, kitara ve bir bilgin için ne gerekliyse her şey vardı; bir akşam, yemekten sonra, Wu'nun yapacak bir işi yoktu. Ay pırıl pırıl parlıyordu. Kitarayı aldı, bir şarkı çaldı. Bundan çıkan sesler öyle güzel, duruydu ki, başka kitaraların seslerine hiç benzemiyordu. Wu büyük bir zevkle sazın tellerine dokunuyordu. O andan sonra, bilgin artık her akşam kitara çalmaya başladı. Her defasında ona pencerenin arkasında bir gölge kımıldıyor, bir zaman orada kaldıktan sonra yitiyor gibi geliyordu. Bunu, kitara dinlemeye gelen hizmetçilerden biri sandı, pek önem vermedi. Birkaç ay sonra havalar ısındı. Bilgin biraz serinlemek için, bahçedeki küçük kameriyeye geldi. Hasırını yele karşı serdi, giysisinin önünü açtı, böylece biraz serinledi. Tam uykuya dalacağı sırada kameriyenin alt yanında bir kitara sesi işitti. Kulak verdi; bu, onun akşamları çaldığı havaların aynıydı. Yavaşça doğruldu; sese doğru gitti. Kameriyenin sol yanında önüne büyük bir taş çıktı. Taşın üstünde şu sözler yazılıydı: "Kıvrımlı tepelerin dolambaçlı yolu." Taş boyunca biraz yürüdü. Orada geniş ağızlı bir oyuk vardı. Kıyısı kırmızı parmaklıklı ve ak taşlarla döşeli bir yol, gizemli bir karanlık içinde döne döne gidiyordu. Bu yol, üstünde ağaç bir köprü olan bir derede bitiyordu. Karşı kıyıda bir ev vardı. Dört yanındaki pencereleri billûrdandı. Yeşil bambu perdeleri aşağı çekilmişti. Kitara sesi de bu evden geliyordu. Wu kapı perdelerini kaldırdı, içeri girdi.

Orada 16-17 yaşlarında, saçlarını yüksek bir başlık gibi tepesine toplamış, güzel boyanmış bir kız gördü. Buhurdanda günlük yanıyordu. Kız dimdik oturmuş, kendisinden geçmiş, kitara çalıyordu. Bilgini görünce kitarayı bir yana bıraktı, ayağa kalktı, ama hiçbir şey söylemedi. Bilgin burasının harem olması gerektiğini anladı. Bunun için hemen geri döndü. Tam o sırada, bir paravanın arkasından ev sahibi çıktı, bizim bilgini kolundan yakaladı. Ve "Ailelerimiz birbiriyle dost; benim akrabam olan bir kız da, sizinle görüşebilir," dedi. Ve kızı göstererek, "Bu benim kızkardeşimdir. Kitarayı sever, siz çok iyi kitara çalıyorsunuz, ona ders verirseniz hoşnut olurum," dedi. Adamın önünde saygıyla eğildi; hemen o gün bilgin ona birkaç müzik parçası gösterdi ve geri döndü. Ertesi sabah henüz yatakta yatıyordu, kalkmamıştı. O sırada, ev sahibinin dostlarından birinin geldiğini haber verdiler. Bilgin hemen giyinip konuğu kabul etmek istedi. Ama adam çoktan yatağın yanına gelmişti. Bilgine dedi ki, "Erkenden sizi selâmlamak için geldim. Bay Tang'ın huyu, ahlakı iyi, terbiyeli bir kızkardeşi var. Bu kızı size vermek istiyor. Ev sahibinin bu kibarca önerisini geri çevirmemenizi rica ederim." Bilgin bunu işitince deli gibi sevindi, hiçbir şey söylemedi. Uğur tılsımı diye kuşağında taşıdığı yeşim taşından yapılmış nilüfer kökünü çıkardı. Bunu nişan armağanı olarak adama verdi ve dedi ki: "Nilüfer kökü bizim kavuşmamızın, bahtlı, birbirine denk bir çift olacağımızın belirtisidir."

Ev sahibi hayırlı günlerin birinde bir düğün yaptı, genç evliler çok mutlu oldular. Bilgin orada bir yıldan çok kaldı. Ama, günün birinde bu dağların arasından çıkıp akrabalarını ziyaret etmek istedi. Karısını birlikte götürmeyi düşünüyordu. Evsahibi onlara firuze mavisiyle boyanmış bir araba armağan etti. Karı koca üç dört günlük yolculuktan sonra kente vardılar. Bay Ts'ao oradan başka bir yere kalkalı çok olmuştu. Wu bir ev kiraladı, önce kentte oturdu. Kadın onu kendi parasıyla besledi; böylece iyi günler geçirdiler.

Günün berinde bilgin tek başına dağlardaki çiftliğe gitti. Ama, orada evi bulamadı. Dönüşte

bunu karısından anlamak istedi, o da yanıt vermedi; sonunda karısıyla birlikte Kiangsu eyaletine gitti, ondan sonra bir daha buna benzer bir tansık görmedi.

GEMİDEKİ KONUK

Akrabamdan biri Kui-chou'da vali olduğu sıralarda, oğlu ülke sınavına girmek için, babasının bulunduğu yerden doğduğu kente dönmek üzere gemiyle yola çıktı. Yanında çok parası vardı. Yo-chou ilçesinden geçerken kıyıda bir adamın durduğunu gördü. Adam, birlikte gitmek istediğini anlatmak için gemiye doğru bağırdı. Gemiciler önce önem vermek istemediler; fakat valinin oğlu adama yer verilmesini buyurdu. O zaman gemiciler, Orta Çin bölgesinin tehlikelerle dolu olduğunu, insanın başından birçok şeyler geçebileceğini, sakıngan olmak gerektiğini söylediler. Bunun üzerine genç adam gülerek dedi ki: "Gemimde bol bol yer var, tek başımayım, canım sıkılacak; gezide, insanın yanında bir arkadaşının bulunmasından daha iyi şey mi olur? Sonra da adam yalnız. Üstünde başında korkulacak bir şey de taşımıyor, böyle bir adamdan ne tehlike gelebilir? Bu denli güvensizlik göstermenizde anlam yok." Genç adam çok kesin konuştuğu için, gemiciler onun sözünü dinlemek zorunda kaldılar. Gemiyi karaya bağladılar, adamı içeri aldılar. Yeni gelen kırk yaşlarında gösteriyordu. Esmer yüzlü, geniş alınlıydı. Sakalı domuz tüyleri gibi sert ve gürdü. Adam, yerlere kadar eğildi. Gösterdiği dostluk için gence teşekkür etti. Ona kimlerden olduğunu sordu. Delikanlı sorulanlara yanıt verdi. Bunun üzerine yabancı büyük bir saygıyla, "Öyleyse siz yüksek bir ailenin bireyisiniz, ben bunu bilmiyordum, beni bağışlamanızı dilerim," dedi. Sonra da Li çağrıldığını, babasının ikinci oğlu olduğunu, Kiangs'i'de doğduğunu söyledi. Bu sözlerden sonra, genç adamın yolu günün birinde kendi memleketine düşerse, ondan gördüğü iyiliğin altında kalmayacağını, bugün gördüklerine karşılık hizmette kusur etmeyeceğini, genç adamın da bunu kabul edeceğini umduğunu söyledi. Genç Bilgin adama söz verdi. Li'nin konuşmasından ekinli biri olduğu anlaşıldığı için delikanlı da onunla yazından söz açmayı denedi. Adam gerçekten bilgiliydi. Bilgin bunun sıradan bir adam olmadığını düşünerek, onu ayrıca yemeğe çağırdı. Li de gencin çağrısını kabul etti. Birlikte yiyip içiyorlardı. Li, keyif ehli bir adamdı. Biraz içince birlikte eski ve yeni zamanların askerlik sorunlarından söz ediyorlardı. Li'nin bu konuda bilgisi daha genişti. Genç adam çok hoşnuttu, onu eskiden tanımadığına şimdi yazıklanıyordu.

Bir akşam gemi bir köye yanaştı. O zaman Li gümüş bir çubuk aldı, karaya çıktı. Bilgin ona şaka yollu, bu parayla ne yapmak istediğini sordu. Li güldü ve, "Size her gün yük olduğum için utanıyorum. Biraz da, ben sunayım diye, şarap ve yiyecek satın almaya gidiyorum," dedi. Bilgin olmaz diye eliyle işaret etti, ama Li durmadı, gitti. Bu sırada Bilgin hizmetçisine gizlice adamın eşyasını arattırdı. Orada bir buçuk ayak uzunluğunda bir kılıç buldular, bu kılıç kar gibi parlıyordu. Soğuk pırıltısı insanın gözünü kamaştırıyordu. Eşyaların içinde bir de kuru bir insan eli vardı. Bunlardan başka hiçbir şey göremediler. Bilgin korktu, hizmetçilerine, her şeyi eskisi gibi düzenli olarak sarmalarını söyledi. Sonra da kendi kendisine, "Li, ya iyi kılıç oynayan bir yiğittir ya da bir eşkıyadır," diye düşündü. Tehlikede olduğunu seziyor, ama bunu açığa vurmayı göze alamıyordu. Dahası, adama karşı, kibarca davranmaya karar verdi. Göstereceği iyilikle, onu borçlu konuma düşürecek, minnet altına sokacaktı.

Li çok geçmeden geldi. Yanında bir testi şarap, bir domuz, on tavuk getirmişti. Bilgin gülümseyerek, neden bu denli büyük bir harcama yaptığını sordu. Li de, "Beni yanınıza almış olmanız büyük iyiliktir," diye cevap verdi, "Talihim varmış da size rasladım, ama, şimdi sunma sırası bana geldi, bizimle yolculuk edenler de bunlardan yesinler, içsinler, ahçı getirdiklerimi pişirir, kotarırsa hoşnut olurum." Sonra da, yoklandığını sezmiş gibi eşyasına şöyle bir baktı. Sofraya şarap geldiği

zaman Li, bilginle kadehini tokuşturdu. İkisi de içtiler. Adamakıllı kafaları tütsülenince ve içlerini birbirlerine dökecek denli içli dışlı olunca, Li eliyle sakalını sıvazladı. Gülerek: "Benim kim olduğumu biliyor musunuz?" diye sordu. Bilgin de gülerek onun arkasına vurdu ve "Sizin kim olduğunuzu bilmiyorum, ama durumunuzdan, en büyük yiğitlerimizden biri olduğunuz anlaşılıyor," dedi. Li elini eline çaldı, yüksek sesle gülerek "Benim kim olduğumu gerçekten bildiniz, birbirimizle dost olduğumuz için artık sırlarımı saklamam ayıp olur; ben Orta Çin'deki 2 numaralı eşkıya başı paralı Li'yim. Şu anda yanınızda şu kadar altın, şu kadar gümüş para yok mu?" dedi. Bilgin yadsımayı göze alamadı. Onun sözlerini onayladı ve dedi ki: "Bütün söyledikleriniz doğru, ama bunları nereden biliyorsunuz?" Li bunun üzerine dedi ki: "Siz geminizle Tung-ting gölünden geçerken ben Yo-yang kulesinde bulunuyor, çevreyi kolluyordum. Daha o zaman bütün bunların hepsini biliyordum. Önce hakkınızda iyi niyet beslemiyordum. Ama bana karşı çok iyi davrandınız. İyiliğe karşı kötülük yapmak yakışık almaz. Bu andan sonra benden korkmamanızı diliyorum. Ama bir tavuğu tutup bağlayacak gücünüz olmadığı halde, bu denli çok parayla göllerde, ırmaklarda yolculuk etmek sizin için gerçekten tehlikeli…" Bilgin bu sözleri işitince sapsarı oldu. Ona sanki, diken üstünde oturuyormuş gibi geldi. Gülmek, konuşmak için kendini zorladı. Sonra, birlikte yediler, içtiler, neşelendiler.

Sonunda, günün birinde o ırmakta "Taoistler burgacı" denen bir yere geldiler. gemicilere Lu adasına yanaşmaları için buyruk verdi, Bilgine de dedi ki: "Bu yolculuk bana sizin sevginizi kazandırdı. Şimdi benim yurdum olan küçük memlekete geldik. Bana bir ayrılık ziyareti yapmanız gerek. Ziyaretinizle küçük kulübemi onurlandırırsanız, ormanlar ve doğa bile bundan neşe duyacaklar." Bilgin bu çağrıyı incelikle geri çevirdi: "Güzel yurdunuzu görmeyi çok isterdim. Ama sınav günü yaklaştı, hızla memleketime gidebilirsem benim için çok iyi olur." Li güldü: "Şimdi yazın başında bulunuyoruz. Sınava daha çok zaman olduğu gün gibi açık. Sizi uzun süre tutmam. Yalnızca on gün, şöyle başbaşa içelim." Bilgin bu çağrıyı, yine üç dört kez geri çevirdi.

Gece olmuştu, gökyüzünde ince bir ay vardı. Li uzun bir sesle ıslık çaldı. Sazlıkların arasında arı oğulu gibi bir sürü kayık üşüştü. Bilgin çok korktu. Li o zaman onlara bağırdı: "Durun, benim saygıdeğer konuğumu korkutmayın!" Sonra gülerek bilgine dedi ki: "Adamlarımı, size aynı ricayı yinelemeleri için buraya çağırttım. Sizden başka bir isteğim yok, lütfen korkmayın." Sonra bilgini aldı, küçük bir kayığa götürdü. Küreğe geçti, kayığı sazlıkların içine çekti, sonra dedi ki: "Geminiz burada demir atsın, kaygılanmanıza gerek yok; adamlarıma, onu beklemelerini söylerim. Buradan iki üç fersah uzaklıkta bir koyak var. Gittiğimiz yerde size, bambu filizlerinden yemekler sunacağım." İkisi de kayıktan çıkıp karaya indiler. Yol dolambaçlı, birçok yerleri de sarp ve tehlikeli idi. Sanırım dört beş fersahtan artık yürüdüler. Sonunda tavuk gıdaklamaları, köpek havlamaları işitildi. Ağaçların yaprakları arasından yıldızlar kadar çok ışık görünüyordu. Li: "Geldik, lütfen tahtırevanınızdan inin," dedi. Bilgin, karşısında güzel boyanmış bir köşk gördü. Kapısı önünde nöbet bekleyen yüzden fazla adam vardı. Li bilgini iç salona aldı. Yere halılar serilmişti, perdeler inikti. Burada pırıl pırıl mumlar yanıyordu. Neredeyse sabah olacaktı. Biraz birşeyler yedikten sonra Li konuğunu evin doğu yanındaki dairesine götürdü. Onun konuk odasında uyumasını rica etti. Genç bilgini burada da çok iyi ağırladılar.

Ertesi gün çalgıcılar geldi. Kuştan, balıktan, av hayvanlarından yapılmış nefis yemeklerle dolu büyük bir sofra kurulmuştu. Oyuncular akıllara durgunluk verecek gösteriler yaptılar. Kısaca, bu denli görkem, kralların, prenslerin saraylarında bile görülemezdi. Böylece altı gün geçti. Bilgin artık adamakıllı yorulmuştu. Li bunu anladı, çalgıları susturdu. Evin yanında, içinde kameriyeler, taraçalar, ağaçlar, çiçekler, yapma dağlar ve göller bulunan çok güzel bir bahçe vardı. Li bilgini aldı, götürdü.

Bütün bahçeyi gezdirdi. Bilgin buraya hayran olmuştu. Sonra Li ondan bahçeye bir isim vermesini rica etti. Bilgin gülerek dedi ki: "Siz kıvırcık sakallısınız, bahçeye de 'Kıvırcık Bahçe' adını versek nasıl olur?" Li bu düşünceyi beğendi. Sonra ona, bu adı bahçenin kapısına asmak istediğini, hemen yazmasını rica etti. Bütün gününü bilginle bahçede geçirdi. Birlikte yediler, içtiler. Li, kadınlarının en güzellerinden onunu getirtti. Bunlar, içki sırasında güzel şarkılar söyleyerek şöleni şenlendiriyorlardı. Kadınların kılıkları da, davranışları da incelikliydi. Aralarında, saçlarını örerek iki yanına toplamış, kâküllü, çok hoş bir kız vardı. Bu kız, yeni açmış değerli bir çiçeğe benziyordu. Güzel, duru sesiyle şarkı söylerken mandolin çalıyor, ara sıra bilgine gizlice göz atıyordu. Bilgin de ondan hoşlanmıştı. Li delikanlının içinden geçenleri anladı, gülerek dedi ki: "Bu kızın adı Gece Ayı'dır; 13 yaşındadır. Huyu, ahlakı hiç de kötü değildir. Karım da onu çok sever. Kızı iyi bir adamla başgöz etmeyi düşünüyor. Eğer onu küçümsemezseniz, evlenme çağına gelince size armağan ederim." Bilgin sıkılgan bir tavırla teşekkür etti.

Li'nin iki oğlu vardı, bunlar bir öğretmenden ders alıyorlardı. Günün birinde bilgin raslantıyla onların çalışma odalarına girdi. Orada öğretmeni gördü. Bu adam elli yaşlarındaydı. Artık saçına, sakalına ak düşmüştü. Turna gibi ağır başlı görünüyordu. Bilgin kimlerden olduğunu sorunca, onun da Li ailesinden geldiğini öğrendi. Adam çok hastalandığı için sınavlara girememiş, bütün yaşamını kitap okumakla geçirmiş, gürültüsüz bir yaşam sürüp gitmişti. Aynı zamanda büyü gibi gizli sanatlarla uğraşır, çok güzel şiirler de yazardı. Li'nin oğullarının biri on altı, diğeri on iki yaşlarında, sağlıklı gençlerdi. İkisi de büyük bir incelikle bilgini selâmladılar. Odada birçok kitap ve resim vardı. Bütün klasikler ve tarih kitapları da tamamdı. Bilgin, çocukların okudukları kitaplara baktı. Bunlar savaş yöntemleriyle ilgili, çok önemli iki yapıttı. Bilgin öğretmene, çocukları neden devlet sınavına hazırlamadığını sorunca, öğretmen gülerek dedi ki: "Bizim gibi adamlar fırça, kalem işlerinde bir anlam bulmazlar. Halk da bunlara önem vermez, çocukların savaş biliminden bir şeyler öğrenmeleri gerek; çünkü bir kez savaş patladı mı, onların yurtlarını savunmak için dövüşmeyi bilmeleri gerekir." Bu sözler üzerine bilgin ona saygı duydu.

Li yanında kalması için bilginin üstüne öyle düşüyordu ki, o da bir türlü kurtulup gidemiyordu. Ama sonunda gözünü karartarak Li'ye dedi ki: "Siz beni on gün için çağrılamış, birlikte yeriz içeriz demiştiniz, ama ben, on beş günden beri yanınızdayım. Söz verdiğim süre çoktan geçti. Sınav zamanını kaçırmamak için hemen yola çıkmak istiyorum. Sizden çok iyilik gördüm. Irmak kıyısında yaşıyorsunuz, günün birinde ırmak boyunca bir yolculuk yapar, dostluğumuzu güçlendirmek için gelir sizi ziyaret ederim." Li güldü: "Gitmeyi böylesine çok istiyorsanız, artık tutmayayım, sizi yarın uğurlarım. Sözünüz bence dünyalar kadar değerlidir. Günün birinde yolunuz buralara düşerse, kesinlikle evime buyurun. Gece Ayı hoşunuza gittiyse, kızı bir süre daha yanımda alıkorum, geldiğinizde onu da birlikte götürürsünüz; ama kesin olarak sözünüzde durmalısınız…"

Gece Ayı, hizmet için orada bulunuyordu. Li kızın saçından bir altın iğne çekti, bilgine verdi. Sonra da, kemerinde taşıdığı yeşim taşını kıza vermesi için bilgine rica etti. Bu armağanlar, birbirlerine bağlılıklarının bir belirtisi olacaktı. Li ertesi gün, geç saatte bahçeye bir çadır kurdurdu. Gece Ayı'na esenleşme şarkısını söyletti. Kız "Kameriyede Esenleşme Şöleni" adındaki şarkıyı o kadar duygulu bir sesle söyledi ki, gözlerinden yaşlar aktı. Bu durum bilgine çok dokundu. Üzüldü. Li, onunla şaşırtmaca oyunu oynamak istediğini söyledi. Böylece bilgin yeniden neşelendi. Karanlık basınca yemek sona erdi. Bilgin vedalaştı. Li giysisinin kolundan küçük bir bayrak çıkardı. Bilgine verdi ve bunu iyi korumasını, ırmakta yolculuk ederken karşılaşacağı herhangi bir tehlikeyi atlatmak için bu bayrağı göstermesinin yeteceğini söyledi. Ayrıca ona bin altın armağan etti. Bilgin bayrağı

aldı, ama altınları kabul etmedi. Bunun üzerine Li kendisini tutamadı, dedi ki: "Hırsız malıyla, vurguncu malı arasında ne ayrım vardır? Hırsız malının sizi kirleteceğinden korkarak paramı kabul etmek istemiyorsunuz ama, sanki çantanızdaki paranın hepsi temiz bir yolla mı kazanılmıştır?" Li'nin böyle dokunaklı konuşması üzerine bilgin parayı kabul etmek zorunda kaldı. Ona teşekkürlerini söyledi. Li, ileride bir gün, yeniden geleceği konusunda, konuğundan söz aldı.

Li, bilgine, kayıkla nereye yanaşırsa yanaşsın adamlarına, gelip geçenleri iyice gözden geçirtmesini söyledi. Günün birinde bu bölgeye geldiğinde de Li adını herkesin tanıyacağını ekledi. Sonra bilgini bir tahtırevanla kayığa gönderdi.

Yol dümdüzdü. Gelişlerinde olduğu gibi korkunç ve gizemli değildi. Sonunda geminin bulunduğu yere vardılar. Gemiciler bilgini görünce çok sevindiler. Li'nin adamları gemiyi çok güzel korumuşlardı. Bilgin buna sevindi, herkese ikramda bulundu. Li'ye de bir teşekkür mektubu yazdı. Sonra hemen gemiyi hazırlattı. Talih yardım etmişti, kaplanın ağzında daha fazla kalmamak için, oradan hemen uzaklaşmak istiyordu. Ancak büyük ırmağı geçtikleri zaman içi rahat etti.

Bilgin, sınavdan sonra kara yoluyla Kui-chou'daki evine döndü. İlkyaz gelmişti. Bir gece bilgin okurken, birdenbire çatıda, bir kuşun konuşunu andıran bir gürültü işitti. Başını kitaptan kaldırınca Li'nin ansızın içeri girdiğini gördü. Bilgin şaşırmıştı. Ona, böyle birdenbire nereden çıktığını sordu. Li bunun üzerine, "Annam'da işim çıktı. Sınırdan geçmek için valinin vereceği bir belgeye gereksinimim var. Bana bu iş için yardım etmenizi rica ederim," dedi. Bilgin gülümseyerek bu işi yapacağına söz verdi. Ertesi gece bir belge çaldı, onu Li'ye verdi. Li çok sevindi ve dedi ki: "Siz gerçekten olağanüstü bir adamsınız. Bir ay içinde size belgeyi geri getiririm."

Bir ay sonra, bir sabah bilgin uyandığında, belge masanın üstünde duruyordu. Yanında da Li'nin bir teşekkür mektubu vardı. Li bu mektupta, günün birinde yeniden buluşacaklarını, o zaman bilgine, yaptığı yardımdan dolayı teşekkür edeceğini yazıyordu.

Bilgin bu işe şaştı. Li'nin yaptıklarının yasaya aykırı şeyler olduğunu düşünerek valiye, yani babasına, hiçbir şey söylemedi. Ama için için üzülüyordu; kaygı içindeydi.

Üç yıl sonra Bilgin memleketine gidiyordu, yanında pek çok para vardı. Taoistler Anaforu'ndan geçmekten, Li'nin adamlarınca görülmekten korkuyordu. Onun için yolunu değiştirdi. Karadan gitmeye karar verdi. Bir akşam, bir dağın arkasından geçtikleri sırada, ormandan, bir ıslık sesi işitti. Yüzden çok silâhlı onu kuşattılar, yanında bulunanlar korkarak kuşlar ve hayvanlar gibi kaçıştılar. Silahlılar, bilgini eşyalarıyla birlikte köye değin sürüklediler; onu başkanlarının önüne götürdüler. O sırada içeri, elinde bir meşale tutan, sivil giyimli bir adam girdi. Bilgini görür görmez korkarak, "Siz benim tanıdığım bilgin değil misiniz?" diye sordu. Bilgin, eşkıyaya bakınca, bunun Li olduğunu anladı, ona, "Allah aşkına beni kurtarın, kurtarın," diye bağırdı. Li gülerek bilginin elinden tuttu, ona neden buraya geldiğini sordu. Bilgin büyük bir korku içinde, "Siz ırmak yolculuğunun tehlikeli olduğunu söylemiştiniz, onun için bir daha o yoldan kayıkla geçmeyi göze alamadım," dedi. Li güldü: "Benim verdiğim küçük bayrak yanınızda olduktan sonra korkacak ne vardı? Burası, benim yazları oturduğum çiftliğimdir. Eğer burada olmasaydım, çoktan hesabınız görülürdü." Bilgin ona pek çok teşekkür etti, Li de bilgine geçiş belgesi için teşekkür etti ve Annam'daki savaşlarda çok adam vurduğunu söyledi. Sonra birbirlerine, başlarından geçen şeyleri bir bir anlattılar.

Bilgin, Gece Ayı'nın nasıl olduğunu sorunca, Li gülerek dedi ki: "Ben sizin, onu unuttuğunuzu sanıyordum. Kızcağız şimdi size deli gibi âşık. Verdiğiniz yeşim taşını elinden bırakmıyor, sizden

başka hiçbir şey düşünmüyor. Burada biraz kalırsanız, kısa bir süre sonra onu görebilirsiniz." Birkaç gün sonra gerçekten Gece Ayı geldi. Li gülümseyerek bilgine: "Bu kız bana kutsal bir emanetti. Onu size tertemiz teslim ediyorum" dedi. Bilgin sevinerek ona teşekkür etti. Ve Gece Ayı'nın saçlarının genç kızlarınki gibi bağlanmış, yüzünün biraz daha yuvarlaklaşmış, eskisinden daha da güzelleşmiş olduğunu gördü. Kız bir köşede, sözünde durmamış olan bilgine bakıyor, dargın olduğunu anlatan bir tavırla, kaşları çatılmış, sessiz oturuyordu. Li bilgine, kayıkla yolculuğun, kara yolculuğundan çok daha rahat olduğunu söyledi. Adamlarından çoğu orada yoktu, bulunanlardan birkaçını bilginin yanına kattı. Gece Ayı'nı, bilgini, kendisi kayığa kadar götürdü. Nesi çalındıysa hepsini geri verdi, büyük bir sevgiyle onu esenledi.

Bilgin, kızla uzun uzadıya konuştuktan sonra, onun iyi bir aileden geldiğini, Li ile karısından iyi bir terbiye aldığını öğrendi. Söz kesildikten sonra ikisi de kıza iyi davranmışlar, bir kezcik olsun Gece Ayı'nı alaya almamışlardı. Ama Bilgin, bütün bu söylenenlere şaşmaktan kendisini alamıyordu.

Gece Ayı, bilgine niçin sözünü tutmadığını sordu. Sonra da dedi ki: "Eğer gelmeseydiniz, saçlarımı kesip kendimi Tanrı krala adamaya ant içmiştim." Bu sözleri söylerken mendiliyle gözyaşlarını siliyor, sessizce hıçkırıyordu. Bilgin ondan kendisini bağışlamasını istedi: "Ben okumuş bir adamım, içimi hep kuşku ve korku kemirir. Yüksek kalpli Li'ye verdiğim sözü az kalsın unutacaktım. Artık sizin bana darılmayacağınızı umuyorum. Geçenleri unutalım, önümüzdeki gelecek günlere bakalım. Size, istediğim gibi teşekkürlerimi söyleyeceğim güzel günler gelecek. Lütfen beni bağışlayın." Gece Ayı, gülerek dedi ki: "Size bu sözlerimle sitem etmek istemezdim. Bana gösterdiğiniz iyiliklerden, geçici bir hevesle yararlanmayı hiç düşünmedim. Size raslamak ve âşık olmak benim için yazgıymış. Ben de aşkımı size anlatmaktan başka bir şey yapamazdım." Bilgin kızı kendisine çekti. Onu avuttu ve öptü. Gece olunca da onun kızoğlankız olduğunu anladı.